

DET KONGELIGE
BARNE- OG LIKESTILLINGSDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 28

(2007–2008)

Om lov om endringer i lov 17. juli 1992
nr. 100 om barneverntjenester mv.

(Omsorgen for enslige mindreårige asylsøkere inntil
bosetting eller retur)

Innhold

1	Innledning	5			
1.1	Bakgrunnen for forslaget og forslagets hovedinnhold	5	3.10	Departementets oppsummerende vurdering til punktene 3.4 - 3.9	24
1.1.1	Bakgrunnen for forslaget	5	3.11	Særlig om enslige mindreårige asylsøkere med følgepersoner og om barn som etterlates i asylmottak	25
1.1.2	Forslagets hovedinnhold	6	3.11.1	Innledning	25
1.2	Høringen	8	3.11.2	Høringsinstansenes syn	25
1.3	Forslag om endring i barnevernloven § 7-2 annet ledd	10	3.11.3	Departementets vurdering	26
1.4	Forslag om endring i angrerettloven § 7a	10	3.12	Særlig om menneskehandel	26
2	Internasjonale forpliktelser og retningslinjer	11	3.12.1	Innledning	26
2.1	Innledning	11	3.12.2	Høringsinstansenes syn	27
2.2	Høringsinstansenes syn	12	3.12.3	Departementets vurdering	27
2.3	Departementets vurdering	12	3.13	Særlig om omsorgssenterets ansvar for praktiske oppgaver	27
3	Ansvar for å gi et tilbud om opphold på et omsorgssenter	14	4	Et individuelt tilpasset tilbud	29
3.1	Gjeldende rett	14	4.1	Gjeldende rett	29
3.2	Forslaget i høringsnotatet	14	4.2	Forslaget i høringsnotatet	29
3.3	Barnevernets omsorgssentre for mindreårige	16	4.3	Oppfølgingsvedtak	31
3.3.1	Høringsinstansenes syn	16	4.3.1	Høringsinstansenes syn	31
3.3.2	Departementets vurdering	16	4.3.2	Departementets vurdering	31
3.4	Tilbud om opphold i stedet for vedtak etter barnevernloven kapittel 4	17	4.4	Ansvar for å ivareta barnets behov fra ankomst og å følge dets utvikling	32
3.4.1	Høringsinstansenes syn	17	4.4.1	Høringsinstansenes syn	32
3.4.2	Departementets vurdering	19	4.4.2	Departementets vurdering	32
3.5	Grunnlag for opphold dersom barnet motsetter seg det	21	5	Omsorgsansvaret	33
3.5.1	Høringsinstansenes syn	21	5.1	Gjeldende rett	33
3.5.2	Departementets vurdering	21	5.2	Forslaget i høringsnotatet	33
3.6	Manglende grunnlag for klage på rett til opphold	21	5.3	Høringsinstansenes syn	34
3.6.1	Høringsinstansenes syn	21	5.4	Departementets vurdering	35
3.6.2	Departementets vurdering	22	5.5	Særlig om vergen	36
3.7	Vurdering av alder som grunnlag for tilbud om opphold på et omsorgssenter	22	5.5.1	Innledning	36
3.7.1	Høringsinstansenes syn	22	5.5.2	Høringsinstansenes syn	37
3.7.2	Departementets vurdering	22	5.5.3	Departementets vurdering	37
3.8	Plassering av søskengrupper der enkelte er over 15 år	23	6	Rettigheter under oppholdet på omsorgssenteret	38
3.8.1	Høringsinstansenes syn	23	6.1	Gjeldende rett	38
3.8.2	Departementets vurdering	23	6.2	Forslaget i høringsnotatet	38
3.9	Når barn ønsker å bo privat hos slekt eller andre	23	6.3	Høringsinstansenes syn	39
3.9.1	Høringsinstansenes syn	23	6.4	Departementets vurdering	39
3.9.2	Departementets vurdering	24	7	Tilsyn	40
			7.1	Gjeldende rett	40
			7.2	Forslaget i høringsnotatet	40
			7.3	Høringsinstansenes syn	40
			7.4	Departementets vurdering	40
			8	Krav til kvalitet	41
			8.1	Gjeldende rett	41

8.2	Forslaget i høringsnotatet	41	13	Omsorgssenteret som plasserings-	
8.3	Høringsinstansenes syn	41		alternativ ved vedtak etter	
8.4	Departementets vurdering	41		barnevernloven kapittel 4	53
9	Krav til godkjenning	42	13.1	Gjeldende rett	53
9.1	Gjeldende rett	42	13.2	Forslaget i høringsnotatet	53
9.2	Forslaget i høringsnotatet	42	13.3	Høringsinstansenes syn	53
9.3	Høringsinstansenes syn	42	13.4	Departementets vurdering	54
9.4	Departementets vurdering	42	14	Økonomiske og administrative	
10	Krav om politiattest	43		konsekvenser	56
10.1	Gjeldende rett	43	15	Merknader til de enkelte	
10.2	Forslaget i høringsnotatet	43		paragrafer	57
10.3	Høringsinstansenes syn	43	15.1	Til endringene i barnevernloven	57
10.4	Departementets vurdering	44	15.2	Til endringen i angrerettloven	61
11	Taushetsplikt og adgang til			Forslag til lov om endringer i lov	
	formidling av informasjon	45		17. juli 1992 nr. 100 om barnevern-	
11.1	Gjeldende rett	45		tjenester mv.....	63
11.2	Forslaget i høringsnotatet	46			
11.3	Høringsinstansenes syn	47			
11.4	Departementets vurdering	48			
12	Kartlegging som grunnlag for en				
	etterfølgende bosetting	51			
12.1	Gjeldende rett	51			
12.2	Forslaget i høringsnotatet	51			
12.3	Høringsinstansenes syn	51			
12.4	Departementets vurdering	52			

DET KONGELIGE
BARNE- OG LIKESTILLINGSDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 28

(2007–2008)

Om lov om endringer i lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester mv.

(Omsorgen for enslige mindreårige asylsøkere inntil
bosetting eller retur)

*Tilråding fra Barne- og likestillingsdepartementet av 18. januar 2008,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Stoltenberg II)*

1 Innledning

1.1 Bakgrunnen for forslaget og forslagets hovedinnhold

1.1.1 Bakgrunnen for forslaget

Enslige mindreårige asylsøkere er barn og unge som har kommet til landet uten foreldre eller andre med foreldreansvar. De er en gruppe barn og unge med ulik bakgrunn og livserfaring. Mange har opplevd fattigdom, nød, overgrep, krig og forfølgelse, og enkelte har levd i en uholdbar omsorgssituasjon i flere år. Noen kommer imidlertid fra mer ressurssterke familier som har levd under bedre vilkår i hjemlandet og har hatt en mer tilfredsstillende omsorgssituasjon.

Enslige mindreårige asylsøkere er uansett sårbare og opplever ofte sorg og savn som følge av at de har forlatt sin familie, sitt nærmiljø og sitt hjemland. De har behov for ekstra beskyttelse, omsorg, trygghet og tett oppfølging i påvente av behandlingen av asylsaken og etterfølgende bosetting eller retur til hjemlandet.

Det er frivillig for asylsøkere, også for enslige mindreårige asylsøkere, å oppholde seg i asylmottak. Myndighetene har imidlertid et klart ønske om at disse bor i mottaket til søknaden er ferdigbehandlet, og oppfordrer derfor sterkt til at de enslige mindreårige oppholder seg der.

De fleste enslige mindreårige asylsøkere bor i dag i asylmottak i påvente av behandlingen av asylsaken og den etterfølgende bosettingen eller returen. Enslige mindreårige asylsøkere over 15 år plasseres først i transittmottak for denne aldersgruppen på Hvalstad i Asker. Når asylintervju og eventuell aldersundersøkelse er gjennomført, blir de overført til en av de fem opprettede avdelingene for enslige mindreårige asylsøkere i ordinære mottak forskjellige steder i landet. Enslige mindreårige asylsøkere under 15 år ble inntil opprettelsen av Eidsvoll omsorgssenter for barn i desember 2007 plassert på Vårli mottak i Moss. Dette var et eget mottak for denne aldersgruppen.

En mindre gruppe enslige mindreårige asylsøkere kommer sammen med følgepersoner som

utøver omsorgen for dem i foreldrenes sted. Disse blir plassert i ordinære mottak sammen med følgepersonene. Videre flytter noen enslige mindreårige asylsøkere til slekt eller venner i landet.

Utlendingsdirektoratet skal sørge for at enslige mindreårige asylsøkere får tilfredsstillende omsorgs- og boforhold på mottakene. Mottakene drives imidlertid av private eiere, organisasjoner eller kommuner, og det er disse som har det daglige omsorgsansvaret for barna.

Ansvar for innholdet i og kvaliteten på tilbudet som gis til de enslige mindreårige asylsøkere i mottakene, er i svært liten grad regulert i lov eller forskrift. Det samme gjelder den enslige mindreårige asylsøkerens rettssikkerhet under oppholdet. Innholdet i og kvaliteten på tilbudet som gis i mottakene er imidlertid definert i styringsdokumenter, retningslinjer og rutinebeskrivelser for asylmottak.

Forholdene for enslig mindreårige asylsøkere i statlige asylmottak har i mange år vært et tema i den offentlige debatt. Både enkeltpersoner, frivillige organisasjoner, fagmiljøer og politiske partier har engasjert seg. Fra disse miljøene understrekes denne gruppens behov for stabil og kultursensitiv voksenkontakt, rask behandling av asylsøknaden, oppfølging i forhold til skole og lekser, meningsfull fritid og viktigheten av venner.

Det at enslige mindreårige asylsøkere på asylmottak ikke har samme kvalitet på tilbudet som barn på barneverninstitusjoner, har vært kritisert av ulike organisasjoner som er opptatt av barns rettigheter og levekår, som blant annet Forum for Barnekonvensjonen. Det har også vært pekt på de enslige mindreårige asylsøkernes manglende rettssikkerhet i enkelte sammenhenger, blant annet mangelen på individuelt tilsyn med det enkelte barn fra en uavhengig myndighet.

Kommunene har på sin side gitt uttrykk for bekymring for hvordan det går med disse barna etter at de er blitt bosatt. Situasjonen viser at flere enslige mindreårige har vansker med tilværelsen både psykisk og sosialt, og ofte blir avhengige av offentlig bistand. Det har blitt hevdet at disse barna vil kunne klare seg bedre i det norske samfunn dersom det legges til rette for å gi dem tettere oppfølging i utgangspunktet. Likeledes vil dette være av betydning for hvordan de vil klare seg ved en eventuell retur til hjemlandet.

I forbindelse med FNs eksaminasjon av norske myndigheter etter Norges rapportering på oppfølging av barnekonvensjonen, har situasjonen for enslige mindreårige vært et sentralt tema. I sine avsluttende merknader fra 2005 anbefaler FNs barnekomité at tilbudet i mottak bør bedres, både med tanke

på ressurser og de ansattes kompetanse. Komiteen sier videre at bistanden og omsorgen som gis til enslige mindreårige asylsøkere bør være på samme nivå som i institusjoner innenfor barnevernet.

I Soria Moria-erklæringen, den politiske plattformen for regjeringen av 13. oktober 2005, heter det blant annet at regjeringen «ønsker å forbedre vilkårene for enslige mindreårige asylsøkere som kommer til Norge og overføre omsorgsansvaret for disse til barnevernet».

Regjeringen ble i tilknytning til budsjettbehandlingen høsten 2006 enig med regjeringspartiene på Stortinget om at barnevernmyndighetene i første omgang skulle ta over ansvaret i mottaksfasen for enslige mindreårige asylsøkere under 15 år. Barnevernet har derfor fra desember 2007 overtatt ansvaret for ivaretagelsen av denne gruppens daglige behov for omsorg og oppfølging i fasen fra ankomst til landet og frem til bosetting eller retur. Regjeringen tar sikte på å overføre ansvaret for enslige mindreårige asylsøkere mellom 15 og 18 år i løpet av 2009.

Målsettingen med overtakelsen av ansvaret er å gi et bo- og omsorgstilbud til enslige mindreårige asylsøkere som ivaretar deres spesielle behov og som er kvalitetsmessig like godt som det tilbud som gis til andre barn barnevernet har omsorgsansvar for. Flertallet av enslige mindreårige asylsøkere får i dag innvilget asylsøknaden. Det er et mål at de enslige mindreårige asylsøkerne skal bli aktive, kvalifiserte og selvstendige deltakere i samfunnet. En styrking av tilbudet i den første fasen barna bor i landet, vil kunne bidra til å forebygge psykososiale problemer og kriminalitet, samt bidra til en god og trygg livssituasjon og oppvekst i Norge, eller en best mulig retur til hjemlandet.

1.1.2 Forslagets hovedinnhold

Departementet foreslår at det vedtas et nytt kapittel 5 A Omsorgssentre for mindreårige i lov om barneverntjenester (barnevernloven) av 17. juli 1992 nr. 100. Kapitlet skal regulere både barnevernets omsorgsansvar for enslige mindreårige asylsøkere og selve omsorgstilbudet ved barnevernets omsorgssentre for mindreårige. I tillegg foreslår departementet nødvendige endringer i og tilføyer til andre bestemmelser i barnevernloven som bidrar til å sikre at barnas behov og rettssikkerhet blir best mulig ivaretatt.

Etter departementets syn hører forslaget til nytt kapittel naturlig hjemme i barnevernloven, idet ansvaret for de enslige mindreårige asylsøkere og omsorgssentrene foreslås lagt til statlig regional barnevernmyndighet. Ved å innføre de

nye bestemmelsene i denne loven blir det dessuten helt klart at dagens barnevernlov gjelder for enslige mindreårige asylsøkere, med de særlige bestemmelser som foreslås for ivaretagelse av disse barna i den første fasen etter at de har ankommet landet. Forslaget til nye bestemmelser er dessuten nært knyttet opp mot dagens bestemmelser i barnevernloven, herunder bestemmelsene i kapittel 4 Særlige tiltak og kapittel 5 Institusjoner. Det er derfor hensiktsmessig å innføre de nye bestemmelsene i et eget kapittel i barnevernloven som følger direkte etter disse to kapitlene.

Barnevernet skal i første omgang overta ansvaret for de som er under 15 år. Regjeringen har i statsbudsjettet for 2008 uttalt at den tar sikte på at ansvaret for de mellom 15 og 18 år skal overføres i løpet av 2009. Det foreslås derfor at kapittel 5 A inn-til videre kun skal omfatte dem under 15 år, og at det overlates til Kongen å bestemme når kapitlet også skal gjelde gruppen 15 til 18 år.

Departementet foreslår som nevnt ovenfor at ansvaret for å gi enslige mindreårige asylsøkere et bo- og omsorgstilbud under asylsøknadsbehandlingen og frem til bosetting eller til de forlater riket etter avslag, legges til statlig regional barnevernmyndighet.

Bo- og omsorgstilbudet foreslås gitt i form av opphold på et omsorgssenter for mindreårige, som skal være et spesialtilpasset tilbud for enslige mindreårige asylsøkere. Senteret skal gi barna god omsorg og trygghet, og bidra til at de får den oppfølging og behandling de har behov for. De enslige mindreårige asylsøkerne skal imidlertid fortsatt få oppnevnt verge/hjelpeverge, se punkt 5.5.

Departementet foreslår videre at statlig regional barnevernmyndighet skal ha ansvaret for at omsorgssentre etableres og drives, på tilsvarende måte som myndigheten har ansvaret for etablering og drift av ordinære barneverninstitusjoner.

Det er etter departementets syn viktig å sikre at enslige mindreårige asylsøkere får et likeverdig omsorgstilbud ved omsorgssenteret som det andre barn som ivaretas av barnevernet får etter dagens bestemmelser i barnevernloven. Departementet foreslår derfor at de rettslige rammene for senteret skal være de samme som for de ordinære barneverninstitusjonene. Det vil si at dagens bestemmelser for barneverninstitusjoner hva gjelder beboernes rettigheter, tilsyn, kvalitetskrav og godkjenning av private og kommunale aktører, gis tilsvarende anvendelse for omsorgssentrene.

Etter departementets syn er det verken nødvendig eller hensiktsmessig at det skal treffes vedtak etter barnevernloven kapittel 4 som grunnlag for at hvert enkelt av disse barna skal kunne plas-

seres på et omsorgssenter. Så nær som alle barna i denne gruppen vil ha behov for et spesialtilpasset bo- og omsorgstilbud så snart som mulig etter ankomst til landet. For det store flertallet av dem vil omsorgssenteret være det alternativet som best kan ivareta deres behov. Alle enslige mindreårige asylsøkere som kommer til landet, bør derfor så snart som mulig kunne tilbys plass på et omsorgssenter. Og dette bør skje uten at en kommunal barneverntjeneste først skal måtte bruke tid og ressurser på å undersøke og vurdere om det enkelte barn har behov for tilbudet, for deretter eventuelt å treffe vedtak, eller fremme forslag om vedtak, etter barnevernloven kapittel 4.

Departementet har derfor kommet til at det i stedet bør foreslås lovfestet en plikt for statlig regional barnevernmyndighet til å tilby alle enslige mindreårige asylsøkere plass på et omsorgssenter. Denneplikten er foreslått kombinert med en plikt for omsorgssenteret til å varsle den kommunale barneverntjenesten for vurdering av om det bør iverksettes særlige tiltak etter barnevernloven kapittel 4. Dette skal skje i de tilfeller en enslig mindreårig asylsøker ikke ønsker opphold på omsorgssenteret, eller har behov som ikke kan ivaretas på en tilfredsstillende måte på senteret.

I tillegg foreslås det at statlig regional barnevernmyndighet innen seks uker etter barnets ankomst til senteret skal treffe et oppfølgingsvedtak som grunnlag for oppfølging av barnet mens det oppholder seg på senteret. Som grunnlag for vedtaket skal det foretas en utredning av barnets situasjon og behov og utarbeides et forslag til oppfølging. Vedtaket vil være et enkeltvedtak som følger reglene i lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) av 10. februar 1967, og som etter departementets forslag skal kunne påklages til fylkesmannen. Adgang til å påklage vedtaket medfører at man kan få en faglig overprøving av om vedtaket ivaretar barnets individuelle behov for oppfølging.

Det foreslås også at omsorgssenteret, i samarbeid med barnet og vergen, skal kartlegge det enkelte barns situasjon og behov som grunnlag for en eventuell etterfølgende bosetting i en kommune.

Det foreslås videre at både omsorgssenteret og statlig regional barnevernmyndighet skal ha plikt til følge barnets utvikling nøye under hele oppholdet på senteret. Dette forutsetter for statlig regional barnevernmyndighets del at enkelte saksbehandlere får det som sitt særlige ansvar å følge med på utviklingen til barna som det er truffet oppfølgingsvedtak for.

Departementet foreslår for øvrig at det foretas nødvendige endringer i og tilføyelser til enkelte andre bestemmelser i barnevernloven, herunder at det foretas endringer i lovens bestemmelser om taushetsplikt og politiattest. Taushetsplikten og kravet om politiattest for de som skal utføre tjenester eller arbeid for et omsorgssenter, foreslås regulert tilsvarende som for de som skal utføre tjenester eller arbeid for en ordinær barneverninstitusjon.

1.2 Høringen

Barne- og likestillingsdepartementet sendte 23. august 2007 et høringsnotat med forslag til regulering til følgende høringsinstanser:

Arbeids- og inkluderingsdepartementet
 Finansdepartementet
 Fornying- og administrasjonsdepartementet
 Helse- og omsorgsdepartementet
 Justis- og politidepartementet
 Kommunal- og regionaldepartementet
 Kultur- og kirkedepartementet
 Kunnskapsdepartementet
 Utenriksdepartementet
 Akademikerne
 Antirasistisk senter
 Arbeids- og velferdsdirektoratet
 Arbeidsgiverforeningen NAVO
 Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir)
 Barne-, ungdoms- og familieetaten, region Midt-Norge
 Barne-, ungdoms- og familieetaten, region nord,
 Barne-, ungdoms- og familieetaten, region sør
 Barne-, ungdoms- og familieetaten, region vest
 Barne-, ungdoms- og familieetaten, region øst
 Barneombudet
 Barnejuridisk Forum
 Barnevernets utviklingssenter i Midt-Norge
 Barnevernets utviklingssenter på Vestlandet
 Barnevernets utviklingssenter i Nord-Norge
 Barneverninstitusjonenes Samarbeidsforum
 Childwatch International - UiO
 Datatilsynet
 Den norsk Lægeforening
 Den Norske Advokatforening
 Den Norske Dommerforening
 Den norske tannlegeforening
 Domstoladministrasjonen
 Fagforbundet
 Fellesorganisasjonen for barnevernpedagoger, sosionomer og vernepleiere (FO)
 Flerfaglig fellesorganisasjon

Flyktninghjelpen
 Forbrukerombudet
 Foreningen for hjertesyke barn
 Forum for Barnekonvensjonen
 Funksjonshemmedes fellesorganisasjon
 Fylkeskommunene
 Fylkesmennene
 Fylkesnemndene for sosiale saker
 Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon (HSH)
 Helseansattes yrkesforbund
 Helsetilsynet i fylkene
 Helsetjenestens lederforbund
 Høgskolen i Agder
 Høgskolen i Alta
 Høgskolen i Bergen
 Høgskolen i Bodø
 Høgskolen i Finnmark
 Høgskolen i Harstad
 Høgskolen i Lillehammer
 Høgskolen i Oslo
 Høgskolen i Sogn og Fjordane
 Høgskolen i Stavanger
 Høgskolen i Sør-Trøndelag
 Høgskolen i Telemark
 Høgskolen i Volda
 Høgskolen i Østfold
 Hørselshemmedes landsforbund
 Integrerings- og mangfoldsdirektoratet
 Juridisk Rådgivning for kvinner
 Juss-Buss
 Jussformidlingen
 Jusshjelpa i Tromsø
 Kirkens bymisjon
 Kirkens Familievern
 Kommunene
 Kommunenesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon (KS)
 Kontaktutvalget for innvandrere og norske myndigheter
 Koordineringsutvalget for psykiatriske ungdomsteam
 Landets distriktpsikiatriske sentra
 Landets kontrollkommisjoner
 Landets pasientombud
 Landets regionale helseforetak
 Landsforeningen for barnevernsbarn
 Landsforeningen for Hjerter- og lungesyke
 Landsorganisasjonen (LO)
 Landsrådet for norske barne- og ungdomsorganisasjoner
 Likestillingsombudet
 Longyearbyen lokalstyre
 Menneskeverd
 Nasjonalforeningen for folkehelsen

Nasjonalt folkehelseinstitutt
 Nasjonalt kunnskapscenter for folkehelsen
 Nasjonalt kunnskapscenter om vold og traumatisk stress (NKVTS)
 Norges astma- og allergiforbund
 Norges Blindforbund
 Norges Diabetesforbund
 Norges Forskningsråd (NFR)
 Norges Handikapforbund
 Norges Juristforbund
 Norges Kvinne- og Familieforbund
 Norges Røde Kors
 Norges Teknisk Naturvitenskapelige Universitet (NTNU)
 Norsk Barnevernsamband
 Norsk Folkehjelp
 Norsk Fosterhjemsforening
 Norsk Fysioterapeutforbund
 Norsk helse- og sosiallederlag
 Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA)
 Norsk Lærerlag
 Norsk organisasjon for asylsøkere (NOAS)
 Norsk Pasientforening
 Norsk Pasientskadeerstatning
 Norsk Psykologforening
 Norsk senter for barneforskning (NOSEB)
 Norsk senter for menneskerettigheter
 Norsk sykepleierforbund
 Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO)
 Organisasjonen for Private Barneverntiltak (OPB)
 Overformynderiene
 Pasientskadenemnda
 Politidirektoratet
 Politiets utlendingsenhet
 PRESS - Redd Barna Ungdom
 Redd Barna
 Redd Barnas Rettighetssenter
 Regionale ressurscenter om vold traumatisk stress og selvmordsforebygging
 Regionsenter for barne- og ungdomspsykiatri
 Regjeringsadvokaten
 Ressurscenter for Pakistanske Barn
 Rettspolitisk forening
 Riksrevisjonen
 Rådet for psykisk helse
 Sametinget
 Selvhjelp for innvandrere og flyktninger (SEIF)
 Senter for medisinsk etikk (SME)
 Senter for sjeldne sykdommer og diagnosegrupper
 Sivilombudsmannen
 SOS rasisme
 Sosial- og helsedirektoratet
 Statens helsetilsyn
 Statens råd for funksjonshemmede

Statistisk sentralbyrå
 Stiftelsen Menneskerettighetshuset
 Støtteforeningen for Kreftsyke Barn
 Sysselmannen på Svalbard
 UNICEF-komiteen i Norge
 Universitetet i Bergen
 Universitetet i Oslo
 Universitetet i Stavanger
 Universitetet i Tromsø
 Utdanningsforbundet
 Utdanningsgruppens Hovedorganisasjon (UHO)
 Utlendingsdirektoratet
 Utlendingsnemnda
 Voksne for Barn
 Yngre legers forening
 Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund (YS)

I tillegg har departementet mottatt uttalelser fra to instanser som ikke sto på departementets høringsliste. Dette er Arbeids- og velferdsdirektoratet og HERO oppvekst.

En rekke høringsinstanser har kommet med en felles høringsuttalelse under navnet NGOU-nettverket. Denne uttalelsen er utarbeidet av *Advokatforeningen, Redd Barna, Fellesorganisasjonen for barnevernpedagoger, sosionomer og vernepleiere (FO), Norsk Barnevernsamband, nestekjaerlighet.no ved Margreth Olin, Norsk organisasjon for asylsøkere (NOAS), PRESS - Redd Barna Ungdom, Biskopen i Oslo, Røde Kors, Kirkens bymisjon, Norsk Psykologforening, Norsk Folkehjelp, Flyktninghjelpen og Norsk Fosterhjemsforening.*

Advokatforeningen har både avgitt en egen uttalelse og en uttalelse som en del av *NGOU-nettverket*. Uttalelsene er i det alt vesentlige sammenfallende.

Det har kommet inn 58 høringsuttalelser.

Så godt som alle gir sin støtte til etableringen av egne omsorgssentre for mindreårige. En rekke høringsuttalelser uttrykker imidlertid skuffelse over at forslaget i første omgang kun skal gjelde for enslige mindreårige asylsøkere under 15 år.

Om lag halvparten av høringsuttalelsene gir sin direkte støtte til hovedlinjene i forslaget til lovregulering.

Åtte høringsuttalelser, herunder uttalelsen fra NGOU-nettverket, går direkte imot deler av forslaget til lovregulering. Instansene bak disse høringsuttalelsene mener at det alltid bør fattes vedtak etter barnevernloven kapittel 4 som grunnlag for plassering i et omsorgssenter.

Det nærmere innholdet i høringsuttalelsene vil bli behandlet i tilknytning til de enkelte lovforslagene.

Ellers vil departementet bemerke at det i enkelte høringsuttalelser pekes på forhold som knytter seg til behov for rutiner for omsorgssentrenes arbeid og samarbeid med andre instanser og tjenester. Dette er temaer som ikke diskuteres i proposisjonen, men følges opp på annen måte, se imidlertid punkt 3.13.

1.3 Forslag om endring i barnevernloven § 7-2 annet ledd

Departementet foreslår i tillegg en lovteknisk endring i barnevernloven § 7-2 annet ledd om fylkesnemndas sammensetning.

1.4 Forslag om endring i angrerettloven § 7a

Departementet foreslår i tillegg en endring i § 7a i lov om opplysningsplikt og angrerett m.v. ved fjernsalg og salg utenfor fast utsalgssted (angrerettloven) av 21. desember 2000 nr. 105. Endringen foreslås for å rette opp en feil i lovteksten. Dette forslaget omhandles kun i merknaden til lovforslaget under punkt 15.2.

2 Internasjonale forpliktelser og retningslinjer

2.1 Innledning

Norge har ratifisert flere internasjonale konvensjoner som oppstiller forpliktelser i forhold til ivaretagelse av barn generelt og enslige mindreårige asylsøkere spesielt. Av disse kan nevnes FNs konvensjon om barnets rettigheter av 20. november 1989, FNs konvensjon om flyktningers rettsstilling av 28. juli 1951, FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter av 16. desember 1966, FNs konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter av 16. desember 1966, og Europarådets konvensjon om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter (EMK) av 4. november 1950.

FNs barnekonvensjon (barnekonvensjonen) formulerer mest spesielt barns rettigheter. Konvensjonen er bygget på hensynet til barnets beste og utledet av den tanke at barn er sårbare og trenger spesielt vern og særlig omsorg. I tillegg slår den fast at barn har selvstendige rettigheter innenfor folkeretten, og at barneperspektivet skal gjenomsyre alle beslutninger av betydning for barn.

Barnekonvensjonen er inkorporert i norsk lov ved lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven) av 21. mai 1999 nr. 30, og det følger av lovens § 3 at konvensjonen går foran ved motstrid med annen lovgivning.

Ett av de grunnleggende prinsippene i barnekonvensjonen er forbudet mot diskriminering, jf. artikkel 2. Dette innebærer at alle barn innenfor statens jurisdiksjon, herunder enslige mindreårige asylsøkere, skal sikres de rettigheter som følger av konvensjonen. Andre fremtredende prinsipper i konvensjonen er blant annet retten til å si sin mening og bli hørt, retten til liv, overlevelse og utvikling, samt at hensynet til barnets beste skal være grunnleggende ved alle handlinger som berører barn.

Av særlig relevans for de lovendringer som foreslås i høringsnotatet, er barnekonvensjonen artikkel 20, jf. artikkel 22 nr. 2.

Artikkel 20 har en egen bestemmelse om rett til særlig beskyttelse og bistand fra staten for barn som er fratatt sitt familiemiljø. Den lyder som følger:

1. Et barn som midlertidig eller permanent er fratatt sitt familiemiljø, eller som i egen interesse ikke kan tillates å bli værende i et slikt miljø, skal ha rett til særlig beskyttelse og bistand fra staten.

2. I samsvar med sin nasjonale lovgivning skal partene sikre alternativ omsorg for et slikt barn.

3. Slik omsorg kan f.eks. omfatte plassering i fosterhjem, Kafala etter islamsk lov, adopsjon eller, om nødvendig, plassering i institusjon egnet for omsorg for barn. Når mulige løsninger overveies, skal det tas tilbørlig hensyn til ønskeligheten av kontinuitet i barnets oppdragelse og til barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn.

Det følger videre av artikkel 22 nr. 2 at dersom det ikke er mulig å finne foreldre eller andre familiemedlemmer til barn som søker flyktningstatus, skal barnet gis samme beskyttelse i henhold til konvensjonen som ethvert annet barn som av en eller annen grunn permanent eller midlertidig er berøvet sitt familiemiljø.

Da FNs komité for barnets rettigheter i 2005 behandlet Norges tredje rapport til FN om barnekonvensjonen, kom den med følgende anbefaling til norske myndigheter knyttet til artikkel 22:

«Komiteen ber parten innstendig om å styrke tiltakene for å sikre tilstrekkelig støtte og tilsyn for barn som bor på mottak, samt tilfredsstillende psykologisk og psykiatrisk omsorg for traumatiserte asylsøkende barn. Komiteen anbefaler at parten forbedrer situasjonen på mottak for enslige barn som søker asyl, både gjennom midler og tilstrekkelig faglært og kompetent personell, slik at hjelpen og omsorgen for disse barna blir like god som den som ytes i andre institusjoner i barnvernet. Parten bør også treffe ytterligere tiltak for å sikre raske behandling av asylsøknader.»

FN har for øvrig også utarbeidet generelle retningslinjer, anbefalinger og grunnprinsipper for arbeidet med flyktningbarn. FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) ga i 1994 ut generelle retningslinjer for arbeid med flyktningbarn, og i 1997 utarbeidet kommissariatet

«Guidelines on Policies and Procedures in dealing with Unaccompanied Children Seeking Asylum». Fra disse anbefalingene nevnes blant annet

- Det skal utnevnes verge (guardian, adviser) for barnet som skal sørge for kontinuitet i det omsorgstilbudet enslige mindreårige får.
- Flytting mellom ulike oppholdssteder skal begrenses til et minimum.
- Det skal føres jevning tilsyn for å sikre barnets fysiske og psykiske helse. Tilsynet må utføres av kvalifiserte personer.
- Staten må sørge for at barnet tilbys psykologiske helsetjenester som er tilpassets barnets kultur.
- Personale som skal arbeide med enslige mindreårig bør rekrutteres spesielt og gis opplæring.
- Oppsporing av foreldre eller annen familie er grunnleggende og bør påbegynnes så snart som mulig.

Videre gav UNHCR og Den Internasjonale Redd Barna - alliansen i 2005 ut «Erklæring om god praksis» om enslige mindreårige i Europa-programmet. Der er det nedtegnet grunnprinsipper for arbeidet med enslige mindreårige som bygger på barnekonvensjonen og UNHCRs retningslinjer fra 1997. Her sies blant annet at myndighetene må finne en passende omsorgsplassering, og at større enslige mindreårige ikke må plasseres for seg selv.

Det er departementets oppfatning at Norges folkerettslige forpliktelser og retningslinjer på området ivaretas ved det forslaget til lovendringer som i det følgende fremmes.

2.2 Høringsinstansenes syn

Det er kommet enkelte høringsuttalelser om forholdet til menneskerettighetene.

Norsk senter for menneskerettigheter (SMR) ved Universitetet i Oslo uttaler at de er positive til at myndighetene nå vil etablere et bo- og omsorgstilbud som er spesialtilpasset enslige mindreårige asylsøkeres særlige behov. De viser til at dette er i tråd med anbefalinger fra FNs barnekomité. De uttaler også at forslaget om å innlemme enslige mindreårige asylsøkere i barnevernets omsorgsansvar og tilby dem et tilpasset bo- og omsorgstilbud, er egnet til å ivareta Norges forpliktelser etter FNs barnekonvensjon artikkel 20, jf. 22.

NGOU-nettverket er kritisk til det faktum at omsorgssenteret i første omgang bare skal være et tilbud til de under 15 år. De mener dette innebærer at statens forpliktelser etter menneskerettighetene

ikke kan anses overholdt overfor aldersgruppen 15-18 år.

Norsk senter for menneskerettigheter (SMR) ved Universitetet i Oslo uttaler til den samme problemstillingen:

«SMR ber departementet vurdere om den forskjell i rettsstilling som forslaget innebærer for ulike grupper enslige mindreårige asylsøkere er forenlig med Norges forpliktelser etter EMK og barnekonvensjonen, og at denne vurderingen synliggjøres i den kommende proposisjonen. Videre ber vi om at departementet inntar en konkret tidsplan i proposisjonen for inkludering av denne aldersgruppen i omsorgstilbudet.»

Barneombudet uttaler følgende om problemstillingen i forhold til FNs barnekonvensjon artikkel 2:

«For at forskjellsbehandlingen skal være i strid med artikkel 2 må forskjellsbehandlingen skje på bakgrunn av et diskrimineringsgrunnlag. Alder er ikke nevnt som en av diskrimineringsgrunnene i artikkel 2. Sekkebetegnelsen «annen stilling» åpner imidlertid opp for at også alder vil kunne være et diskrimineringsgrunnlag. Det stilles da krav etter artikkel 2 om at forskjellsbehandlingen er både saklig og rimelig. Barneombudet kan ikke se at det i høringsnotatet eller statsbudsjettet fremkommer vurderinger knyttet til denne problematikken og etter spør derfor en begrunnelse for at det anses saklig og rimelig at det legges opp til at barnevernet først får omsorgen for de mellom 15 og 18 år i 2009.»

2.3 Departementets vurdering

Departementet vil innledningsvis bemerke at enslige mindreårige asylsøkere har samme rett til hjelp etter barnevernloven som andre barn i Norge. Det vises til at barnevernloven gjelder for alle som oppholder seg her i landet, jf. § 1-2.

Regjeringen er opptatt av at situasjonen til alle enslige mindreårige asylsøkere skal bedres, og har derfor besluttet at ansvaret for disse barna i den første fasen etter ankomst til landet, skal overføres til barnevernet.

Departementet legger imidlertid opp til en trinnvis overføring av ansvaret til barnevernet, der ansvaret i første fase overføres for de under 15 år, for deretter å overføres for resten av gruppen. Ved en slik trinnvis overføring vil myndighetene høste viktige erfaringer fra prosessen med oppstart og drift av ett omsorgssenter, før det etableres flere.

Departementet viser til at det blant annet vil måtte innføres helt nye rutiner for samarbeid mellom omsorgssentrene og andre myndigheter, herunder utlendingsmyndighetene og lokale myndigheter, samt nye modeller for behandling og oppfølging av barna.

Departementet har funnet det riktig å starte med å overføre ansvaret for den mest sårbare gruppen, dvs. dem under 15 år. Regjeringen tar sikte på at ansvaret for de enslige mindreårige asylsøkerne i alderen 15 - 18 år skal overføres fra utlendingsmyndighetene til barnevernet i løpet av 2009. Departementet er allerede i gang med å planlegge tilsvarende omsorgssentre for denne gruppen. Det

er bevilget kr 5 millioner til arbeidet med organisering og planlegging av disse sentrene.

Selv om målet med overføringen av ansvaret til barnevernet er å bedre de enslige mindreårige asylsøkernes situasjon, er det etter departementets syn ikke grunnlag for å hevde at Norge bryter FNs barnekonvensjon eller andre folkerettslige forpliktelser ved det tilbudet utlendingsmyndighetene i dag gir enslige mindreårige asylsøkere.

Departementet kan heller ikke se at det er grunnlag for å hevde at en slik trinnvis gjennomføring, som vil bidra til en god og kontrollert overføring av ansvaret til barnevernet, innebærer et brudd på Norges menneskerettslige forpliktelser.

3 Ansvar for å gi et tilbud om opphold på et omsorgssenter

3.1 Gjeldende rett

Personer som søker asyl, herunder enslige mindreårige asylsøkere, skal ifølge lov om utlendingsadgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven) av 24. juni 1988 nr. 64 § 41a gis tilbud om innkvartering mens asylsøknaden behandles. Innkvarteringen skjer i statlige asylmottak.

Utlendingsdirektoratet har det faglige og administrative ansvaret for mottakene, og skal dermed sørge for at enslige mindreårige asylsøkere får tilfredsstillende omsorgs- og boforhold på mottakene. Mottakene drives imidlertid av private eiere, organisasjoner eller kommuner, og det er derfor disse som har det daglige omsorgsansvaret for barna. Elementer som inngår i omsorgsansvaret er basisbehov som mat, klær, husrom og helsetjenester, fellesskap, trygghet, grensesetting, skolegang og fritidsaktiviteter.

Ansvaret for, innholdet i og kvaliteten på tilbudet som gis til enslige mindreårige asylsøkere i mottakene, er i svært liten grad regulert i lov eller forskrift. Det samme gjelder den enslige mindreårige asylsøkerens rettigheter under oppholdet. Innholdet i og kvaliteten på tilbudet som gis i mottakene er imidlertid definert i styringsdokumenter, retningslinjer og rutinebeskrivelser for asylmottak, herunder Reglement for drift av statlig mottak (Driftsreglementet), Kravspesifikasjon til driftsreglement, det årlige føringsbrevet fra Utlendingsdirektoratet til mottakene, faglige retningslinjer for arbeidet med enslige mindreårige i statlige mottak, reglement for økonomisk hjelp til personer i statlige mottak samt rutinebeskrivelse for arbeidsoppgaver i ordinære mottak. I tillegg kommer de til enhver tid gjeldende rundskriv og veiledere.

Det er frivillig for asylsøkere å oppholde seg i mottak mens asylsøknaden blir behandlet. Dette gjelder også for enslige mindreårige asylsøkere. Myndighetene har imidlertid et klart ønske om at disse bor i mottaket til søknaden er ferdigbehandlet, og oppfordrer derfor sterkt til at de enslige mindreårige oppholder seg der.

Enslige mindreårige asylsøkere under 15 år ble inntil opprettelsen av Eidsvoll omsorgssenter for barn plassert på Vårli mottak i Moss. Enslige min-

dreårige asylsøkere over 15 år plasseres først i transittmottak for denne aldersgruppen på Hvalstad i Asker. Når asylintervju og eventuell aldersundersøkelse er gjennomført, blir de overført til ordinære mottak. Søkere som fortsatt vurderes til å være enslige mindreårige mellom 15 og 18 år, blir plassert i en av de fem opprettede avdelingene for enslige mindreårige asylsøkere i ordinære mottak forskjellige steder i landet.

En mindre gruppe enslige mindreårige asylsøkere kommer imidlertid sammen med følgepersoner som utøver omsorgen for dem i foreldrenes sted. Disse blir etter opphold i transittmottak plassert i ordinære mottak sammen med følgepersonene.

Noen enslige mindreårige asylsøkere har slekt eller venner i landet og ønsker heller opphold der enn på et mottak. I tilfeller der den mindreårige i stedet velger privat opphold, sendes det melding om dette til den kommunale barneverntjenesten der den mindreårige oppholder seg. Den kommunale barneverntjenesten har deretter ansvar for å følge opp meldingen etter reglene i barnevernloven. I tilfeller der mindreårige forsvinner fra mottak iverksettes egne prosedyrer for så snart som mulig å spore opp og ivareta dem.

3.2 Forslaget i høringsnotatet

Departementet foreslo i høringsnotatet et lovfestet ansvar for statlig regional barnevernmyndighet til å gi barn som har kommet til riket og søkt asyl uten foreldre eller andre med foreldreansvar, et bo- og omsorgstilbud i form av opphold på et omsorgssenter for mindreårige.

Omsorgssenteret skal ta utgangspunkt i de enslige mindreårige asylsøkernes behov og skal gi barna:

- en trygg bo- og omsorgsbasis
- omsorg preget av forutsigbarhet og varme
- behandling for traumer, savn og vanskelige opplevelser
- hjelp til å tilpasse seg det norske samfunnet samt
- grunnlag for en best mulig bosetting eller retur

Omsorgssenteret skal videre gi barna et tilbud om gruppebehandling. I gruppene skal de få anledning til å snakke om temaer som blant annet omhandler å være asylsøker, å være enslig, å være på omsorgssenteret, å savne foreldre eller andre opprinnelige omsorgspersoner og å ha vært på flukt.

For å tilpasse seg det norske samfunn er det viktig med rask oppstart i skole, eventuelt barnehage. Omsorgssenteret skal besørge dette. Det skal videre utvikles et nettverk i nærmiljøet hvor barna kan få tilbud om aktiviteter og sosialisering med norske barn og voksne, blant annet gjennom kontakt med frivillige organisasjoner og idrettslag.

Omsorgssenteret skal inndeles i mindre enheter, noe som gir mulighet for fleksibilitet og differensiering i forhold til barnas alder, nasjonalitet, søsken og varierende ankomsttall. Opphold på et omsorgssenter vil gi de enslige mindreårige asylsøkerne mulighet til å bo sammen. Dette viderefører mottakenes erfaringer med at det er positivt for de fleste enslige mindreårige asylsøkere å bo sammen, da det gir følelse av trygghet og fellesskap. Samtidig vil de mindre enhetene sikre deres behov for ro og beskyttelse.

Bemanningen skal være lik bemanningen på en ordinær barneverninstitusjon. Dette skal sikre kontinuerlig og stabil omsorg og oppfølging. Det faglige fundament for senteret skal bygge på prinsipper om utviklingsstøttende omsorg og hva som hjelper barn som har opplevd traumer. Å sikre en strukturert og forutsigbar hverdag er første steg i traumebehandling. Personalet skal læres opp i utviklingspsykologi, traumepsykologi, kunnskap om hvordan man overlever som flyktning, kulturen i avgiverland, tverrkulturell kommunikasjon, norsk flyktningpolitikk og forvaltning, bruk av tolk og barnevernfaglig omsorg.

Ansvar for å gi enslige mindreårige asylsøkere tilbud om opphold på et omsorgssenter for mindreårige ble foreslått lagt til statlig regional barnevernmyndighet, dvs. Barne-, ungdoms- og familie-etaten, jf. høringsnotatets forslag til § 5A-1 første ledd.

Departementet foreslo at statlig regional barnevernmyndighet skal ha ansvar for at det etableres og drives omsorgssentre for mindreårige, på tilsvarende måte som denne myndigheten allerede i dag har ansvaret for at det etableres og drives ordinær barneverninstitusjoner, jf. høringsnotatets forslag til § 5A-2.

Departementet foreslo videre lovfestet at statlig regional barnevernmyndighets ansvar for å gi enslige mindreårige asylsøkere opphold i senteret, skal inntre fra det øyeblikket den enslige mindreå-

rige blir overført fra utlendingsmyndighetene, og vare til vedkommende blir bosatt i en kommune, eller forlater riket etter avslått søknad, jf. høringsnotatets forslag til § 5A-1 annet ledd.

Tilbudet skal i første omgang gis til de som er under 15 år. For barn over 15 år ble det derfor foreslått at bestemmelsen skal gjelde fra den tid Kongen bestemmer, jf. høringsnotatets forslag til § 5A-1 tredje ledd. Dette medfører at det må fremmes en Kongelig resolusjon før bestemmelsen også vil gjelde for barn mellom 15 og 18 år.

Den enslige mindreårige asylsøkeren kan bli overført fra politiets utlendingsenhet rett etter registrering av asylsøknaden, men kan også bli overført etter å ha oppholdt seg en periode i utlendingsmyndighetenes mottak. Eksempel på sistnevnte kan være en enslig mindreårig som blir overført til et omsorgssenter etter først å ha blitt plassert i ordinært mottak sammen med en voksen følgeperson.

Barnevernet vil på et senere tidspunkt overta omsorgsansvaret for enslige mindreårige asylsøkere mellom 15 og 18 år. I tilknytning til dette ble det foreslått at de som utlendingsmyndighetene er usikre på om er under 18 år, først skal få opphold i mottak for asylsøkere. De som utlendingsmyndighetene etter en aldersvurdering finner at sannsynligvis er under 18 år, skal så få tilbud om opphold på et omsorgssenter.

Tilbudet for enslige mindreårige asylsøkere under 15 år/mellom 15 og 18 år, ble foreslått å vare frem til den enslige mindreårige asylsøkeren blir bosatt i en kommune eller forlater riket etter avslått søknad. Det ble i høringsnotatet presisert at dette medfører at også personer som fyller 15/18 år etter at de har ankommet omsorgssenteret, får bli på senteret frem til dette tidspunktet.

Departementet la i høringsnotatet til grunn at alle enslige mindreårige asylsøkere som en hovedregel vil ha behov for et slikt spesialtilpasset tilbud som omsorgssenteret skal være frem til bosetting eller retur. Departementet anså det derfor verken nødvendig eller hensiktsmessig at den kommunale barneverntjenesten skal vurdere den enslige mindreåriges behov for plassering i senteret ut i fra reglene i barnevernloven kapittel 4. Departementet anså heller ikke et vedtak om plassering etter barnevernloven kapittel 4 for å være nødvendig for fullt ut å ivareta den enslige mindreåriges behov og rettssikkerhet under oppholdet på senteret. Det ble i tilknytning til dette vist til høringsnotatets forslag om at det skal treffes et oppfølgingsvedtak som skal sikre et individuelt tilpasset tilbud, forslagene om å ivareta de mindreåriges rettigheter under opphold på omsorgssenteret, samt hørings-

notatets forslag om at det skal føres tilsyn både med omsorgssenteret og den enkelte mindreårige som bor der.

Departementet foreslo imidlertid at det lovfestet en plikt for omsorgssenteret til å varsle den kommunale barneverntjenesten dersom omsorgssenteret ved barnets ankomst eller senere finner at barnets behov ikke kan ivaretas på en tilfredsstillende måte ved omsorgssenteret, eller barnet ønsker opphold utenfor omsorgssenteret, jf. høringsnotatets forslag til § 5A-4 annet ledd og § 5A-6 annet ledd. Begrunnelsen for det første alternativet er at enkelte enslige mindreårige vil kunne ha et omsorgs- eller hjelpebehov som strekker seg ut over det senteret kan ivareta. Dette kan for eksempel gjelde der et barn har rusproblemer eller andre alvorlige atferdsproblemer, eller der et barn trenger ekstra omsorg på grunn av lav alder eller spesielle behov. Det samme kan gjelde dersom det oppstår mistanke om at et barn kan være utsatt for menneskehandel. I slike tilfeller bør omsorgssenteret trekke inn den kommunale barneverntjenesten slik at den kan vurdere om tiltak etter barnevernloven kapittel 4 bør iverksettes. Videre mente departementet at den kommunale barneverntjenesten, som i dag, vil måtte trekkes inn i de tilfeller en enslig mindreårig asylsøker ønsker å bo privat hos slekt eller andre i stedet for på omsorgssenteret. Dette for å få vurdert omsorgssituasjonen i det aktuelle hjemmet og behovet for eventuelle tiltak etter barnevernloven kapittel 4.

Departementet foreslo for øvrig at utgiftene forbundet med opphold i et omsorgssenter etter høringsnotatets forslag til § 5A-1, skal dekkes av statlig regional barnevernmyndighet, jf. høringsnotatets forslag til § 5A-9.

3.3 Barnevernets omsorgssentre for mindreårige

3.3.1 Høringsinstansenes syn

Flere av høringsuttalelsene gir sin eksplisitte støtte til etableringen av omsorgssentrene.

Politidirektoratet uttaler følgende:

«Politidirektoratet er enig i at barnevernet bør ha omsorgsansvaret for enslige mindreårige asylsøkere i den første fasen etter ankomst til riket og understreker viktigheten av at denne gruppen barn har samme kvalitet på tilbudet som barn på barneverninstitusjoner. En styrking av tilbudet i den første fasen barna bor i landet vil, som påpekt i høringsnotatet, kunne bidra til å forebygge psykososiale problemer

og kriminalitet, samt bidra til en god og trygg livssituasjon og oppvekst i Norge, eller en best mulig retur til hjemlandet. Vi tar de sterke politiske signalene om et eget omsorgssenter for denne gruppen asylsøkere, jf. høringsnotatets drøftelser, til etterretning.»

NGOU-nettverket uttaler blant annet følgende:

«Det er med stor tilfredshet at vi konstaterer at det over tid har vært arbeidet med etableringen av nye omsorgssentra for den aktuelle barnegruppen, og at det første senteret som er under ferdigstilling på Eidsvoll etter hva vi forstår vil gi et svært godt tilbud til barna, både materielt og personalmessig, og strukturelt ved samarbeid med andre viktige instanser utenfor omsorgssenteret.

.....
Det er under enhver omstendighet hensiktsmessig at statlig regional myndighet gis ansvar for å etablere omsorgssentra som sikrer plass for alle barn i målgruppen, på samme måte som staten allerede har ansvar for å tilby institusjonsplasser i barnevernet for øvrig.»

3.3.2 Departementets vurdering

Enslige mindreårige asylsøkere er i en situasjon som på flere punkter skiller seg klart fra den situasjon andre barn som ivaretas av barnevernet er i. Hvert enkelt av disse barna har selvfølgelig sine individuelle behov som må ivaretas. Samtidig utgjør de en gruppe barn som er i en helt spesiell felles situasjon:

- De har alle kommet til landet uten foreldre eller andre med foreldreansvar.
- Deres forhistorie og individuelle behov er vanligvis helt ukjent.
- De har så godt som alle behov for å bli ivaretatt gjennom et bo- og omsorgstilbud så snart som mulig etter ankomst til landet.
- De har vanligvis ingen eller svært liten kjennskap til språket og landet.
- De har vanligvis ingen lokal tilknytning til en eller flere spesielle kommuner.
- De er alle i landet midlertidig i påvente av at utlendingsmyndighetene skal behandle asylsøknaden deres og avgjøre om de skal få bli i landet eller ikke.

Ved å plassere de fleste av disse barna på spesialtilpassede omsorgssentre oppnår vi blant annet følgende:

- At enslige mindreårige asylsøkere får bo sammen i den første fasen etter ankomst til landet. Det har vist seg at det for disse barna er positivt å få bo sammen med andre barn i samme

situasjon, idet det blant annet gir følelse av trygghet og fellesskap.

- At vi får samlet, styrket og videreutviklet barnevernfaglig, flyktningfaglig og psykososial kompetanse knyttet til denne spesielle gruppen barn. Dette muliggjør en god, målrettet og helhetlig ivaretagelse av disse barnas særlige behov for omsorg og oppfølging.
- At det kan etableres et godt og permanent samarbeid med lokale hjelpeinstanser og tjenester og lokalsamfunnet for øvrig. Disse vil bygge opp kompetanse og erfaring ved løpende å ta imot og ivareta de enslige mindreårige som til enhver tid bor på omsorgssenteret.
- At det kan etableres gode og ensartede rutiner og praksis for samarbeidet mellom Utlendingsdirektoratet, som har ansvar for asylsaken, omsorgssenteret som har omsorgsansvaret for barnet, samt Integrerings- og mangfoldsdirektoratet og den enkelte kommune, som begge har ansvar for en eventuell etterfølgende bosetting.

Det er departementets klare oppfatning at de fleste av disse barna i den første fasen vil bli best ivarett ved så snart som mulig å bli plassert i et spesialtilpasset senter skreddersydd for denne gruppen barn.

Departementet mener at plassering på et omsorgssenter for mindreårige vil gi de aller fleste av disse barna et bedre alternativ enn å bli plassert i fosterhjem eller ordinær barneverninstitusjon, som er de alternativene som er aktuelle for andre barn som barnevernet ivaretar omsorgen for.

3.4 Tilbud om opphold i stedet for vedtak etter barnevernloven kapittel 4

3.4.1 Høringsinstansenes syn

29 av de 58 høringsuttalelsene gir sin direkte støtte til hovedlinjene i departementets lovforslag, mens åtte høringsuttalelser er negative til at det ikke skal treffes vedtak etter barnevernloven kapittel 4 som grunnlag for plassering på et omsorgssenter.

Forslaget gis blant annet støtte av Utlendingsdirektoratet, Politidirektoratet, Sosial- og helsedirektoratet, fylkesmennene i Troms, Sør-Trøndelag og Aust-Agder, HERO oppvekst, Sjøvegan mottak, Kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon (KS), kommunene Horten, Tønsberg og Larvik og Kontaktutvalget mellom innvandrerbefolkningen og myndighetene (KIM).

Utlendingsdirektoratet bemerker innledningsvis at de er positive til en ordning som i enda større grad sikrer enslige mindreårige asylsøkeres særskilte behov under asylsaksprosessen. Utlendingsdirektoratet er videre enig med departementet i at det ikke er nødvendig å treffe et enkeltvedtak i hver enkelt sak. De uttaler videre:

«Utgangspunktet for enslige mindreårige asylsøkere er det motsatte av det som gjelder for barn generelt, de har ingen omsorgspersoner i Norge som kan ivareta deres behov og interesser. Det forutsettes derfor at de aller fleste enslige mindreårige asylsøkere har et særskilt behov for omsorg.

I forslaget legges det opp til en lovfestet plikt for statlig regional barnevernmyndighet til å tilby enslige mindreårige asylsøkere plass på et omsorgssenter. Videre innføres det en plikt til å trekke inn den kommunale barnevernstjenesten i de tilfellene hvor barn av spesielle grunner ikke ønsker opphold på senteret, eller der barn har særlige behov utover det omsorgssenteret i utgangspunktet kan tilby. Det skal også treffes et oppfølgingsvedtak innen seks uker for alle barn som oppholder seg på senteret. Utlendingsdirektoratet mener forslaget på en god måte ivaretar hensynet til at denne gruppen barn kan ha forskjellige behov og at det er nødvendig med en tett oppfølging.»

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har ingen tilføyer til de forslag som fremkom i høringsnotatet, og understreker at forslagene til regulering er et nødvendig tiltak for å sikre enslige mindreårige asylsøkere god omsorg og hensiktsmessige tiltak.

Kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon (KS) vurderer høringsnotatet som et godt faglig fundament og utgangspunkt for en videre utvikling av tilbudet til enslige mindreårige asylsøkere.

Kommunene Horten, Tønsberg og Larvik gir uttrykk for at lovforslaget er et langt skritt i riktig retning. Kommunene uttaler blant annet følgende:

«Vi ser at det er laget et særkapittel i barnevernloven for målgruppen em, og at det som etterlyses i enkelte fagmiljøer er en likhet med lovverk som gjelder for norske barn. Dette fremgår blant annet i NGOU «Først og fremst barn». Vi har gjennom lang tid, hatt mange diskusjoner rundt dette innad i gruppen, i forhold til likhet, sammenligningsgrunnlag og rettsikkerhet, og ser at det er mange nyanser i forhold til dette som må ivaretas. Vi mener at vi må forutsette at den kompetansen som vil være på omsorgssenteret og i statlig regional barnevernmyndighet som skal fatte vedtak vil gjøre at rettsikkerheten for denne gruppen em vil være

god, og at den ikke er dårligere enn for de vedtak som fattes av den kommunale barnverntjenesten. Det vi imidlertid ser på som viktig er at den kommunale barneverntjenesten, som etter barneverntjenesteloven skal ha ansvar for oppfølging av alle barn som oppholder seg i kommunen, skal få informasjon fra dag 1 om at en em befinner seg i kommunen.»

Kontaktutvalget mellom innvandrerbefolkningen og myndighetene (KIM) gir blant annet uttrykk for følgende:

«Kontaktutvalgets totalinntrykk er at forslagene er godt drøftet og begrunnet. Særlig setter vi pris på jordnære, praktiske og ubyråkratiske løsninger som gjennomsyrrer høringen. Forslagene viser med tydelighet at her har den mindreårige første fokus med sitt *umiddelbare* behov for omsorg og trygghet. Forslagene er klart løsningsorienterte, med barnets beste klart for øye.»

De høringsuttalelsene som er negative til at det ikke skal treffes vedtak etter barnevernloven kapittel 4 som grunnlag for plassering på et omsorgscenter, er avgitt av *NGOU-nettverket*, *Barneombudet*, *Fylkesmannen i Buskerud*, *Våler overformynderi*, *Trondheim kommune*, *Landsforeningen for utekontakter (LUK)* og *Ressurssenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) Region Nord og Region Øst*.

NGOU-nettverket uttaler følgende:

«Det er beskrevet en rekke forhold som gjør at den aktuelle barnegruppen må antas å skille seg fra «tradisjonelle barnevernsbarn» på en måte som gjør det hensiktsmessig å legge til rette for et skreddersydd opplegg tilpasset disses spesielle situasjon og særlige behov. Vi er enige i dette, og viser til at Barnekonvensjonens diskrimineringsforbud ikke innebærer noe forbud mot ulik behandling, så lenge ulikheten har en saklig begrunnelse i barnets beste. Vi er samtidig opptatt av at barnas spesielle situasjon og særlige behov ikke nødvendigvis tilsier en ulik behandling utover rekkevidden av dette hensynet.

Dette medfører en grunnleggende skepsis til departementets valg av forslag til regulering, ved at det foreslås et eget kapittel i lov om barneverntjenester for regulering av denne gruppens situasjon, der alle andre grupper av barn og behov lar seg regulere ved generelle bestemmelser som omfatter alle som berøres av loven.

Den grunnleggende forskjellen mellom forslaget, og de gjeldende regler, er at den aktuelle barnegruppen foreslås tatt under omsorg av *staten*, mens andre barn etter barnevernlo-

ven vil tas under omsorg av *kommunen*. For at en slik forskjell skal kunne aksepteres mener vi det må finnes et grunnlag for den som handler om at dette vil være en løsning som helhetlig sett vil være bedre for de aktuelle barna.

Vi ser vekten av en argumentasjon som forutsetter at alle de berørte barna vil være i behov av en plass på omsorgscenteret, uten en forutgående kommunal saksbehandling, og vi ser verdien av at den enkelte ansvarlige kommune, som det kunne være vanskelig å utpeke ved barnets ankomst, ikke skal kunne stå fritt til å velge å ikke plassere barnet på omsorgscenteret.

Samtidig er vi bekymret for den manglende avstand og «motsetningsmulighet» som vil ligge i en organisering der staten selv er både vedtaksmyndighet, plasserende myndighet, omsorgsansvarlig og omsorgstilbyder, og faktisk også tilsynsmyndighet gjennom fylkesmannsembetene. Dette vil skape et mer lukket system med større mulighet for uheldig utvikling av en kultur som i liten grad vil utfordres ved innsyn fra og meningsbryting med andre profesjonelle instanser med ansvar for det enkelte barn og dettes situasjon.

Vi aksepterer at en tradisjonell behandling i den enkelte kommune etter lovens kapittel 4 kan synes unødig omfattende, men ser samtidig at dette i realiteten handler om et valg av betraktningmåte.

.....

Hva gjelder problemet som oppstår med hvilken kommune som skal være ansvarlig så kan vi ikke se at dette er vanskeligere enn at disse kan utpekes etter et nærmere bestemt system. En slik løsning vil sikre en situasjon hvor det statlige systemet stadig er gjenstand for innsyn fra kommunalt ansatte fagpersoner, som således vil kunne utgjøre en konstruktiv stimulans og et viktig korrektiv. Det er dette som etter lovgivers regulering er situasjonen for andre barn under barnevernets omsorg, slik det følger av bl.a. lovens § 4-16, og vi kan ikke se at det er saklig grunn for å forskjellsbehandle den aktuelle barnegruppen hva gjelder dette.

For å avspeile den spesielle situasjonen vil man kunne innføre en egen bestemmelse i lovens kapittel 4, der man formulerer en egen vedtakstype for den aktuelle plasseringen, og så forutsetter et videre vedtak etter den innledende utredningen, som bør være et vedtak om omsorgsovertakelse, som vil kunne vedtas av fylkesnemnda etter en forenklet behandling av nemndsleder alene.»

Barneombudet savner et klarere rettslig grunnlag for plasseringen av barnet:

«Ombudet er enig med departementet i at omsorgssenteret antakelig vil være det beste tiltaket for de fleste av disse barna. Det er imidlertid problematisk at man plasserer barn på institusjon med en presumsjon for at det er barnets beste, uten at det foretas en konkret vurdering av det enkelte barns situasjon.

Barneombudet foreslår at det før barnet plasseres må fattes et hastevedtak som grunnlag for plasseringen etter loven § 4-6 eller en tilpasset variant. Barneombudet har forståelse for argumentasjonen om at man ikke bør lage for store byråkratiske prosesser rundt plasseringen av barna. Samtidig må man sikre at barnets rettsikkerhet ivaretas. Et hastevedtak behøver ikke å kreve veldig store ressurser. Det vil imidlertid sikre at det foreligger et rettslig fundament for plasseringen. Når regelverket også skal gjelde for barn over 15 år, vil det bli snakk om mange plasseringer - og til flere institusjoner. Da er det enda større grunn til å ha en prosess som sikrer at plasseringen skjer ut i fra barnets beste.

Normalt vil det være det kommunale barnevernet som fatter akuttvedtak når barn er i en akutt situasjon. Som nevnt tidligere bør man tilstrebe så langt som mulig at vanlige prosedyrer også skal gjelde for denne gruppen barn. Hvis man kommer til at det vil være lite hensiktsmessig at ethvert lokalt barnevern som først kommer i kontakt med barnet fatter hastevedtak om plassering, må man se nærmere på hvordan dette kan løses på en hensiktsmessig måte. Det er for eksempel viktig at tjenesten organiseres på en slik måte at man har lett tilgang på tolketjeneste.

.....

Etter hastevedtaket vil det være behov for en stadfesting av plasseringen. Det synes unødvendig at fylkesnemndleder skal godkjenne akuttvedtaket innen 48 timer slik det er krav om etter 4-6 annet ledd.»

Barneombudet finner det for øvrig problematisk at man legger opp til en struktur som etter ombudets oppfatning ikke sikrer en forsvarlig rollefordeling, idet statlig regional barnevernmyndighet skal ha ansvar for at omsorgssentre etableres og drives, samtidig som den skal ha omsorgen for barna og fatte vedtak om deres oppfølging mens de oppholder seg der. Barneombudet mener det er en fare for at en slik organisering vil kunne innebære at de som skal ivareta barnets behov, blir påvirket av andre interesser, eksempelvis driften av senteret. Ombudet uttaler at en annen rollefordeling enn normalen i barnevernet, bør begrunnes i at det anses som en bedre løsning for å ivareta barnas behov, og at ombudet ikke kan se at det fremgår

gode holdepunkter i departementets forslag som begrunner den foreslåtte løsningen.

Landsforeningen for utekontakter (LUK) gir uttrykk for følgende:

«Vi er derimot urolige for departementets forslag om at man ikke skal fatte individuelle vedtak om plassering etter barnevernloven kapittel 4, og mener at det må være mulig å utarbeide rutiner som gjør at dette vedtaksarbeidet ikke tar så lang tid at det sinker plasseringen i egnet omsorgstilbud.»

3.4.2 Departementets vurdering

Departementet har i forbindelse med overtakelsen av omsorgsansvaret for enslige mindreårige asylsøkere vært grunnleggende opptatt av å ta utgangspunkt i denne gruppen barns spesielle situasjon og behov, og å etablere en løsning som både faktisk og rettslig ivaretar disse barna på en best mulig måte.

En løsning som tar utgangspunkt i individuelle vedtak etter barnevernloven kapittel 4 vil by på flere krevende utfordringer fordi bestemmelsene ikke er utarbeidet med utgangspunkt i de enslige mindreårige asylsøkernes særlige situasjon, se punkt 3.3.2 innledningsvis.

Etter barnevernloven kapittel 4 er det den enkelte kommunale barneverntjeneste der barnet oppholder seg som får ansvaret for barnet. En løsning som tar utgangspunkt i kapittel 4 vil medføre at barneverntjenester i de kommunene der enslige mindreårige asylsøkere normalt ankommer, ville fått en stor ny utfordring med å ivareta omsorgen for alle enslige mindreårige asylsøkere som ankommer deres kommune. Uansett ville behandlingen av saker for denne gruppen måtte komme i tillegg til andre barnevernsaker i allerede pressede kommuner.

Med en slik løsning vil det dessuten være opp til den enkelte kommunale barneverntjeneste å vurdere om det bør iverksettes tiltak og i så fall hvilke tiltak, for de barna som ankommer deres kommune. Staten vil således ikke kunne pålegge den enkelte barneverntjeneste å fatte eller fremme forslag om tiltak og vil heller ikke kunne instruere barneverntjenesten om hva tiltakene skal gå ut på.

NGOU-nettverket og Barneombudet tar i sine forslag til løsninger utgangspunkt i at det skal treffes vedtak etter barnevernloven kapittel 4. I tilknytning til dette foreslår imidlertid NGOU-nettverket at ansvarlig kommune kan «utpekes etter et nærmere bestemt system». Videre foreslår de at man kan «innføre en egen bestemmelse i lovens kapittel 4, der man formulerer en egen vedtakstype for den

aktuelle plasseringen, og så forutsetter et videre vedtak etter den innledende utredningen, som bør være et vedtak om omsorgsovertakelse, som vil kunne vedtas av fylkesnemnda etter en forenklet behandling av nemndsleder alene». Barneombudet foreslår på sin side at det må fattes et «hastevedtak som grunnlag for plasseringen etter lovens § 4-6 eller en tilpasset variant». Ombudet tilføyer: «Hvis man kommer til at det vil være lite hensiktsmessig at ethvert lokalt barnevern som først kommer i kontakt med barnet fatter hastevedtak om plassering, må man se nærmere på hvordan dette kan løses på en hensiktsmessig måte». Ombudet uttaler videre: «Etter hastevedtaket vil det være behov for en stadfesting av plasseringen. Det synes unødvendig at fylkesnemndleder skal godkjenne akuttvedtaket innen 48 timer slik det er krav om etter 4-6 annet ledd».

Etter departementets mening illustrerer disse forslagene nettopp at vedtak etter barnevernloven kapittel 4 ikke vil gi en tilfredsstillende løsning. Forslagene synliggjør at det ikke vil kunne treffes slike vedtak som grunnlag for hver enkelt plassering på omsorgssenteret før det har vært foretatt flere særtilpasninger for denne spesielle gruppen. Forslagene synliggjør videre at uansett hvilken løsning som velges så vil det være behov for en særlig regulering for å ivareta denne spesielle gruppen barn på en best mulig måte.

Som det fremgår av punkt 3.3.2 legger departementet fortsatt til grunn at de fleste enslige mindreårige asylsøkere vil ha behov for et spesialtilpasset omsorgstilbud ved et omsorgssenter frem til bosetting eller retur. Ut i fra dette anser departementet det verken nødvendig eller hensiktsmessig at den kommunale barneverntjenesten i hvert enkelt tilfelle skal vurdere den enslige mindreåriges behov for plassering i et senter ut i fra reglene i barnevernloven kapittel 4. Departementet anser heller ikke et vedtak om plassering etter barnevernloven kapittel 4 for å være nødvendig for fullt ut å ivareta den enslige mindreåriges behov og rettssikkerhet under oppholdet på senteret.

Departementet fastholder derfor at det som en hovedregel ikke skal treffes et individuelt vedtak etter barnevernloven kapittel 4 som grunnlag for plassering på et omsorgssenter. Departementet fastholder dermed også sitt forslag til hovedløsning, som går ut på at barnevernmyndigheten på statlig nivå skal får et lovpålagt ansvar for å gi enslige mindreårige asylsøkere et bo- og omsorgstilbud ved et omsorgssenter frem til asylsaken er ferdigbehandlet og de skal bosettes eller eventuelt returneres.

Departementet finner imidlertid at enkelte enslige mindreårige vil kunne ha et omsorgs- eller hjelpebehov som strekker seg ut over det senteret kan ivareta. Dette kan for eksempel gjelde der et barn har rusproblemer eller andre alvorlige atferdsproblemer, eller der et barn trenger ekstra omsorg på grunn av lav alder eller spesielle behov. Det samme kan gjelde dersom et barn ikke ønsker opphold på omsorgssenteret, eller det oppstår mistanke om at et barn kan være utsatt for menneskehandel. I slike tilfeller foreslår departementet at omsorgssenteret skal trekke inn den kommunale barneverntjenesten slik at den kan vurdere om det bør iverksettes særlige tiltak etter barnevernloven kapittel 4.

Departementet vil derfor understreke at en regulering i et eget kapittel i barnevernloven ikke medfører en diskriminering, fordi den kommunale barneverntjenesten kan iverksette tiltak overfor enslige mindreårige asylsøkere etter kapittel 4 på samme måte som overfor andre barn.

Enkelte høringsuttalelser uttrykker bekymring for at det legges opp til en statlig løsning som ikke sikrer en forsvarlig rollefordeling. NGOU-nettverket gir for eksempel uttrykk for at de er «bekymret for den manglende avstand og «motsetningsmulighet» som vil ligge i en organisering der staten selv er både vedtaksmyndighet, plasserende myndighet, omsorgsansvarlig og omsorgstilbyder, og faktisk også tilsynsmyndighet gjennom fylkesmannsembetene.» Det hevdes at dette vil skape et mer lukket system med større mulighet for uheldig utvikling av en kultur som i liten grad vil utfordres ved innsyn fra og meningsbryting med andre profesjonelle instanser med ansvar for det enkelte barn og dets situasjon.

Forslaget til løsning innebærer at statlig regional barnevernmyndighet pålegges å gi enslige mindreårige asylsøkere et bo- og omsorgstilbud under asylsøknadsbehandlingen og frem til bosetting, eller til de forlater riket etter avslag. Statlig regional barnevernmyndighet pålegges videre å sørge for at omsorgssentrene etableres og drives, på tilsvarende måte som den har ansvaret for etablering og drift av ordinære barneverninstitusjoner. De rettslige rammene for senteret foreslås videre å være de samme som for de ordinære barneverninstitusjonene. Dette medfører at dagens bestemmelser etter barnevernloven om beboernes rettigheter, om tilsyn, om kvalitetskrav og om godkjenning av private og kommunale aktører, skal gis tilsvarende anvendelse for omsorgssenteret. I tillegg omfatter forslaget at statlig regional barnevernmyndighet skal treffe et oppfølgingsvedtak som grunnlag for oppfølging av barnet mens det

oppholder seg på senteret. Vedtaket skal kunne påklages til fylkesmannen, slik at man kan få en faglig overprøving av om vedtaket ivaretar barnets individuelle behov for oppfølging og behandling.

Etter departementets syn er det ikke fare for at det etableres et lukket system med liten grad av innsyn ved at ansvaret for drift av sentrene og oppfølging av barna legges til statlig regional barnevernmyndighet og omsorgssentrene. Departementet viser til at barna og deres verger vil ha klageadgang til fylkesmannen på vedtak som statlig regional barnevernmyndighet fatter. Videre skal fylkesmannen føre tilsyn med omsorgssentrene og barna som bor der etter de samme regler som fylkesmannen fører tilsyn med ordinære barneverninstitusjoner. Dette medfører at barnet og vergen kan bringe saken inn til fylkesmannen dersom de mener barnet ikke får den oppfølging det har behov for. Barnet og vergen kan dessuten også ta opp med fylkesmannen forhold de mener måtte være kritikkverdige ved senteret. Departementet finner ikke grunn til å betvile at fylkesmannen vil utføre disse kontrolloppgavene på en selvstendig og kritisk måte selv om fylkesmannen er et statlig organ. Departementet legger til grunn at fylkesmannen, på samme måte som ved klagebehandling av kommunale vedtak og tilsyn ved ordinære barneverninstitusjoner, vil foreta en uhildet vurdering.

3.5 Grunnlag for opphold dersom barnet motsetter seg det

3.5.1 Høringsinstansenes syn

Trondheim kommune, Våler overformynderi og Høgskolen i Østfold er opptatt av det rettslige grunnlaget for oppholdet på omsorgssenteret dersom barnet ikke ønsker å motta tilbudet. *Trondheim kommune* peker på at det etter forslaget skal gis tilbud om plass, men ikke fattes vedtak om plassering og stiller spørsmål ved fremgangsmåten og rettssikkerheten hvis barnet ikke ønsker å motta tilbudet. *Våler overformynderi* stiller spørsmål ved om forslaget innebærer at dersom barnet ønsker å bosette seg hos andre, og omsorgssenteret mener at det er bedre for barnet å bo på omsorgssenteret, så vil barnet likevel kunne velge å bo hos andre.

Høgskolen i Østfold uttaler blant annet følgende:

«Det fremgår av forslagets § 5A-1 at opphold på omsorgssenteret skal være et *tilbud* til asylsøkere under 15 år ved søknadstidspunktet, og at

det ikke skal fattes vedtak om plassering, men et vedtak om oppfølging, jf § 5A-5. Vi tolker dette slik at å ta imot tilbud om opphold skal være frivillig, uten at dette fremgår av lovteksten. Samtidig vil ikke oppholdet være hjemlet i vedtak etter barnevernlovens kap. 4, hvor hovedregelen er at det er foreldrene som samtykker til plassering som hjelpetiltak når barnet er under 15 år. Spørsmålet om det er nødvendig med formelt samtykke som grunnlag for oppholdet virker derfor uavklart i kap. 5A.

Vi mener dette er problematisk mht. de situasjonene hvor barnet av ulike grunner ikke skulle ønske å motta tilbudet eller fortsette oppholdet ved omsorgssenteret, og det ikke foreligger et akseptabelt alternativ utenfor barnevernet. Skal barnets ønske her være det avgjørende, eller bør det være en ordning som tilsvarende det som gjelder ved plasseringer av barn under 15 år etter barnevernloven § 4-4, 5. ledd, hvor det er foreldrenes samtykke som avgjør om plasseringen skal etableres og opprettholdes?»

3.5.2 Departementets vurdering

Etter forslaget skal enslige mindreårige asylsøkere gis *tilbud* om opphold på et omsorgssenter. Grunnlaget for barnets opphold på omsorgssenteret er således at barnet selv og vergen ikke motsetter seg oppholdet. Dette medfører at dersom barnet ikke lenger ønsker å oppholde seg på omsorgssenteret, så vil omsorgssenteret i samarbeid med vergen måtte forsøke å motivere barnet til å endre syn. Dersom barnet opprettholder sitt syn eller rømmer, foreligger det en situasjon som etter forslaget pålegger omsorgssenteret å varsle barneverntjenesten for vurdering av om det bør iverksettes tiltak etter barnevernloven kapittel 4. Barneverntjenesten vil så, på samme måte som overfor andre barn, måtte vurdere barnets situasjon og behov for iverksettelse av tiltak. Departementet kan ut i fra dette ikke se at et formelt samtykke fra barnets verge vil kunne ha noen sentral funksjon.

3.6 Manglende grunnlag for klage på rett til opphold

3.6.1 Høringsinstansenes syn

Barneombudet og Fylkesmannen i Buskerud mener at det må treffes et plasseringsvedtak slik at det kan klages på innvilgelse eller avslag på opphold på omsorgssenteret.

3.6.2 Departementets vurdering

Departementet er ikke enig med *Barneombudet* og *Fylkesmannen i Buskerud* i at det må treffes et plasseringsvedtak slik at det skal kunne klages på innvilgelse eller avslag på opphold på omsorgssenteret. Utgangspunktet er at alle barn som kommer til riket og søker asyl uten foreldre eller andre med foreldreansvar skal få tilbudet. Så lenge oppholdet bygger på at barnet og vergen ønsker det, har departementet vanskelig for å se hva en eventuell klage på innvilgelse skulle gå ut på. Når det etter hvert etableres flere omsorgssentre kan det selvfølgelig oppstå en situasjon der barnet og vergen ønsker opphold på et spesifikt senter. Departementet mener imidlertid at dette må søkes løst gjennom en dialog mellom omsorgssentrene, barnet og vergen. Sentrene må så langt som mulig, ut i fra barnets beste og hensynet til en forsvarlig drift, imøtekomme ønsket.

3.7 Vurdering av alder som grunnlag for tilbud om opphold på et omsorgssenter

3.7.1 Høringsinstansenes syn

Utlendingsdirektoratet og *Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi)* er opptatt av vurderingen av om den enslige mindreårige asylsøkeren er under eller over 15 år. *Utlendingsdirektoratet* uttaler følgende:

«Det legges opp til at alle som oppgir å være under 15 år ved ankomst skal plasseres direkte i omsorgssenteret. Utlendingsdirektoratet savner en vurdering av hvordan man har tenkt å håndtere de barna som oppgir å være eldre enn 15 år, men som man antar er yngre enn 15 år. Utlendingsdirektoratet har erfart at det har kommet barn til Norge som oppgir å være eldre enn det de faktisk er. Det kan være barn som har blitt sendt hit av menneskesmuglere, altså en gruppe man bør være særlig oppmerksom på. Utlendingsdirektoratet mener bestemmelsen bør formuleres slik at den gir rom for en individuell vurdering av om barnet skal overflyttes.»

3.7.2 Departementets vurdering

Etter forslaget gjelder tilbudet om opphold på et omsorgssenter i første omgang barn som er under 15 år når asylsøknaden fremmes. Det er utlendingsmyndighetene som vil måtte foreta vurderingen av om barnet antas å være under 15 år når barnet søker asyl. Dersom det oppstår tilfeller der

barn først plasseres i utlendingsmyndighetenes mottak fordi de selv oppgir å være over 15 år, vil barna kunne videreføres til omsorgssenteret dersom de etter utlendingsmyndighetenes vurdering må ansees å være under 15 år.

I høringsnotatet ble det videre lagt til grunn at når barnevernet overtar omsorgsansvaret for gruppen mellom 15 og 18 år, skal de av disse som utlendingsmyndighetene er usikker på om er under 18 år, først få opphold i mottak for asylsøkere. De som utlendingsmyndighetene etter en aldersvurdering antar er under 18 år, skal deretter få tilbud om opphold på et omsorgssenter.

Departementet har imidlertid foretatt en ny vurdering av hvilken løsning som bør legges til grunn for denne gruppen umiddelbart etter ankomst. For en stor andel av disse asylsøkerne vil det være usikkert om alderen er over eller under 18 år.

Departementet har i samråd med utlendingsmyndighetene kommet til at det vil være uhenksiktsmessig å etablere forskjellige løsninger for barna i denne gruppen, avhengig av om utlendingsmyndighetene ved ankomsten finner alderen usikker eller ikke. Det bør derfor i stedet etableres en løsning som går ut på at alle i denne gruppen først overføres til utlendingsmyndighetenes transittmottak for helseundersøkelse og asyLintervju.

De barna som utlendingsmyndighetene etter dette finner kan overføres til barnevernmyndighetene uten nærmere aldersvurdering, bør umiddelbart få tilbud om opphold på ett av de planlagte omsorgssentrene. Departementet forutsetter at saksbehandlingen og vurderingene prioriteres av utlendingsmyndighetene, slik at tiden på transittmottak for disse barna blir så kort som mulig og ikke overstiger fire uker.

De ungdommene som utlendingsmyndighetene etter en nærmere aldersvurdering antar er under 18 år, bør etter departementets oppfatning få tilbud om opphold i et omsorgssenter så snart aldersvurderingen er gjennomført. De ungdommene som utlendingsmyndighetene antar er over 18 år, skal få tilbud om opphold i asylmottak.

Dersom det imidlertid i ettertid blir kjent at en person som har mottatt tilbud om opphold på et omsorgssenter var eldre enn 18 år, bør personen overføres til ordinært mottak for voksne. Grunnen til dette er at omsorgssenterets hovedoppgave skal være å ivareta omsorgen for barn, det vil si mindreårige. Denne oppgaven blir vanskeliggjort dersom omsorgssenteret også må ivareta omsorg for personer som ikke er mindreårige.

Når det gjelder personer som fyller 18 år etter at de har ankommet omsorgssenteret, er departe-

mentet fortsatt av den oppfatning at disse skal få bli på senteret frem til de blir bosatt i en kommune eller forlater riket etter avslått søknad. Omsorgssenterets hovedoppgave skal imidlertid, som ovenfor nevnt, være å ivareta omsorgen for barn, det vil si mindreårige. For de som får innvilget sin søknad må derfor arbeidet med bosetting gis høy prioritet så snart søknaden er ferdigbehandlet.

Når det gjelder den foreløpige aldersvurderingen utlendingsmyndighetene i dag foretar, er det knyttet usikkerhet til denne. Aldersvurderingen legges til grunn for om unge asylsøkere plasseres i egne mottakenheter for enslige mindreårige asylsøkere under 18 år eller i ordinære mottak for voksne. Denne usikkerheten vil også være knyttet til den foreløpige aldersvurderingen som skal legges til grunn ved overføring til et omsorgssenter. Utlendingsmyndighetene må imidlertid fortsette med å legge samme vurdering til grunn som den de i dag legger til grunn for hvor de plasserer unge asylsøkere. Dette medfører at de asylsøkerne som utlendingsmyndighetene etter en aldersvurdering kommer til at sannsynligvis er under 15 år/18 år skal få tilbud om opphold på et omsorgssenter.

3.8 Plassering av søskengrupper der enkelte er over 15 år

3.8.1 Høringsinstansenes syn

Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) region øst tar opp problemstillingen der søsken kommer sammen, og noen av dem er over 15 år:

«Det er foreslått i ny § 5A-1 at barnevernets omsorgsansvar og tilbud om plassering i omsorgssenter skal gjelde for enslige asylsøkere som er under 18 år når asylsøknaden fremmes. I første omgang skal imidlertid barnevernets omsorgsansvar og tilbud om plassering i omsorgssenter bare gjelde for barn som er under 15 år når asylsøknaden fremmes.

Dette innebærer at dersom det kommer to eller flere mindreårige søsken til landet for å søke asyl, og hvor ett eller flere av barna er under 15 år og andre er over 15 år, vil de i henhold til det fremlagte forslaget bli plassert atskilt fra hverandre. Dette kan være svært uheldig for begge barna, og det bør derfor åpnes for at søsken kan plasseres sammen, i de tilfellene der det vurderes som det beste for dem samlet sett. I tilfeller der to eller flere mindreårige søsken kommer sammen til landet og søker asyl, bør det derfor gis tilbud om opphold på omsorgssenter for hele søskenflokket slik at de kan få bo sammen i den første fasen etter ankomsten.

Det bør også vurderes å åpne for at også søsken som er eldre enn 18 år når asylsøknaden fremmes kan få opphold på omsorgssenter sammen med yngre søsken som har søkt asyl, dersom dette vurderes til det beste for søskenene. Av hensyn til å kunne gi denne sårbare gruppen barn en så trygg og god start på oppholdet her i landet som mulig, bør det utvises stor fleksibilitet med hensyn til å kunne plassere søsken sammen. »

3.8.2 Departementets vurdering

Når det gjelder søsken som kommer sammen der enkelte er over 15 år, er departementet enig med Barne-, ungdoms- og familieetaten region øst. Det må legges til grunn at det vil være best for søsken å få bo sammen i den første fasen etter ankomst til Norge. Det er derfor departementets oppfatning at det bør utvises fleksibilitet med hensyn til å tilby opphold til søsken over 15 år på omsorgssenteret, der dette må anses å være det beste for søskenene samlet sett.

3.9 Når barn ønsker å bo privat hos slekt eller andre

3.9.1 Høringsinstansenes syn

Barneombudet og Utlendingsdirektoratet er blant høringsinstansene som har kommentert situasjonen når en enslig mindreårig asylsøker ønsker å bo privat hos slekt eller andre.

Barneombudet understreker betydningen av at det foretas en reell sjekk av den private plasseringen, og at kontrollen har de samme standarder som annen fosterhjemsplassering:

«Den lokale barneverntjenesten skal også trekkes inn blant annet dersom en enslig mindreårig asylsøker ønsker å bo privat hos slekt eller andre. Departementet legger opp til at omsorgssenteret skal forsøke å oppmuntre barnet til å bli boende på senteret dersom de mener det er best for barnet. I tillegg får senteret en plikt til å varsle barneverntjenesten dersom barnet likevel flytter. Barneombudet har inntrykk av at det per i dag ikke alltid gjøres en grundig nok undersøkelse for å sikre at det er det beste for det konkrete barnet å bo hos private. Ombudet er bekymret for at barn kan følge med enkeltpersoner som gir seg ut for å være familie/bekjent eller som faktisk er det, men som ikke tar godt vare på barnet. Barneombudet vil understreke betydningen av at barnevernet foretar en reell sjekk av den private plasseringen og at kontrollen har de samme

standarder som annen fosterhjemsplassing, jf. barnevernloven § 4-7...»

Utlendingsdirektoratet er opptatt av at enslige mindreårige asylsøkere skal plasseres på et omsorgssenter inntil den faktiske omsorgssituasjonen er avklart:

«Utlendingsdirektoratet kan ikke se at forslaget tar høyde for at enkelte barn ikke ønsker å bo på omsorgssenteret fordi det allerede befinner seg en omsorgsperson i Norge. Utlendingsdirektoratet mener det er viktig at alle enslige mindreårige under 15 år som kommer til Norge uten følgepersoner sendes til omsorgssenteret. For at en antatt slektning eller annen nær relasjon skal kunne få ta over omsorgen for en enslig mindreårig asylsøker, bør barnet først plasseres på omsorgssenteret inntil den faktiske omsorgssituasjonen er avklart. Utlendingsdirektoratet ser det som svært viktig at ingen barn blir «levert ut» til personer som allerede er i Norge før etter en nærmere vurdering av deres reelle relasjon til barnet samt omsorgsevne.»

3.9.2 Departementets vurdering

I tilfeller der slekt eller andre kan tilby en enslig mindreårig asylsøker trygge rammer, ut i fra blant annet kjennskap til barnet og felles språk og kultur, vil det å bo privat kunne være til den enslige mindreåriges beste. Departementet er imidlertid av den oppfatning at det for de fleste vil være best å bli boende på omsorgssenteret. Her har barnevernmyndighetene en helt annen mulighet til å påse at de innenfor regulerte rammer får en trygg og god omsorgssituasjon med den oppfølging og behandling de har behov for. Dersom omsorgssenteret finner at det vil være bedre for et barn å bli boende der, mener departementet at omsorgssenteret bør søke å oppmuntre barnet til å bli på sentret.

Departementet er enig med Utlendingsdirektoratet i at enslige mindreårige asylsøkere ikke bør flytte til slekt eller andre før den kommunale barneverntjenesten har fått vurdert omsorgssituasjonen i det aktuelle hjemmet og behovet for eventuelle tiltak etter barnevernloven. Departementet mener derfor at politiet og utlendingsmyndighetene må gjøre det som er mulig for å sørge for at enslige mindreårige asylsøkere ikke flytter direkte til slekt eller andre. Dersom barnet likevel insisterer på å bo privat, må den kommunale barneverntjenesten varsles for vurdering av tiltak etter barnevernloven kapittel 4.

Departementet er også enig med Barneombudet i at den kommunale barneverntjenesten må foreta en reell vurdering av omsorgssituasjonen i det aktuelle hjemmet. Det er departementets oppfatning at dersom enslige mindreårige asylsøkere skal kunne bo privat i stedet for på omsorgssenteret, bør hjemmet være godkjent som fosterhjem etter de alminnelige reglene i barnevernloven. Dette medfører at det må fattes vedtak om plassering av barnet i fosterhjem etter bestemmelsene i barnevernloven kapittel 4. At hjemmet godkjennes som fosterhjem innebærer blant annet at det underlegges regler om barnevernets oppfølging, om kontroll av barnets situasjon og om tilsyn. Dersom det skal ytes fosterhjemsgodtgjøring, skal dette avtales særskilt og nedfelles i fosterhjemsavtalen.

Departementet vil for øvrig vise til departementets retningslinjer for fosterhjem av 15. juli 2004 punkt 6.6 om fosterhjemsplassing i barnets familie eller nære nettverk. Der heter det blant annet følgende: «Anser barneverntjenesten at det er en mulighet for at barnets familie eller nære nettverk vil kunne bli godkjent som fosterforeldre, må utredningen av deres egnethet gis samme omfang som for andre potensielle fosterforeldre. Også barnets familie eller nære nettverk må i utgangspunktet oppfylle de generelle kravene som stilles til fosterforeldre i fosterhjemsforskriften § 3. Disse kravene må imidlertid kunne fravikes noe dersom det utvilsomt er til barnets beste å bli plassert nettopp i familien eller nettverket. Ved plassering av enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger hos slektninger vil slektningene på grunn av sin situasjon som flyktning i Norge ikke alltid oppfylle kravene til god økonomi, stor nok bolig, sosialt nettverk osv. Barneverntjenesten bør imidlertid sikre seg at slektningene er positive til integrasjon i det norske samfunnet og at de vil tillate barnet tilknytning til dette samfunnet.»

Dersom hjemmet ikke blir godkjent som fosterhjem, og den enslige mindreårig asylsøkeren ikke ønsker å bo på omsorgssenteret, må den kommunale barneverntjenesten vurdere behovet for annen plassering etter barnevernloven kapittel 4.

3.10 Departementets oppsummerende vurdering til punktene 3.4 - 3.9

Departementet opprettholder etter dette høringsnotatets forslag om at det lovfestes en plikt for statlig regional barnevernmyndighet til å gi asylsøkende barn som har kommet til riket og søkt asyl uten foreldre eller andre med foreldreansvar, et til-

bud om opphold på et omsorgssenter for mindreårige. Tilbudet skal gjelde fra den enslige mindreårige blir overført fra utlendingsmyndighetene, og vare til barnet blir bosatt i en kommune eller forlater riket. Plikten til å gi et tilbud skal i første omgang gjelde for barn som er under 15 år når asylsøknaden fremmes og skal gjelde for barn over 15 år fra den tid Kongen bestemmer, jf. utkastet til § 5A-1.

Departementet opprettholder videre høringsnotatets forslag om at det lovfestes en plikt for omsorgssenteret til å varsle den kommunale barneverntjenesten for vurdering av om det bør iverksettes særlige tiltak etter barnevernloven kapittel 4, dersom omsorgssenteret ved barnets ankomst eller senere finner at barnets behov ikke kan ivaretas på en tilfredsstillende måte ved omsorgssenteret, eller barnet ønsker opphold utenfor omsorgssenteret, jf. utkastet til § 5A-3 annet ledd og § 5A-5 annet ledd.

Departementet opprettholder også høringsnotatets forslag om at statlig regional barnevernmyndighet skal ha ansvar for at det etableres og drives omsorgssentre for mindreårige, jf. utkastet til § 5A-8, samt forslaget om at utgiftene forbundet med oppholdet i omsorgssenteret skal dekkes av statlig regional barnevernmyndighet, jf. utkastet til § 5A-9. Det var for øvrig ingen høringsinstanser som hadde innvendinger til høringsnotatets forslag til §§ 5A-8 og 5A-9.

3.11 Særlig om enslige mindreårige asylsøkere med følgepersoner og om barn som etterlates i asylmottak

3.11.1 Innledning

Enslige mindreårige asylsøkere som kommer til landet i følge med voksne som utøver omsorgen for dem, blir i dag plassert i ordinære mottak sammen med følgepersonene. Avgjørende for om de skal plasseres i ordinære mottak sammen med følgepersonene, er om det er en reell tilknytning mellom de mindreårige og følgepersonene, og om følgepersonene faktisk utøver, og fortsatt ønsker å utøve, omsorgen for de mindreårige. Departementet foreslo i høringsnotatet at denne praksisen skal videreføres.

Det forekommer også at barn etterlates av sine foreldre mens de er i asylmottak. Departementet foreslo i høringsnotatet at disse barna som en hovedregel bør overføres til omsorgssenteret i påvente av utlendingsmyndighetenes oppsporing av foreldrene eller eventuelle bosetting eller retur.

3.11.2 Høringsinstansenes syn

Når det gjelder *enslige mindreårige asylsøkere som kommer med følgepersoner* mener Utlendingsdirektoratet at dagens praksis ikke gir god nok sikkerhet for barna. Utlendingsdirektoratet mener erfaring viser at det kommunale barnevernet ofte vegrer seg mot å gå inn i saker på mottakene, da det kan kreve mye ressurser og bli kostbart. Utlendingsdirektoratet ønsker derfor at barnevernet skal utrede omsorgssituasjonen for hver enkelt enslig mindreårig med følgeperson og fatte vedtak om godkjenning av følgepersonen som omsorgsgiver, støttetiltak ved behov, eller plassering i omsorgssenter.

Sjøvegan mottak uttaler at de finner det uheldig å videreføre dagens praksis uten at man vurderer å kvalitetssikre omsorgskompetansen til følgepersonen. Etter deres syn bør enslige mindreårige asylsøkere med følgepersoner plasseres på omsorgssenter slik at følgepersonen også kan vurderes/utredes. De viser til at omsorgssenteret kan gjøre kartleggingsarbeidet og vurdere videre boforhold, og at alternativet er at det lokale barnevernet får overført ressurser til slikt arbeid. De peker for øvrig på at det lokale barnevernet har dette ansvaret i dag, men at oppgavene sjelden blir utført.

Norsk sykepleierforbund uttaler imidlertid følgende:

«Fra barnets perspektiv vil det for de fleste sannsynligvis oppleves tryggest å fortsatt få bo sammen med biologisk familie eller andre nære personer, fremfor å bli plassert på et offentlig omsorgssenter. Det fordrer selvfølgelig at omsorgssenteret/barnevernet ivaretar tett oppfølging av barnet og iverksetter eventuelle tiltak om omsorgen som gis, ikke er god nok for barnet.»

Når det gjelder *barn som etterlates i asylmottak* av sine foreldre, uttaler *Organisasjonen for Private Barneverntiltak* at den ikke støtter departementets uttalelse om at disse barna som hovedregel bør overføres til omsorgssenteret i påvente av eventuell oppsporing av foreldre eller bosetting eller retur til hjemlandet. Den uttaler:

«Barn som etterlates av sine foreldre i mottak foreslås overført omsorgssenteret. Dette er en situasjon som gjerne oppstår dersom en familie får avslag på sin asylsøknad. Dette forslaget støttes ikke. Disse barna er i en helt annen situasjon enn EMA og har andre behov. Deres følelsesmessige opplevelse i det å være forlatt, trolig kommunikasjon med og kanskje møter med foreldre som har gått i dekning på ukjent adresse, vil prege deres hverdag på en slik måte at et bofellesskap med EMA blir vanskelig å håndtere både for dem og de andre barna.»

NGOU-nettverket uttaler om denne problemstillingen:

«Departementets forslag behandler videre situasjonen der barn lever i mottak sammen med voksne omsorgspersoner, som så etterlater barnet alene, eller på annen måte ikke evner å ivareta omsorgen for barnet. Denne situasjonen vil på vanlig måte måtte vurderes av den kommunale barneverntjenesten opp mot lovens §§ 4-6 og 4-12, og en riktig saksbehandling av dette vil danne grunnlag for vedtak som kan plassere barnet i omsorgssenteret der dette finnes å være det riktige plasseringsalternativet for det enkelte barnet i den konkrete situasjonen. Vi kan ikke se at det er saklig grunn til at den omsorgssvikten disse barna utsettes for skal vurderes annerledes enn tilsvarende omsorgssvikt for ethvert annet barn.»

3.11.3 Departementets vurdering

Etter departementets oppfatning vil det oftest være uheldig for enslige mindreårige asylsøkere å bli skilt fra voksne personer som de har tilknytning til. Det er derfor departementet syn at der det er reell tilknytning mellom barnet og følgeperson, og følgepersonen utøver og fortsatt ønsker å utøve tilfredsstillende omsorg for den enslige mindreårige asylsøkeren, bør barnet og følgepersonen få bo sammen på asylmottak.

Departementet tiltrer ikke Salangen kommunes vurdering av at enslige mindreårige asylsøkere med følgepersoner skal plasseres på omsorgssenteret for utredning. Departementet anser det verken naturlig eller hensiktsmessig å la voksne følgepersoner bo på omsorgssentrene, eller å pålegge omsorgssentrene en slik utredningsoppgave. Dersom omsorgssentrene skal klare sin hovedoppgave, som er å ivareta omsorgen for enslige mindreårige asylsøkere, er det viktig at omsorgssentrene ikke tillegges andre ressurskrevende oppgaver som tar fokus vekk fra hovedoppgaven.

I de tilfeller enslige mindreårige asylsøkere og følgepersoner blir plassert sammen på asylmottak, er departementet imidlertid enig med Utlendingsdirektoratet i at den kommunale barneverntjenesten bør foreta en vurdering av barnets omsorgssituasjon. Etter departementets syn bør mottaket umiddelbart etter barnet og følgepersonens ankomst, varsle den kommunale barneverntjenesten.

Ut i fra den omstendighet at barnet har kommet i følge med andre enn sine foreldre, bør barneverntjenesten foreta en undersøkelse av barnets omsorgssituasjon, jf. barnevernloven §§ 4-2 og 4-3. Barneverntjenesten bør vurdere om det er reell til-

knytning mellom barnet og følgepersonen, og om det er mangler ved barnets omsorgssituasjon som tilsier at det bør flyttes til et omsorgssenter eller annet egnet plasseringssted.

Det er imidlertid også viktig at utlendingsmyndighetene allerede i forbindelse med at asylsøknaden fremmes og registreres, foretar en vurdering av forholdet mellom barnet og følgepersonen. Dersom det etter utlendingsmyndighetenes vurdering ikke foreligger en reell tilknytning mellom barnet og følgepersonen, eller følgepersonen etter utlendingsmyndighetenes vurdering ikke vil komme til å utøve den daglige omsorgen for barnet, må utlendingsmyndighetene følge barnet til omsorgssenteret. Skulle følgepersonen eller barnet motsette seg dette, må utlendingsmyndighetene varsle ansvarlig barnevernmyndighet for vurdering av om det umiddelbart bør iverksettes tiltak etter barnevernloven kapittel 4.

Når det gjelder barn som blir forlatt av sine foreldre mens familien oppholder seg i asylmottak, vil deres situasjon variere. Noen vil ha vært i Norge lenge og ha blitt integrert i lokalsamfunnet der mottaket ligger gjennom skole, nettverk med videre, mens andre har vært kort tid i landet. For førstnevnte gruppe vil det kunne være uheldig å bli flyttet til et omsorgssenter utenfor lokalmiljøet. For de som har vært her kort tid, vil omsorgssenteret, uavhengig av beliggenhet, i enkelte tilfeller kunne være et egnet tilbud. Det følger av dagens retningslinjer at asylmottaket skal varsle barneverntjenesten i slike tilfeller, og barneverntjenesten vil som NGOU-nettverket foreslår, måtte foreta en konkret vurdering i hvert enkelt tilfelle av om det bør fattes vedtak etter barnevernloven kapittel 4. Løsningen kan da bli at barnet bør flyttes til et omsorgssenter eller annet egnet plasseringssted.

3.12 Særlig om menneskehandel

3.12.1 Innledning

Hvert år blir tusenvis av mennesker, herunder barn, ofre for menneskehandel. Også i Norge har vi avdekket menneskehandel og erfart at Norge blir benyttet som transitland for handel med barn.

Barn som er ofre for menneskehandel har særskilt behov for beskyttelse og bistand og skal sikres tilrettelagt oppfølging. Både utlendingsmyndighetene, politiet, den kommunale barneverntjenesten og andre hjelpetjenester har ansvar for å sikre at mindreårige som er eller antas å være ofre for menneskehandel blir tatt hånd om på en ansvarlig måte.

Barne- og likestillingsdepartementet utga i 2006 Rundskriv Q-11/2006 B som omhandler barnevernets ansvar for mindreårige som er utsatt for menneskehandel samt barnevernets samarbeid med andre etater i slike tilfeller.

Departementet påpekte i høringsnotatet at senteret må være særlig oppmerksom på forhold som kan tyde på at barnet er eller kan komme til å bli offer for menneskehandel. Dersom det foreligger opplysninger som peker i den retning, må både den kommunale barneverntjenesten og politiet varsles, slik at barnets risikosituasjon og behovet for tiltak kan bli vurdert.

3.12.2 Høringsinstansenes syn

Asker kommune uttaler følgende:

«Det anses videre viktig at det utarbeides retningslinjer for hvordan en håndterer saker hvor menneskehandel og barnas sikkerhet er en risiko. Menneskehandel er i dag et økende problem, og er blitt verdens nest største industri. Det bør ikke være opp til hvert enkelt omsorgssenter eller hver kommune å løse de problemene som oppstår i slike saker. Når det gjelder den kvaliteten som stilles til omsorgssentrene, forutsetter Asker barneverntjeneste således at kompetansen vil være tilpasset den aktuelle målgruppen, slik at nettopp menneskehandelproblematikk og behovet for særlige sikkerhetsrutiner blir ivaretatt på en kvalitativ god måte. Et forpliktende samarbeid med politiet må sikres i menneskehandelsaker. Det bør muligens vurderes eget senter/institusjon for de som trenger særlig beskyttelse av sikkerhetsmessige grunner.»

Politidirektoratet gir blant annet uttrykk for følgende:

«Erfaring viser at mange mindreårige som fremmer søknad om asyl i Norge ikke har Norge som endelig destinasjonsland. Som kjent har det de siste årene kommet flere kinesiske ungdommer til landet, hvorav flere har forsvunnet etter kort tid og hvor det har foreligget opplysninger som tilsier at de kan være utsatt for menneskehandel. For å hindre at barn forsvinner fra omsorgssenteret, bør det etableres klare rutiner for omsorgssenterets individuelle oppfølgingsplikt overfor hvert enkelt barn, vurdering av barnets risikosituasjon og behov for tiltak i så måte.»

3.12.3 Departementets vurdering

Departementet mener det er svært viktig at de ansatte ved omsorgssentrene har særlig kjennskap

til problematikken knyttet til menneskehandel, da barn som kommer alene til Norge er særlig sårbare for slik utnyttelse. Det er videre en forutsetning at de ansatte i forhold til hvert enkelte barn er spesielt oppmerksom på forhold som kan indikere at det er utsatt for menneskehandel.

Ved mistanke om at en enslig mindreårig asylsøker kan være utsatt for menneskehandel må omsorgssenteret straks varsle både det lokale politiet og den kommunale barneverntjenesten for å få vurdert barnets risikosituasjon og behovet for å iverksette nødvendige tiltak. I tillegg må det gis orientering til utlendingsmyndighetene. I slike saker er det spesielt viktig å handle raskt for å forhindre at barnet forsvinner og/eller blir utsatt for overgrep. Det vises i tilknytning til dette til ovenfor nevnte rundskriv Q-11/2006 B fra Barne- og likestillingsdepartementet.

3.13 Særlig om omsorgssenterets ansvar for praktiske oppgaver

Når en enslig mindreårig asylsøker kommer til landet må det utføres en rekke praktiske oppgaver. Det er i dag utlendingsmyndighetene og mottakene som utfører disse. Det er fortsatt utlendingsmyndighetene som skal behandle og avgjøre spørsmålet om den enslige mindreårige asylsøkeren skal få opphold i Norge eller ikke, og som herunder skal vurdere asylsøkerens identitet og alder og om foreldre eller andre omsorgspersoner skal forsøkes oppsporet. En del av de praktiske oppgavene er nært knyttet opp mot utlendingsmyndighetenes behandling av asylsaken og bør av den grunn også fremover utføres av utlendingsmyndighetene. Dette gjelder blant annet oppnevningen av asyladvokaten og gjennomføringen av asylintervjuet.

Andre oppgaver bør av praktiske grunner overtas av omsorgssenteret. Etter departementets syn bør omsorgssenteret overta ansvaret for følgende oppgaver:

Oppgaver knyttet til varsling av andre myndigheter

- Varsle overfor myndighetene for å få oppnevnt verge
- Varsle skole, lokalt politi og den kommunale barneverntjenesten
- Sørgje for at det blir gitt varsel til helsemyndighetene, herunder tannhelsetjenesten, og foretatt nødvendig helsekontroll, i de tilfeller hvor det ikke allerede er gjort
- Varsle aktuelle myndigheter dersom barn forsvinner

Oppgaver knyttet til barnet som asylsøker

- Legge forholdene til rette for at Utlendingsdirektoratet kan foreta asylintervjuet, i de tilfeller hvor det ikke allerede er gjort
- Gi barn over 7 år, og yngre barn som vil ha forståelse ut i fra sin alder og modenhet, innledende og løpende tilpasset informasjon om sin situasjon som enslig mindreårig asylsøker

Oppgaver knyttet til bosetting eller retur

- Forberede barnet på og bistå barnet ved bosetting
- Samarbeide med og bistå Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) og kommunen ved bosetting
- Forberede barnet på og bistå barnet ved eventuell retur

Etter departementets syn er det ikke behov for å regulere disse oppgavene i lov eller forskrift. Det bør imidlertid utarbeides retningslinjer som klargjør hva oppgavene består av og hvordan de skal utføres.

Det pekes i flere av høringsuttalelsene på behovet for dialog, samarbeid og utveksling av opplysninger mellom omsorgssenteret og andre instanser og tjenester som har ansvar og oppgaver knyttet til barna, herunder kommunale tjenester og i enkelte tilfeller det lokale politiet, fylkesmannen og utlendingsmyndighetene.

Kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon (KS) uttaler blant annet at:

«...den *kommunen* senteret er plassert i har ansvaret for flere av de tjenester beboere vil ha behov for, eks: skole, fritidstiltak og evt. kommunalt barnevern. Det vil derfor være en nødvendig forutsetning for et godt samarbeid at det er en god og løpende dialog mellom det statlige regionale barnevernet og den aktuelle kommunen. Nærhet og et godt samarbeid med barne- og ungdomspsykiatrien vil også være en avgjørende forutsetning for et godt tilbud til beboerne på omsorgssenteret.»

Departementet er enig i at det er av sentral betydning å sikre en god dialog og et godt samarbeid mellom omsorgssentrene og de andre instanser og tjenester som også har oppgaver og ansvar overfor barna. Det er videre viktig å sørge for utveksling av nødvendige opplysninger innenfor de rammer som følger av taushetsplikten, se punkt 11. Dette bør derfor vektlegges ved utforming av retningslinjer for samarbeidet mellom omsorgssentrene og andre instanser og tjenester.

I tilknytning til enkelte spørsmål peker noen av høringsuttalelsene på barnets rett til å bli hørt. Departementet vil bemerke at det følger av barnekonvensjonen artikkel 12 at barn har rett til fritt å gi uttrykk for sine synspunkter i alle forhold som vedrører barnet, samt at barnets synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet. Barnets rett til å bli hørt skal således ivaretas i alle relevante sammenhenger i tilknytning til omsorgssenterets ivaretagelse og oppfølging av barnet.

4 Et individuelt tilpasset tilbud

4.1 Gjeldende rett

Det foreligger i dag ikke lovregulering av den omsorg og oppfølging enslige mindreårige asylsøkere skal ha i asylmottak. Innholdet i og kvaliteten på det tilbudet som gis i mottakene, er imidlertid definert i styringsdokumenter, retningslinjer og rutinebeskrivelser.

4.2 Forslaget i høringsnotatet

Departementet foreslo i høringsnotatet lovfestet at omsorgssenterets hovedoppgave skal være å gi det enkelte barn god omsorg og trygghet, og å bidra til at det får nødvendig oppfølging og behandling ut i fra sine individuelle behov, jf. høringsnotatets forslag til § 5A-3 annet ledd.

Som et ledd i å oppnå dette, foreslo departementet blant annet lovfestet at omsorgssenteret allerede ved barnets ankomst skal vurdere barnets situasjon og behov, og ivareta behovene på best mulig måte. Departementet foreslo videre at statlig regional barnevernmyndighet innen seks uker etter barnets ankomst skal treffe et vedtak om barnets oppfølging (oppfølgingsvedtak), som skal ligge til grunn for den videre oppfølgingen av barnet på senteret. I tillegg foreslo departementet lovfestet at omsorgssenteret og statlig regional barnevernmyndighet skal ha et løpende ansvar for å følge barnets videre utvikling nøye, og om nødvendig sørge for at det treffes nytt vedtak.

Departementet foreslo i høringsnotatet at det ikke skal treffes vedtak av den kommunale barneverntjenesten etter kapittel 4 som grunnlag for å plassere enslige mindreårige på omsorgssenteret. Departementet fant imidlertid at det burde treffes et vedtak av statlig regional barnevernmyndighet som grunnlag for den oppfølging det enkelte barn skal få mens det oppholder seg på omsorgssenteret.

Departementet viste videre til at det i dag ikke treffes vedtak om oppfølging av enslige mindreårige på asylmottak, men at det utarbeides en individuell kartleggings- og tiltaksplan (IKTP) for hvert enkelt barn. Tiltaksplanen som benyttes i forbin-

delse med oppfølgingen i mottak, er en plan over konkrete tiltak som skal iverksettes for å følge opp spesielle forhold knyttet til den enslige mindreårige. Departementet la til grunn at et vedtak om barnets oppfølging således fullt ut vil erstatte den funksjon tiltaksplanen har hatt.

Når det gjelder vedtakets innhold, bemerket departementet at vedtaket skal ta utgangspunkt i det enkelte barns individuelle behov og konkretisere hva det enkelte barn har et særlig behov for. Departementet viste til at enkelte barn for eksempel vil kunne ha større konsentrasjonsproblemer som medfører behov for ekstra tett oppfølging eller iverksetting av særlige tiltak i forhold til skolearbeid. Andre barn vil kunne ha angstproblemer av en slik karakter at det er behov for spesielt trygge rammer og rutiner rundt barnet. Noen barn vil videre kunne ha så alvorlige traumer at de har behov for mer omfattende behandling, enkelte vil kunne ha behov for spesiell medisinsk oppfølging som følge av fysiske skader eller kroniske sykdommer, og enkelte vil kunne ha særlige vansker som medfører behov for iverksetting av en mer omfattende utredning.

Departementet bemerket videre at vedtaket skal konkretisere både de tiltak omsorgssenteret selv skal iverksette for å ivareta barnets individuelle behov, samt de initiativ omsorgssenteret skal ta overfor andre myndigheter og tjenester (for eksempel skolemyndighetene og helsetjenestene) for å bidra til at disse iverksetter de nødvendige tiltak. Departementet presiserte at vedtaket bare skal kunne pålegge omsorgssenteret selv plikter, og således ikke gå ut på at andre instanser og tjenester skal gjennomføre visse tiltak eller en viss behandling overfor barnet.

Departementet foreslo at vedtaket skal treffes av statlig regional barnevernmyndighet, og ikke omsorgssenteret selv, som er den som blir forpliktet av vedtaket og som skal stå for selve oppfølgingen. Departementet foreslo imidlertid at omsorgssenteret, i samarbeid med barnet, skal utrede barnets situasjon og behov og utarbeide et forslag til oppfølging. Dette under henvisning til at omsorgssenteret i henhold til forslaget skal ha den daglige omsorgen for barnet og vil besitte særlig kompe-

tanse i forhold til denne gruppen barn. Departementet bemerket at forslaget innebærer at både barnet selv - ut i fra alder og modenhet - og vergen skal trekkes inn i arbeidet. Departementet uttalte videre at omsorgssenterets forslag skal oversendes statlig regional barnevernmyndighet, som med utgangspunkt i forslaget skal foreta en selvstendig vurdering og treffe vedtak, jf. høringsnotatets forslag til § 5A-5 første ledd.

Departementet foreslo videre at omsorgssenteret skal oversende sitt forslag til statlig regional barnevernmyndighet innen tre uker etter barnets ankomst til senteret, og at statlig regional barnevernmyndighet deretter skal treffe vedtak innen seks uker etter barnets ankomst til senteret, jf. høringsnotatets forslag til § 5A-5 annet ledd.

Departementet uttalte at statlig regional barnevernmyndighets oppfølgingsvedtak vil være et enkeltvedtak som omfattes av forvaltningslovens regler, herunder reglene i kapittel V Om vedtaket og kapittel VI Om klage og omgjøring, med de særregler som er fastsatt i barnevernloven, jf. barnevernloven § 6-1 første ledd. Departementet påpekte at dette således innebærer at oppfølgingsvedtaket vil kunne påklages av en part eller en annen med rettslig klageinteresse, jf. forvaltningsloven § 28 første ledd. Departementet viste til at klageadgangen først og fremst vil ligge til barnets verge, men også barnet selv dersom det har fylt 15 år og forstår hva saken gjelder, jf. barnevernloven § 6-3 annet ledd. Adgangen til å påklage vedtaket medfører at det blir mulig å få overprøvd omsorgssenteret og statlig regional barnevernmyndighets vurdering av hvilken individuell oppfølging barnet skal ha mens det oppholder seg på senteret.

Departementet foreslo videre at fylkesmannen skal være klageinstans, og ikke det forvaltningsorgan som er nærmest overordnet det forvaltningsorgan som har truffet vedtaket, hvilket er hovedregelen etter forvaltningsloven § 28. Nærmeste overordnede forvaltningsorgan i dette tilfellet ville være Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. Fylkesmannens oppgaver som klageinstans for disse vedtakene ble foreslått regulert i barnevernloven § 6-5, som i dag omhandler fylkesmannens oppgave som klageorgan for vedtak fattet av den kommunale barneverntjenesten.

Når det gjelder fylkesmannens klagebehandling, følger det av barnevernloven § 6-6 at fylkesmannen kan prøve alle sider av vedtaket. Departementet bemerket at dette medfører at fylkesman-

nen både vil kunne overprøve vurderingen av hva som er barnets situasjon og behov, og om den oppfølgingen som omsorgssenteret skal yte, bidrar til at barnet får den oppfølging og behandling det har behov for, i tråd med høringsnotatets forslag til § 5A-3 annet ledd.

Departementet viste videre til at klagefristen vil være tre uker fra det tidspunkt underretning om vedtaket kom frem til vergen/barnet, jf. forvaltningsloven § 29 første ledd. Videre at klagen skal fremsettes for det forvaltningsorgan som har truffet vedtaket, det vil si statlig regional barnevernmyndighet, som kan oppheve eller endre vedtaket dersom den finner klagen begrunnet. Dersom statlig regional barnevernmyndighet ikke finner grunn til å omgjøre vedtaket, skal klagen oversendes fylkesmannen sammen med sakens dokumenter, jf. forvaltningsloven § 33.

Departementet bemerket for øvrig at fylkesmannens tilsynsansvar for omsorgssenteret, som foreslått i § 5A-8 i høringsnotatet, blant annet vil innebære at fylkesmannen skal påse at senteret drives i samsvar med bestemmelsene i barnevernloven, herunder at oppfølgingsvedtaket følges, jf. høringsnotatets forslag til § 5A-5.

Departementet foreslo også lovfestet at omsorgssenteret allerede ved barnets ankomst skal vurdere barnets situasjon og behov, og ivareta behovene på best mulig måte frem til det blir fattet oppfølgingsvedtak, jf. høringsnotatets forslag til § 5A-4 første ledd.

Departementet foreslo videre at både omsorgssenteret og statlig regional barnevernmyndighet skal følge nøye med på barnets utvikling under hele oppholdet, for på den måten å sørge for at omsorgssenteret kontinuerlig gir barnet den oppfølging og behandling det har behov for i tråd med høringsnotatets forslag til § 5A-3 annet ledd, jf. høringsnotatets forslag til § 5A-6 første ledd, første punktum. Departementet foreslo videre lovfestet at det skal treffes nytt oppfølgingsvedtak ved vesentlige endringer i barnets behov for oppfølging, jf. høringsnotatets forslag til § 5A-6 første ledd annet punktum.

Departementet bemerket at for å sikre gode oppfølgingsvedtak og at barnets situasjon følges, bør enkelte saksbehandlere i statlige regional barnevernmyndighet ha som sitt særlige ansvar å følge opp omsorgssenteret og å treffe oppfølgingsvedtak, samt å følge med på den videre utviklingen til barnet.

4.3 Oppfølgingsvedtak

4.3.1 Høringsinstansenes syn

HERO oppvekst er positiv til forslaget om oppfølgingsvedtak, men mener vedtaket bør fattes av omsorgssenteret. De uttaler:

«Positivt er det og at det skal fattes oppfølgingsvedtak som kan påklages fordi det legger press på de ansvarlige om å yte et faglig bra tilbud. Det forplikter mer enn i dag og det at det kan påklages til fylkesmannen vil på sikt være med å sette standarder for kvalitet og danne viktig presedens når kravene ikke innfris.»

De uttaler videre:

«Det virker noe byråkratisk og arbeidskrevende at det er statens barnevern ved egne saksbehandlere som skal fatte oppfølgingsvedtak. Ved at ansvarlige ved senteret fatter vedtak vil en sikre bedre at de som kjenner barna best og ser dem mest fatter vedtak og det vil gå raskere. Ansvarlige ved Staten kan innta rollen ved å være første klageinstans, de kan omgjøre vedtaket eller sende det videre til fylkesmannen.»

Når det gjelder forslaget om at fylkesmannen skal være klageorgan, støttes dette blant annet av *Fylkesmannen i Buskerud* og *Fylkesmannen i Oslo og Akershus*. Ingen av de øvrige fylkesmennene som har uttalt seg, går i mot forslaget. *Fylkesmannen i Troms* påpeker imidlertid at departementet må avklare hvilken fylkesmann som skal være klageinstans, idet omsorgssenteret og regionkontoret til statlig regional barnevernmyndighet som fatter vedtaket, kan ligge i hvert sitt fylke.

NGOU-nettverket uttaler blant annet om forslaget:

«En ordning med klageadgang til fylkesmannen finnes heller ikke tilfredsstillende, bl.a. fordi fylkesmannembetenes saksbehandlingstider er slik at det ikke vil skje noen reell prøving innenfor et akseptabelt tidsrom.»

Barneombudet uttaler følgende om fylkesmannen som klageinstans:

«...En slik løsning forutsetter at fylkesmannen får tilstrekkelig ressurser til å ivareta oppgaven. Riksrevisjonen har nylig avgitt en rapport som synliggjør at fylkesmennene ikke er gitt tilstrekkelige ressurser til å ivareta dagens oppgaver. Barneombudet kan ikke se at det er lagt opp til økte ressurser til fylkesmannen for å ivareta oppgaven som klageinstans i disse sakene. Det virker lite betryggende at departementet ønsker å legge flere oppgaver til fylkesmannen uten å gå nærmere inn på ressursituasjonen. Man kan også stille spørsmål ved om fylkes-

mannen er egnet som klageinstans for denne typen saker i og med at fylkesmannen - så vidt Barneombudet vet - ikke har erfaring med denne typen vedtak.»

Når det gjelder fristen for å fatte vedtak, uttaler *Fylkesmannen i Oslo og Akershus* at de ser det som problematisk at barn bor på omsorgssenteret i en periode på inntil seks uker uten vedtak. Fylkesmannen ønsker at det blir tydeliggjort hvilke rutiner omsorgssenteret har de første seks ukene etter barnets ankomst, og at det utarbeides midlertidig vedtak og tiltaksplan som gjelder inntil varig vedtak og tiltaksplan er på plass.

Barneverntjenesten i Asker mener at fristen på seks uker er for kort, og at den bør forlenges til tre måneder. Samtidig påpeker kommunen at det er nødvendig at barnet får et vedtak så raskt som mulig etter plassering på omsorgssenteret, men at dette bør kunne løses ved å fatte vedtak etter høringsnotatets forslag til § 5A-4 på bakgrunn av en foreløpig plan for oppholdet.

Overformynderiene i Moss og Våler mener at vergens rolle i saksbehandlingen bør fremgå av lovteksten ut i fra pedagogiske hensyn. *Fylkesmannen i Buskerud* mener det bør presiseres at forslaget til oppfølging av barnet også skal utarbeides sammen med vergen.

Barneombudet uttaler blant annet følgende når det gjelder vergens rolle:

«Det er også problematisk at det legges opp til at den eneste formelle prøvingen av tilbudet til barnet krever initiativ fra vergen, eventuelt barnet selv dersom barnet er over 15 år. Ordningen blir særlig problematisk fordi vergeordningen fungerer svært variabelt i dag. Det er derfor lite realistisk at alle vergene vil ha tilstrekkelig ressurser og kompetanse til at de vil fremme en klage i alle saker der det vil være nødvendig ut i fra barnets behov.»

4.3.2 Departementets vurdering

Departementet viser til omsorgssenterets hovedoppgave, som etter utkastet til § 5A-2 annet ledd skal være å gi barna god omsorg og trygghet, og bidra til at de får den oppfølging og behandling de har behov for.

Etter departementets oppfatning vil en plikt til å fatte et oppfølgingsvedtak som foreslått i høringsnotatet, bidra til å sikre en reell utredning av det enkelte barns situasjon og behov, og en konkretisering og tydeliggjøring av omsorgssenterets individuelle oppfølgingsplikt overfor den enkelte. Videre vil det forhold at vedtaket vil kunne påklages, og at vedtaket vil ligge til grunn for det tilsyn

fylkesmannen er foreslått å skulle ha med den enkelte beboer, bidra til å fremme den individuelle oppfølgingen barnet skal ha på senteret.

Departementet er etter høringen fremdeles av den oppfatning at oppfølgingsvedtaket bør fattes av statlig regional barnevernmyndighet, og ikke omsorgssenteret, som blir forpliktet av vedtaket og som skal stå for selve oppfølgingen. Av samme grunn bør de personer på omsorgssenteret som skal foreta utredningen av barnets situasjon og behov og utarbeide forslaget til oppfølging, utgjøre en egen utredningsenhet som skal være direkte underlagt statlig regional barnevernmyndighet.

Når det gjelder fristen på seks uker for statlig regional barnevernmyndighet til å fatte vedtaket, er denne foreslått etter en avveining av behovet for tilstrekkelig tid til å utrede og treffe vedtak, mot behovet for å få et vedtak om oppfølging så snart som mulig etter barnets ankomst. Departementet kan ikke se at det skulle ha noen hensikt å fatte vedtak om hvilken oppfølging barnet skal ha før det foreligger en utredning av barnets situasjon og behov. For å sikre god ivaretagelse av barnet inntil oppfølgingsvedtak fattes, har departementet foreslått lovfestet en plikt for omsorgssenteret til å vurdere barnets situasjon og behov ved ankomst, samt en plikt til å ivareta behovene på en best mulig måte frem til oppfølgingsvedtak foreligger, jf. utkastet til § 5A-3 første ledd.

Departementet fastholder oppfatningen av at fylkesmannen bør være klageinstans. Departementet viser til at fylkesmannen representerer en utenforstående tredjeinstans som vil kunne foreta en selvstendig overprøving av statlig regional barnevernmyndighets vedtak. Videre er fylkesmannen allerede i dag klageinstans for enkeltvedtak som barneverntjenesten treffer, og således i besittelse av kompetanse knyttet til å behandle klagesaker på barnevernområdet. Departementet vil også vise til at fylkesmannen er foreslått å ha tilsynsansvar for omsorgssenteret, og fylkesmannen vil således kunne dra nytte av sin kunnskap og erfaring fra dette arbeidet.

Departementet er for øvrig av den oppfatning at klageinstansen skal være fylkesmannen i det fylket omsorgssenteret ligger. Dette er naturlig av hensyn til sammenhengen med fylkesmannens tilsynsoppgave, idet fylkesmannen i henhold til lovforslaget skal føre tilsyn med omsorgssentre i sitt fylke. Det vises til § 3 i forskrift om tilsyn med barn i barneverninstitusjoner for omsorg og behandling (til-

synsforskriften) av 11. desember 2003, som er foreslått gitt tilsvarende anvendelse for omsorgssentrene, jf. utkastet til § 5A-7.

For at klagebehandlingen skal ha en realitet hensett til den avgrensede tid barna skal være på omsorgssenteret, er det en forutsetning at fylkesmannen behandler klagen omgående. Fylkesmannen vil derfor bli tilført ekstra midler.

Departementet er videre enig i de høringsuttalelsene som påpeker viktigheten av at vergens rolle i saksbehandlingen blir klargjort, idet vergen har en svært viktig funksjon som representant for enslige mindreårige asylsøkere. Vergen vil blant annet som barnets representant ha rett til å være med på utredningen av barnet i henhold til utkastet til § 5A-4, og skal etter reglene i forvaltningsloven motta vedtaket og ha klagerett på barnets vegne. Departementet ser at det av pedagogiske hensyn kunne være ønskelig å regulere vergens oppgaver i loven. Departementet anser det imidlertid inntil videre ikke hensiktsmessig å foreslå dette av hensyn til det arbeidet som for tiden pågår i tilknytning til ny vergemålslov. Det vises til nærmere omtale av dette under i punkt 5.5.3 innledningsvis.

Departementet opprettholder etter dette høringsnotatets forslag om oppfølgingsvedtak, jf. utkastet til § 5A-4, samt forslaget om fylkesmannen som klageinstans, jf. utkastet til § 6-5 første ledd.

4.4 Ansvar for å ivareta barnets behov fra ankomst og å følge dets utvikling

4.4.1 Høringsinstansenes syn

Ingen høringsinstanser har hatt innvendinger til forslagene vedrørende ansvaret for å ivareta barnets behov fra ankomst og ansvaret for å følge barnets utvikling under hele oppholdet.

4.4.2 Departementets vurdering

Departementet opprettholder etter dette forslaget til lovfesting av omsorgssenterets ansvar for å ivareta barnets behov fra ankomst, jf. utkastet til § 5A-3 første ledd, samt forslaget om lovfesting av omsorgssenterets og statlig regional barnevernmyndighets oppfølgingsansvar overfor barnet under oppholdet på omsorgssenteret, jf. utkastet til § 5A-5.

5 Omsorgsansvaret

5.1 Gjeldende rett

Enslige mindreårige asylsøkere er i en situasjon der foreldre eller andre personer med foreldreansvar er fraværende. I deres fravær har barna behov for at funksjonene som følger av foreldreansvaret ivaretas av andre.

Ut over ansvaret for daglig omsorg og oppfølging, omfatter foreldreansvaret ansvar for å ta avgjørelser for barn i personlige spørsmål innenfor de grenser som følger av barns selvråderett og barns rett til selv å være med på avgjørelser. Videre omfattes plikten til å ivareta andre mer juridiske sider av foreldreansvaret.

I dag har Utlendingsdirektoratet og asylmottaket omsorgsansvaret for den enslige mindreårige asylsøkeren inntil han/hun bosettes i en kommune eller forlater riket. Ansvar er ikke lovhjemlet men slått fast i Utlendingsdirektoratets rundskriv 9/99 INA. Det fremgår av rundskrivets punkt 3: «Utlendingsdirektoratet har ansvar for at enslige mindreårige asylsøkere får et forsvarlig omsorgstilbud mens de venter på behandling av asylsøknaden frem til bosetting eller avreise fra Norge.» Det fremgår videre av rundskrivets punkt 4 a: «Mottaket har et særlig ansvar for enslige mindreårige og skal sikre at denne gruppen får nødvendig oppfølging og omsorg.»

5.2 Forslaget i høringsnotatet

Departementet foreslo i høringsnotatet lovregulert at når barnet har opphold på omsorgssenteret har statlig regional barnevernmyndighet omsorgen for barnet, jf. høringsnotatets forslag til § 5A-3 første ledd første punktum. Det ble videre foreslått lovregulert at omsorgssenteret skal utøve den daglige omsorgen for barnet på vegne av statlig regional barnevernmyndighet, jf. høringsnotatets forslag til § 5A-3 første ledd annet punktum. Det forhold som ble foreslått mellom statlig regional barnevernmyndighet og omsorgssenteret, tilsvarende dagens forhold mellom den kommunale barneverntjenesten og den institusjonen barnet er plassert i etter vedtak om omsorgsovertakelse, jf.

barnvernloven § 4-8 eller § 4-12. I disse tilfellene utøver institusjonen den daglige omsorgen for barnet på vegne av barneverntjenesten, jf. § 4-18.

Det ble også foreslått lovregulert at omsorgssenteret skal gi barnet god omsorg og trygghet og bidra til at det får den oppfølging og behandling det har behov for, jf. høringsnotatets forslag til § 5A-3 annet ledd. Dette innebærer at omsorgssenteret skal ivareta det enkelte barns daglige behov for omsorg og oppfølging, å gi det ekstra omsorg og oppfølging når det er sykt eller har særlige behov som tilsier det, samt å følge det opp i forhold til skole og fritid.

Når det gjelder den helsemessige oppfølgingen av barna på omsorgssenteret, følger det som et utgangspunkt av lov om vergemål for umyndige (vergemålsloven) av 22. april 1927 nr. 3 § 39 første ledd at dersom barn ikke har foreldre eller andre som innehar foreldreansvar, skal den oppnevnte verge ta avgjørelser om helsehjelp. I høringsnotatet foreslo imidlertid departementet en tilføyelse i lov om pasientrettigheter (pasientrettighetsloven) av 2. juli 1999 nr. 63 § 4-4 tredje ledd og § 4-5 tredje ledd som medfører at retten til å samtykke til helsehjelp blir lagt til statlig regional barnevernmyndighet. Departementet foreslo også en tilføyelse i pasientrettighetsloven § 3-4 femte ledd som medfører at statlig regional barnevernmyndighet er den som skal få informasjon om barnets helse.

Når det gjelder retten til å samtykke til helsehjelp argumenterte departementet for at denne retten burde legges til statlig regional barnevernmyndighet, idet det er denne myndigheten som ved hjelp av omsorgssenteret skal ivareta barnets daglige omsorg på senteret, og som skal ha et særlig ansvar for, og en særlig kompetanse knyttet til, å vurdere det enkelte barns behov for særlig oppfølging eller behandling. Det ble videre vist til at tilsvarende rett er lagt til den kommunale barneverntjenesten når den har overtatt omsorgen for barn etter barnvernloven §§ 4-8 eller 4-12, jf. pasientrettighetsloven §§ 4-4 annet ledd og 4-5 annet ledd. Det ble vist til at dette også gjelder som hovedregel ved samtykke til psykisk helsevern, jf. lov om etablering og gjennomføring av psykisk helsevern

(psykisk helsevernloven) av 2. juli 1999 nr. 62 § 1-5, § 2-1 og § 2-2.

Når det gjelder hvem som bør informeres om barnas helse, argumenterte departementet på tilsvarende måte for at statlig regional barnevernmyndighet er den som skal informeres.

5.3 Høringsinstansenes syn

Forslaget til lovregulering av at statlig regional barnevernmyndighet har omsorgen for barnet når det har opphold på omsorgssenteret, samt at omsorgssenteret skal utøve den daglige omsorgen for barnet på vegne av statlig regional barnevernmyndighet, jf. høringsnotatets forslag til § 5A-3 første ledd, er kommentert i høringsuttalelsen fra *kommunene Horten, Tønsberg og Larvik*. De mener at begrepene *omsorgsansvar og å ha omsorgen for* må presiseres, idet de i forslaget brukes på en annen måte enn når den kommunale barneverntjenesten har overtatt omsorgen for et barn etter barnevernloven kapittel 4.

Det er ingen høringsuttalelser som har innsigelser til forslaget til lovregulering av at omsorgssenteret skal gi barnet god omsorg og trygghet og bidra til at det får den oppfølging og behandling det har behov for, jf. høringsnotatets forslag til § 5A-3 annet ledd.

Forslaget om at statlig regional barnevernmyndighet skal ha retten til å samtykke til helsehjelp og til å bli informert om barnas helse, jf. forslag til endring i pasientrettighetsloven §§ 4-4, 4-5 og 3-4, er kommentert av flere høringsinstanser. *Statens helsetilsyn* er blant høringsinstansene som støtter forslaget men peker på følgende:

«Vi vil imidlertid peke på at helsetjenesten må få konkret informasjon om hvem som skal informeres og hvem som har samtykkekompetanse på vegne av enslige mindreårige asylsøkere under 16 år. Begrepet *statlig regional barnevernmyndighet* er godt definert i lov, men det er ikke i allmenn bruk og kan ikke forutsettes kjent blant helsepersonell, som vil være vant til å være i kontakt med det kommunale barnevernet.»

Barne-, ungdoms-, og familieetaten (Bufetat) region øst slutter seg også til forslaget, men ser at det medfører behov for presisering og avklaring i forhold til hva som skal gjelde for enslige mindreårige asylsøkere som blir plassert i en annen omsorgsbasis:

«Bufetat region øst kan imidlertid ikke se at forholdet til pasientrettighetsloven er regulert for

enslige mindreårige asylsøkere som ikke bor i omsorgsenter, og hvor det ikke er fattet akuttvedtak etter § 4-6 andre ledd eller vedtak om omsorgsovertakelse.

Det er viktig at det presiseres og avklares hvem som skal kunne samtykke til helsehjelp på vegne av enslige asylsøkere som er under 16 år og som ikke er bosatt i omsorgsenter, men for eksempel plassert hos slektninger uten at det foreligger vedtak som gir barneverntjenesten rett til informasjon fra helsevesenet, og kompetanse til å kunne samtykke til helsehjelp. Den samme avklaringen bør gjøres for de tilfellene det vil være nødvendig å fatte vedtak om å flytte en mindreårig asylsøker fra omsorgsenteret fordi barnet har alvorlige atferdsvansker og må plasseres på en institusjon i medhold av § 4-24.»

I tillegg mener Bufetat region øst at retten til å samtykke og å motta informasjon bør delegeres til omsorgssenteret som skal ivareta den daglige omsorgen for barna på vegne av statlig regional barnevernmyndighet.

Overformynderiene i Holmestrand og Våler, Rikshospitalet – Radiumhospitalet samt *Norsk sykepleierforbund* er blant høringsinstansene som går imot forslaget og mener at retten til å samtykke og å motta informasjon bør ligge hos vergen.

Overformynderiet i Holmestrand mener at det ikke foreligger grunner som skulle tilsi at normaltilfellet fravikes:

«Forslaget om rutiner og ansvarsforhold vedrørende samtykke til helsehjelp og tilhørende endringer i pasientrettighetsloven, virker imidlertid lite hensiktsmessige: Det kan ikke sees vektige grunner til at man lager andre regler for EMA enn for norske barn.

Prinsipalt anbefales derfor at samtykkekompetansen legges til *vergen*, slik som i normaltilfellene. Det er vergen som skal kjenne barnet best, og som ellers tar avgjørelser på barnets vegne.

Når pasientrettighetsloven bryter med vergens foreldreansvar, og gir barnevernet denne kompetansen, har det sammenheng med at vergen jo er fratatt bestemmelsesretten over barnet fordi det foreligger en form for omsorgsvikt. Derfor er samtykkekompetansen lagt til barnevernet. For EMA med verge foreligger ikke en slik omsorgsvikt-situasjon som berettiger at denne delen av foreldreansvaret fratras vergen og legges til barnevernet. Det anbefales derfor at man følger lovens normalsystem, slik at vergen har slik samtykkekompetanse etter pasientrettighetsloven.»

Norsk sykepleierforbund stiller spørsmål ved om statlig regional barnevernmyndighet vil kjenne

barnet godt nok og mener løsningen er uhensiktsmessig å forholde seg til for det lokale tjenesteapparatet:

«Vi stiller oss undrende til forslaget om at ansvar for å følge barnets utvikling primært tillegges statlig regional barnevernmyndighet. Er det ansatte der som vil kjenne barnet godt nok til å kunne vurdere barnets utvikling og behov for helsehjelp og oppfølging fortløpende?

Vil en slik ansvars plassering bli praktisk uhensiktsmessig å forholde seg til for det lokale tjenesteapparatet, som da vil få tre ulike ledd å forholde seg til; vergen, omsorgssenteret og statlig regional barnevernmyndighet?»

5.4 Departementets vurdering

Å ha omsorgen for barnet når det har opphold på omsorgssenteret innebærer å ha ansvaret for å ivareta barnets daglige behov for omsorg og oppfølging, og å gi det ekstra omsorg og oppfølging når det er sykt eller har særlige behov som tilsier det. Å ha omsorgen for barnet innebærer videre å følge opp saker av personlig karakter som er knyttet opp mot den daglige omsorgen i forhold til for eksempel barnehage, skole, fritid samt eventuell behandling innenfor helsevesenet.

Omsorgen omfatter all nødvendig ivaretagelse og oppfølging av barnet som ikke ligger til andre myndigheter eller vergen. Vergen er en stedfortreder for foreldrene når det gjelder de juridiske sider av foreldreansvaret og vil ha ansvar for å følge opp saker av mer personlig karakter dersom ikke omsorgssenteret følger dem opp. Når det gjelder vergens funksjoner mens barnet bor på omsorgssenteret, se punkt 5.5.3 nedenfor.

Departementet forutsetter at når det oppstår spørsmål av en viss betydning knyttet til oppfølging av saker av mer personlig karakter så avklarer omsorgssenteret spørsmålet med vergen. Ved slike avklaringer skal dessuten barnet selv, dersom det er i stand til å danne seg egne synspunkter, gis anledning til å uttale seg. Barnets mening skal deretter tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet, jf. FN's barnekonvensjon artikkel 12.

Av høringsnotatets forslag til § 5A-3 første ledd annet punktum fremgikk det at omsorgssenteret skal utøve *den daglige* omsorgen på vegne av statlig regional barnevernmyndighet. Dette tilsvarer dagens forhold mellom den institusjonen barnet er plassert i og den kommunale barneverntjenesten etter vedtak om omsorgsovertakelse, jf. barnvernloven § 4-18. Etter en fornyet vurdering finner imid-

lertid departementet at den omsorg omsorgssenteret skal utøve på vegne av statlig regional barnevernmyndighet i praksis vil være identisk med statlig regional barnevernmyndighets omsorg. Departementet foreslår derfor at ordene *den daglige* strykes.

I forhold til enslige mindreårige asylsøkere vil dessuten både statlig regional barnevernmyndighet, omsorgssenteret og vergen ha ansvar for den mindreårige i foreldrenes eller andre med foreldreansvarets sted. Departementet foreslår derfor videre at ordene *i foreldrenes eller andre med foreldreansvarets sted* strykes fra overskriften.

Departementet opprettholder etter dette høringsnotatets forslag til lovreguleringen av at statlig regional barnevernmyndighet skal ha omsorgen for barnet når barnet har opphold på omsorgssenteret, samt at omsorgssenteret skal utøve omsorgen for barnet på vegne av statlig regional barnevernmyndighet. Departementet foreslår imidlertid fjerning av de ord som følger av de to foregående avsnittene, jf. utkastet til § 5A-2 første ledd.

Departementet opprettholder videre høringsnotatets forslag til lovregulering om at omsorgssenteret skal gi barnet god omsorg og trygghet og bidra til at det får den oppfølging og behandling det har behov for, jf. utkastet til § 5A-2 annet ledd.

Hovedbegrunnelsen for forslaget om å overføre retten til å samtykke til helsehjelp og til å bli informert om barnas helse til statlig regional barnevernmyndighet, var at omsorgssenteret på vegne av statlig regional barnevernmyndighet er den instans som skal ivareta barnas daglige omsorg mens de bor på senteret. Det er videre omsorgssenteret som skal ha et særlig ansvar for, og en særlig kompetanse knyttet til, å vurdere det enkelte barns behov for oppfølging og behandling mens det bor på senteret.

Etter en gjennomgang av høringsuttalelsene finner departementet imidlertid at det også er grunner som tilsier at retten til å samtykke til helsehjelp og til å bli informert om barnas helse fortsatt bør ligge hos barnets verge. Retten vil således i forhold til det enkelte barn ligge hos en konkret person som har det som sin spesielle oppgave å ivareta dette barnets interesser, i stedet for hos et forvaltningsorgan. På tross av at statlig regional barnevernmyndighet, i tillegg til omsorgssenteret, skal ha ansvar for å følge det enkelte barn nøye, jf. departementets utkast til § 5A-5 første ledd, ser departementet at det kan være upraktisk både for det lokale tjenesteapparatet og omsorgssenteret å måtte forholde seg til ansatte ved statlig regional

barnevernmyndighet for å få innhentet samtykke til helsehjelp.

Det må videre forutsettes at det er et så nært og godt samarbeid mellom omsorgssenteret og vergen at det ikke vil by på særlige problemer å få innhentet vergens samtykke til helsehjelp dersom omsorgssenteret anbefaler at dette gis. Det må likeledes forventes at vergen formidler mottatt informasjon om barnets helse til omsorgssenteret, slik at omsorgssenteret ikke hindres i å ivareta barnet på best mulig måte.

Dersom retten til å samtykke til helsehjelp og til å bli informert om barnas helse legges til vergen mens barnet bor på omsorgssenteret, vil det også medføre at dette spørsmålet løses likt for alle enslige mindreårige som ikke den kommunale barneverntjenesten har overtatt omsorgen for etter barnevernloven §§ 4-8 eller 4-12.

Departementet har på bakgrunn av dette kommet til at forslag om endringer i pasientrettighetsloven ikke bør fremmes. Dette medfører at retten til å samtykke til helsehjelp og til å bli informert om barnas helse blir liggende hos det enkelte barns verge mens det bor på omsorgssenteret.

5.5 Særlig om vergen

5.5.1 Innledning

Etter vergemålsloven er personer under 18 år *mindreårige*, jf. vergemålsloven § 1. Den eller de som har foreldreansvaret for barnet etter reglene i barneloven er de som er verge(r) for den mindreårige, jf. vergemålsloven § 3 første ledd. For en enslig mindreårig asylsøker skal det oppnevnes verge (der man vet at barnets opprinnelige verger er døde) eller hjelpeverge (der man er usikker på om barnets opprinnelige verger er i live), jf. vergemålsloven §§ 6 og 16.

Når et barn kommer til Norge uten sine opprinnelige verger, og det er usikkert om de er i live, skal overformynderiet oppnevne hjelpeverge i medhold av vergemålsloven § 16. Det legges da til grunn at de opprinnelige vergene ikke kan ivareta barnet mens det oppholder seg i Norge, og hjelpevergen skal derfor hjelpe de opprinnelige vergene med å ivareta barnets interesser. Hjelpevergen skal oppnevnes så snart som mulig etter ankomsten til landet. At dette må skje raskt, følger av de behov som den enslige mindreårige asylsøkeren har umiddelbart etter å ha meldt seg som asylsøker.

Vergens funksjoner fremgår av vergemålslovens kapittel 5. Bestemmelsene er supplert med

Justisdepartementets «Veiledning til verger for enslige mindreårige asylsøkere» (G-2003-343) og «Veiledning til overformynderiene om enslige mindreårige asylsøkere» (G-2003-344). Vergemålslovens kapittel 5 tar i første rekke sikte på å regulere den typiske verges funksjon, nemlig å ta vare på den umyndiges økonomi, og vergen skal opptre på vegne av ham eller henne i formuessaker, jf. vergemålsloven § 38. Enslige mindreårige asylsøkere har imidlertid sjelden formue, og vil mens de bor på omsorgssenteret få opphold og underhold dekket av det offentlige.

Det følger av vergemålsloven § 39 at der hvor ingen har foreldreansvaret for den mindreårige, skal vergen ta «avgjørelser om hans underhold, oppfostring og opplæring». Det er denne bestemmelsen som i praksis synes å danne grunnlaget for de funksjoner vergen for den enslige mindreårige asylsøker skal fylle. Vergen blir en stedfortreder for foreldrene når det gjelder de juridiske sider av foreldreansvaret. Det følger ikke av vergemålsloven § 39 at vergen skal gi omsorg til den mindreårige, men vergen vil ha et visst ansvar for å følge opp saker av mer personlig karakter når den mindreårige ikke har en omsorgsperson som tar seg av dette. Vergen må således påse at den mindreårige får den hjelp og støtte som trengs.

Vergen har imidlertid spesielle og viktige funksjoner i forhold til de enslige mindreårige asylsøkernes asylsaker. Vergen skal bistå den mindreårige i asylsaken. Vergen skal blant annet være til stede under intervjuet hos Utlendingsdirektoratet, se til at intervjuet går for seg på en ordentlig og korrekt måte, og gjennomgå og undertegne rapporten fra intervjuet sammen med den mindreårige. Utlendingsdirektoratet har utarbeidet særskilt informasjon til verger for enslige mindreårige. Vergen bør alltid ta kontakt med den advokat som er oppnevnt, og holde seg orientert om asylsaken. Saksbehandler i Utlendingsdirektoratet skal informere den mindreårige og vergen om hva som er realistisk forventning med hensyn til familiegjenforening, og om at det vil bli foretatt undersøkelser med sikte på å gjenforene barnet med foreldre/omsorgspersoner i hjemlandet eller der disse holder til. Blir søknaden om asyl avslått, må vergen ta stilling til om vedtaket skal påklages, eventuelt bringes inn for domstolene til prøving. Vergen anses videre som partsrepresentant og kan utøve de rettigheter som følger av det.

Høringsnotatet trakk opp rammene for vergens ansvar og funksjoner mens den enslige mindreårige bor på omsorgssenteret. Det fremgikk at vergen fortsatt skal ha dagens funksjoner i forhold til den enslige mindreåriges økonomi og asylsak. Det

fremgikk videre at vergens ansvar for å følge opp saker av mer personlig karakter vil avhenge av det ansvar som legges til statlig regional barnevernmyndighet og omsorgssenteret.

Det ble videre gitt en oversikt over de muligheter vergen etter forslaget ville få til å påse at den enslige mindreåriges interesser og rettssikkerhet blir ivaretatt.

5.5.2 Høringsinstansenes syn

Enkelte høringsinstanser har påpekt at det er viktig at vergens funksjoner overfor enslige mindreårige asylsøkere mens de bor på omsorgssenteret blir regulert i barnevernloven.

5.5.3 Departementets vurdering

Departementet ser at det av pedagogiske hensyn kunne være ønskelig å presisere vergens funksjoner overfor enslige mindreårige asylsøkere mens de bor på omsorgssenteret i lovteksten, men finner at det inntil videre ikke vil være hensiktsmessig. Grunnen til dette er det arbeidet som for tiden pågår i tilknytning til ny vergemålslov.

Vergemålsutvalget foreslo i NOU 2004: 16 Vergemål endringer i dagens ordning med vergemål. Vergemålsutvalget foreslo blant annet en egen lov om representasjon for enslige mindreårige asylsøkere. Justisdepartementet har ansvaret for det pågående arbeidet med utformingen av en ny vergemålslov, mens Arbeids- og inkluderingsdepartementet har ansvaret for arbeidet med å utforme regler om representasjon for enslige mindreårige. Inntil dette arbeidet er ferdigstilt, finner departementet at vergens funksjoner overfor enslige mindreårige asylsøkere ikke bør presiseres nærmere i selve lovforslaget.

Etter departementets syn skal vergen fortsatt ha dagens funksjoner i forhold til de enslige mindreåriges økonomi og de enslige mindreåriges asylsaker mens den mindreårige bor på omsorgssenteret. Departementet foreslår videre at retten til å samtykke til helsehjelp og til å bli informert om barnas helse blir liggende hos vergen.

Etter utkastet til § 5A-4 første ledd skal omsorgssenteret utrede barnets situasjon og behov og utarbeide forslag til barnets oppfølging mens det oppholder seg på omsorgssenteret i samarbeid med barnet. Etter utkastet til § 5A-6 annet ledd skal videre omsorgssenteret utarbeide en kartlegging av barnets situasjon og behov som

grunnlag for en etterfølgende bosetting i en kommune i samarbeid med barnet. At dette skal skje i samarbeid med barnet innebærer at både barnet selv og vergen skal trekkes inn.

Mens den enslige mindreårige bor på omsorgssenteret bør vergen videre følge med på den omsorg og oppfølging den enslige mindreårige får på omsorgssenteret. Vergen vil få klageadgang til fylkesmannen både på vedtaket om oppfølging av barnet på omsorgssenteret, jf. forslaget til endring i barnevernloven § 6-5 første ledd og etter forskrift om rettigheter og bruk av tvang under opphold i barneverninstitusjon (rettighetsforskriften) av 12. desember 2002 § 25. Vergen vil dessuten få adgang til å rette henvendelser til tilsynsmyndigheten om andre brudd på rettighetsforskriften etter rettighetsforskriften § 26. Vergen vil videre kunne rette henvendelser til tilsynsmyndigheten etter forskrift om tilsyn med barn i barneverninstitusjoner for omsorg og behandling (tilsynsforskriften) av 11. desember 2003. Gjennom dette vil vergen bidra til å sikre at barnets interesser og rettssikkerhet blir ivaretatt mens barnet bor på omsorgssenteret. Vergen vil i så måte fungere som et supplement til fylkesmannen, som skal ha ansvaret for å føre tilsyn med omsorgssenteret og den enkelte mindreårige som bor på omsorgssenteret.

Vergen har også adgang til å melde fra til den kommunale barneverntjenesten dersom vergen mener barnet bør ha hjelp etter barnevernloven kapittel 4. Skulle vergen være uenig i kommunens vurdering av saken, kan han på vegne av barnet påklage vedtak fattet av den kommunale barneverntjenesten til fylkesmannen, jf. barnevernloven § 6-5, og for øvrig henvende seg til fylkesmannen dersom han mener kommunen ikke utfører de oppgaver den er pålagt etter barnevernloven, jf. § 2-3.

For at vergen skal kunne ivareta den enslige mindreårige sine interesser under oppholdet på omsorgssenteret er det av sentral betydning at vergen har tilstrekkelig kunnskap om, og kompetanse i forhold til, de funksjoner vedkommende skal ha. For å sikre at vergen på best mulig måte ivaretar barnets interesser både i tilknytning til asylsaksbehandlingen og i tilknytning til barnets opphold på omsorgssenteret, ser departementet at det er behov for å iverksette tiltak for å styrke verges funksjonen overfor de enslige mindreårige asylsøkerne. Det er videre viktig å sikre at de ansatte ved omsorgssenteret, samt andre instanser og tjenester, har tilstrekkelig kunnskap om vergens funksjoner.

6 Rettigheter under oppholdet på omsorgssenteret

6.1 Gjeldende rett

Enslige mindreårige asylsøkeres rettigheter under opphold i asylmottak er i dag ikke lovregulert. Innholdet i og kvaliteten på det tilbudet som gis i mottakene, er imidlertid definert i styringsdokumenter, retningslinjer og rutinebeskrivelser.

Rettighetene til barn og unge som oppholder seg i barneverninstitusjoner reguleres av barnevernloven § 5-9 og forskrift om rettigheter og bruk av tvang under opphold i barneverninstitusjon (rettighetsforskriften) av 12. desember 2002.

Barnevernloven § 5-9 har først og fremst som formål å sikre at retten til alminnelig livsutfoldelse ikke blir begrenset på en vilkårlig måte og utover det nødvendige. Videre skal den sikre forsvarlige rutiner i situasjoner som nødvendiggjør bruk av lovlig tvang.

Barnevernloven § 5-9 første ledd fastslår at barneverninstitusjonene skal drives på en slik måte at barn og unge som oppholder seg der, skal ha rett til å bestemme i personlige spørsmål og ha mulighet til naturlig livsutfoldelse. Barnets selvbestemmelsesrett og rett til å ha det samvær med andre som det ønsker, kan bare begrenses der det er nødvendig på grunn av barnets alder og modenhet, formålet med institusjonsoppholdet eller institusjonens ansvar for trygghet og trivsel.

Å bo i institusjon innebærer likevel at beboeren må finne seg i visse innskrenkninger i sin selvbestemmelse og personlige frihet. Hvilke innskrenkninger og hvor omfattende disse kan være, vil avhenge av barnets alder og modenhet, formålet med institusjonsoppholdet og institusjonens ansvar for trygghet og trivsel. Mindre barn må finne seg i at institusjonen, som i det daglige utøver omsorgen for dem, har omfattende bestemmelsesrett – på samme måte som foreldrene ville ha hatt. Også når det gjelder større barn vil institusjonens behov for faste rutiner og husordensregler berettige visse innskrenkninger i barnets selvbestemmelsesrett.

Barnevernloven § 5-9 annet ledd slår fast at barn og unge som oppholder seg i barneverninstitusjon, skal ha rett til å bevege seg i og utenfor institusjonens område. Institusjonen kan likevel

fastsette de begrensninger som er nødvendig for å sikre trivsel og trygghet for beboerne.

Barnevernloven § 5-9 tredje ledd setter forbud mot visse tvangstiltak, herunder refsing. Videre setter den forbud mot innelåsing i enerom eller liknende tvangstiltak, med mindre det er tillatt med hjemmel i forskrift. Den setter også forbud mot å føre kontroll med et barns korrespondanse, med mindre det er tillatt med hjemmel i forskrift, for å hindre at rusmidler eller farlige gjenstander bringes inn i institusjonen.

Rettighetsforskriften utdyper og konkretiserer barnevernloven § 5-9. Den inneholder i kapittel 2 bestemmelser som har til formål å beskytte den enkelte beboers personlige integritet og rettssikkerhet under institusjonsoppholdet. I dette kapitlet reguleres vern om personlig integritet, adgangen til å bevege seg innenfor og utenfor institusjonens område, besøk i institusjonen, beboernes korrespondanse, telefonbruk, medisinsk tilsyn og behandling, oppbevaring av økonomiske midler samt beboernes rett til innsyn i opplysninger om seg selv. I kapittel 3 reguleres bruk av tvang som ledd i behandling, straff og oppdragelse, adgang til kroppsvisitasjon, forbud mot urinprøvetaking, ransaking av rom og eiendeler, beslaglegging og tilintetgjøring, tvang i akutte faresituasjoner samt tilbakeføring ved rømming.

I tillegg nevnes at forskriften regulerer forbud mot innskrenkninger i beboernes rettigheter, adgang til å klage til fylkesmannen over vedtak om bruk av tvang, samt adgang til å henvende seg til tilsynsmyndigheten om andre brudd på forskriften.

Barnevernloven § 5-9 annet ledd annet punktum og rettighetsforskriften kapittel 4 har også særlige bestemmelser som gjelder beboere plassert i institusjon på grunn av alvorlige atferdsvaner, jf. barnevernloven § 4-24 og § 4-26.

6.2 Forslaget i høringsnotatet

Departementet uttalte i høringsnotatet at det bør sikres at rettssikkerheten til enslige mindreårige asylsøkere på omsorgssenter er like godt ivarettatt

som rettssikkerheten til barn som er under den kommunale barneverntjenestens omsorg på ordinære barneverninstitusjoner.

Departementet foreslo i høringsnotatet at barnevernloven § 5-9 og rettighetsforskriften gis tilsvarende anvendelse for omsorgssentrene, jf. høringsnotatets forslag til § 5A-8. Departementet viste til at mindreårige som skal bo på et omsorgssenter, vil ha tilsvarende behov for beskyttelse med hensyn til sine rettigheter og bruk av tvang som barn og unge som bor på ordinære barneverninstitusjoner. Departementet bemerket at det å gi dette regelverket anvendelse, vil bidra til å sikre de mindreårige god og formålstjenlig omsorg, samtidig som det vil bidra til å sikre at deres rettssikkerhet blir ivaretatt.

Departementet presiserte imidlertid at bestemmelsene i barnevernloven § 5-9 annet ledd annet punktum og rettighetsforskriftens kapittel 4 ikke vil komme til anvendelse på omsorgssentrene, fordi disse bestemmelsene kun regulerer forhold knyttet til barn som er plassert i institusjon på grunn av alvorlige atferdsvansker, jf. barnvernloven § 4-24 og § 4-26.

Departementet bemerket videre at det følger av merknad til rettighetsforskriften § 25, som gjelder klage over bruk av tvang, at klageadgangen

først og fremst gjelder for beboeren selv og dennes foresatte. Videre følger det av § 26, som gjelder andre henvendelser til tilsynsmyndigheten om brudd på forskriften, at slike henvendelser kan fremmes av beboeren selv, hans eller hennes foresatte eller annen person med særlig tilknytning til beboeren. Den foresatte vil i forhold til enslige mindreårige som bor på omsorgssenter, være vergen. Vergen vil således både få klageadgang etter § 25 og adgang til å fremme henvendelser etter § 26 i rettighetsforskriften.

6.3 Høringsinstansenes syn

Ingen høringsinstanser har hatt innvendinger til forslaget om rettigheter under oppholdet.

6.4 Departementets vurdering

På bakgrunn av ovennevnte opprettholder departementet høringsnotatets forslag om at barnevernloven § 5-9 med tilhørende forskrift gis tilsvarende anvendelse for omsorgssentre som for institusjoner, jf. utkastet til § 5A-7.

7 Tilsyn

7.1 Gjeldende rett

Tilsyn med asylmottak og den enkelte enslige mindreårige som bor der, er i dag ikke lovregulert.

Det følger imidlertid av reglementet for drift av statlig mottak (Driftsreglementet), gjeldende fra 25. oktober 2006, punkt 4.1.3, at Utlendingsdirektoratet har ansvar for å føre tilsyn med at driftsoperatørene driver mottakene i henhold til gjeldende styringsdokumenter. Utlendingsdirektoratet gjennomfører tilsyn i mottakene for enslige mindreårige to ganger i året. Tilsynet er i stor grad rettet mot driften av mottakene og mindre mot den enkelte beboers rettssikkerhet.

Tilsyn med barneverninstitusjoner reguleres av barnevernloven § 5-7 og forskrift om tilsyn med barn i barneverninstitusjoner for omsorg og behandling (tilsynsforskriften) av 11. desember 2003.

Det følger av barnevernloven § 5-7 første ledd at tilsynet skal føres av fylkesmannen. Finner fylkesmannen at institusjonen drives uforsvarlig, kan fylkesmannen gi pålegg om å rette på forholdet eller å nedlegge driften, jf. annet ledd. Tredje ledd regulerer adgangen til å oppnevne tilsynsutvalg.

Tilsynsforskriften regulerer blant annet formålet med tilsynet, tilsynsmyndighetens oppgaver, tilsynsbesøkene, tilsyn ved systemrevisjon, klagebehandling og tiltak ved mangler og lignende.

I henhold til forskriften § 7 første ledd skal tilsynsmyndigheten blant annet påse at institusjonen drives i samsvar med gjeldende lover, forskrifter og retningslinjer. Videre følger det av annet ledd bokstavene a) til c) at tilsynsmyndigheten skal påse at det enkelte barn får forsvarlig og respektfull omsorg og behandling, at det får opplæring i samsvar med regelverket, at det ikke utsettes for forhold som, hensett til barnets alder, krenker dets integritet, og at dets rettigheter etter lov om barneverntjenester § 5-9 blir respektert.

7.2 Forslaget i høringsnotatet

Departementet foreslo i høringsnotatet å gi barnevernloven § 5-7 og tilsynsforskriften tilsvarende anvendelse for omsorgssentre som for institusjo-

ner, jf. høringsnotatets forslag til § 5A-8. Dette under henvisning til at tilsynet med barn i barneverninstitusjoner etter barnevernloven § 5-7 og tilsynsforskriften bidrar til å sikre at lover og regelverk blir fulgt, at barna får forsvarlig omsorg og behandling i institusjonene, og at de blir behandlet hensynsfullt og med respekt for den enkeltes integritet.

Departementet viste til at det å gi ovennevnte regelverk tilsvarende anvendelse, blant annet vil innebære at tilsynsmyndigheten får plikt til å påse at det enkelte barn får den oppfølging som fremgår av oppfølgingsvedtaket, jf. høringsnotatets forslag til § 5A-5 tredje ledd, jf. tilsynsforskriften § 7 første ledd.

Departementet viste videre til at det følger av tilsynsforskriften § 7 at tilsynsmyndigheten skal behandle alle muntlige og skriftlige henvendelser fra barna og deres foresatte. På tilsvarende måte som etter rettighetsforskriften, vil den foresatte i forhold til enslige mindreårige som bor på omsorgssentre, være vergen.

Departementet foreslo videre at fylkesmannens ansvar for å føre tilsyn med omsorgssentre for mindreårige skal fremgå av barnevernloven § 2-3 fjerde ledd bokstav c, på lik linje med tilsynsansvaret for barneverninstitusjoner.

7.3 Høringsinstansenes syn

Ingen høringsinstanser har hatt innvendinger til ovennevnte lovforslag om tilsyn.

7.4 Departementets vurdering

Departementet opprettholder etter dette forslaget om at reglene for tilsyn med barneverninstitusjoner i barnevernloven § 5-7 med tilhørende forskrift gis tilsvarende anvendelse for omsorgssentre som for institusjoner, jf. utkastet til § 5A-7.

Departementet opprettholder videre høringsnotatets forslag om at fylkesmannens tilsynsansvar for omsorgssentrene skal fremgå av loven, på samme måte som fylkesmannens tilsynsansvar for institusjoner, jf. utkastet til § 2-3 fjerde ledd bokstav c.

8 Krav til kvalitet

8.1 Gjeldende rett

Det foreligger i dag ingen lovregulering av kvaliteten på tilbudet til enslige mindreårige asylsøkere i asylmottak. Innholdet i og kvaliteten på det tilbudet som gis i mottakene, er imidlertid definert i styringsdokumenter, retningslinjer og rutinebeskrivelser.

Barnevernloven inneholder i § 5-10 generelle krav til barneverninstitusjoner. Bestemmelsen lyder som følger: «For å sikre en forsvarlig standard på de institusjoner som er omfattet av § 5-1, kan departementet gi forskrifter om hvilke krav som skal stilles til institusjonene, herunder faglige krav og krav til bygninger, utstyr og bemanning.»

I medhold av denne bestemmelsen er det gitt forskrift om krav til kvalitet i barneverninstitusjoner (kvalitetsforskriften) av 27. oktober 2003. Forskriften inneholder blant annet krav til de faglige metoder som anvendes, til bemanning og de ansattes kompetanse, til institusjonens fysiske utforming og materielle utstyr, og til lokalisering og internkontroll.

8.2 Forslaget i høringsnotatet

Departementet viste i høringsnotatet til at målet er at enslige mindreårige asylsøkere skal ha samme kvalitet på tilbudet som barn plassert i ordinære barneverninstitusjoner. Departementet foreslo derfor at reglene for kvalitet i barneverninstitusjoner, dvs. barnevernloven § 5-10 med tilhørende forskrift, skal gis tilsvarende anvendelse for omsorgssentre som for institusjoner, jf. høringsnotatets forslag til § 5A-8.

8.3 Høringsinstansenes syn

Ingen høringsinstanser har hatt innvendinger til forslaget.

8.4 Departementets vurdering

På bakgrunn av ovennevnte opprettholder departementet forslaget i høringsnotatet om at reglene for kvalitet i barneverninstitusjoner som følger av barnevernloven § 5-10 med tilhørende forskrift, gis tilsvarende anvendelse for omsorgssentre som for institusjoner, jf. utkastet til § 5A-7.

9 Krav til godkjenning

9.1 Gjeldende rett

Det foreligger i dag ikke et lovfestet krav om godkjenning av asylmottak som drives av private eller kommunale aktører. Innholdet i og kvaliteten på det tilbudet som gis, er imidlertid definert i styringsdokumenter, retningslinjer og rutinebeskrivelser.

Når det gjelder barnevernloven, følger det av § 4-14 bokstav b) at private og kommunale barneverninstusjoner kan brukes som plasseringssted ved vedtak om omsorgsovertakelse, jf. § 4-12 og § 4-8 annet og tredje ledd, dersom de er godkjent i medhold av barnevernloven § 5-8, jf. forskrift om godkjenning av private og kommunale institusjoner som skal benyttes for barn som plasseres utenfor hjemmet med hjemmel i barnevernloven (godkjenningsforskriften) av 27. oktober 2003. Det følger av forskriften § 5 at en institusjon bare kan godkjennes dersom den drives i samsvar med barnevernloven og forskrifter gitt med hjemmel i denne, herunder forskrift om kvalitet i barneverninstusjoner. Videre stilles det krav om at institusjonen skal tilfredsstillende vilkår stilt i eller med hjemmel i annen lovgivning, og at den ellers drives på forsvarlig måte. Det oppstilles også i forskriften blant annet krav til regnskapslikt og revisjon, og det gis nærmere regler for etterfølgende kontroll og bortfall av godkjenning.

9.2 Forslaget i høringsnotatet

Departementet uttalte i høringsnotatet at utgangspunktet er at omsorgssentrene skal drives av statlig regional barnevernmyndighet. Samtidig viste departementet til at det i høringsnotatets forslag til § 5A-2 var tatt høyde for at det i fremtiden kan bli aktuelt å benytte private aktører eller kommuner til

å drive omsorgssentre, på tilsvarende måte som disse i dag etter nærmere regler kan drive ordinære barneverninstusjoner.

For å sikre enslige mindreårige asylsøkere forsvarlig omsorg og behandling der driften av et omsorgssenter overlates til private eller kommunale aktører, foreslo departementet i høringsnotatet at det innføres samme krav til godkjenning av disse, som de som i dag gjelder for private og kommunale barneverninstusjoner, jf. høringsnotatets forslag til § 5A-8.

Departementet foreslo også en tilføyelse i barnevernloven § 6-2 slik at forvaltningsloven vil gjelde for omsorgssenterets klientsaker i de tilfeller hvor driften overlates til godkjente private eller kommunale aktører, på samme måte som for private og kommunale institusjoner.

9.3 Høringsinstansenes syn

Ingen høringsinstanser har hatt innsigelser til ovennevnte lovforslag.

9.4 Departementets vurdering

Departementet opprettholder på denne bakgrunn forslaget i høringsnotatet om at reglene for godkjenning av private og kommunale barneverninstusjoner i barnevernloven § 5-8 med tilhørende forskrift skal gjelde tilsvarende for private og kommunale omsorgssentre, jf. utkastet til § 5A-7.

Videre opprettholder departementet forslaget om at forvaltningsloven skal gjelde for omsorgssenterets klientsaker i de tilfeller hvor driften overlates til godkjente private eller kommunale aktører, på samme måte som for private og kommunale barneverninstusjoner, jf. utkastet til § 6-2.

10 Krav om politiattest

10.1 Gjeldende rett

Et krav om politiattest ble i 2006 innført i utlendingsloven § 41 c. Det følger av første ledd at den som skal ansettes i statlig asylmottak, skal legge fram tilfredsstillende politiattest. Det følger videre at det også kan kreves politiattest fra andre som utfører oppgaver for utlendingsmyndighetene, og som har direkte kontakt med barn og unge som oppholder seg i asylmottak. Etter annet ledd skal politiattesten vise om vedkommende er siktet, tiltalt, ilagt forelegg eller er dømt for brudd på Almindelig borgerlig Straffelov (straffeloven) av 22. mai 1902 nr. 10 §§192, 193, 194, 195, 196, 197, 199, 200 annet ledd, 201 bokstav c, 203 eller 204a der den fornærmede er under 18 år. Av tredje ledd fremgår at den som er ilagt forelegg eller er dømt for overtreddelse som nevnt i annet ledd, er utelukket fra å utføre arbeid i asylmottak eller andre oppgaver der de har direkte kontakt med barn og unge som oppholder seg i asylmottak.

Et nærmest tilsvarende krav følger av barnevernloven § 6-10 annet ledd, som bestemmer at den som skal ansettes i en barneverninstitusjon skal legge frem tilfredsstillende politiattest. Det følger videre at det kan kreves politiattest også fra andre som utfører oppgaver for institusjonen, og som har direkte kontakt med barn og unge som oppholder seg der. Det følger videre av femte ledd at politiattesten skal vise om vedkommende er siktet, tiltalt, ilagt forelegg eller er dømt for brudd på straffeloven §§ 193, 194, 195, 196, 197, 199, 200 annet ledd, 201 bokstav c, 203 og 204a. Av sjette ledd fremgår det at den som er ilagt forelegg eller er dømt for overtreddelse av de nevnte straffebud, er utelukket fra å utføre arbeid eller oppgaver som omhandlet i bestemmelsen.

Kravet om politiattest i barnevernloven er utfylt av forskrift om politiattest i henhold til barnevernloven (politiattestforskriften) av 15. oktober 1999.

10.2 Forslaget i høringsnotatet

Departementet foreslo i høringsnotatet at det foretas tilføyelser i barnevernloven § 6-10 annet ledd

og politiattestforskriften slik at det innføres samme krav om politiattest for omsorgssentrene som for institusjoner.

10.3 Høringsinstansenes syn

Det er ingen høringsuttalelser som går imot forslaget. Derimot fremgår det av enkelte høringsuttalelser at det bør innføres eller vurderes å innføre tilsvarende krav overfor verger. *Moss overformynderi* gir uttrykk for følgende:

«Verger/hjelpeverger er ikke ansatt ved omsorgsenteret og de utfører heller ikke oppgaver for omsorgsenteret, og er således ikke omfattet av barnevernloven § 6-10. Vår erfaring er at de fleste verger/hjelpeverger for enslige mindreårige asylsøkere engasjerer seg i oppgaven og er mye i kontakt med sitt «vergebarn». Overformynderiet har ingen hjemmel i dagens lovverk til å innhente politiattest for verger/hjelpeverger. Likevel skal overformynderiet for oppnevningen vurdere om verge/hjelpeverge er skikket. Etter vår oppfatning vil skikkethetsvurderingen kunne utføres på en mye bedre måte til beste for EMA dersom bestemmelsen ble utvidet til at også overformynderiet kunne innhente politiattest for verge/hjelpeverge.»

Overformynderiet i Eidsvoll ber på sin side om at det innføres en midlertidig hjemmel til å kreve politiattest fra hjelpeverger for enslige mindreårige asylsøkere i påvente av ny vergemålslov/lov om representasjon for enslige mindreårige asylsøkere.

Barne-, ungdoms- og familieetaten region øst og Utlendingsdirektoratet mener at politiattesten etter barnevernloven, på lik linje med politiattesten etter utlendingsloven, også bør omfatte straffeloven § 192 som gjelder voldtekt. Begge instanser ber derfor om at det vurderes å tilføye denne bestemmelsen i barnevernloven § 6-10. Videre ber *Bergen overformynderi* om at barnevernloven § 6-10 utvides til å omfatte straffebestemmelser som gjelder økonomisk kriminalitet.

10.4 Departementets vurdering

Departementet ser at det er mye som taler for et krav om politiattest overfor verger som skal oppnevnes for mindreårige asylsøkere. Vergemålsutvalget har i NOU 2004:16 Vergemål foreslått en slik bestemmelse både i sitt forslag til lov om representasjon for enslige mindreårige asylsøkere og generelt i forslaget til lov om vergemål. Justisdepartementet har ansvaret for arbeidet med utformingen av ny vergemålslov, mens Arbeids- og inkluderingsdepartementet har ansvaret for arbeidet med å utforme regler om representasjon for enslige mindreårige asylsøkere. Etter departementets syn bør spørsmålet om å innføre krav om politiattest overfor verger sees i sammenheng med, og fremmes i tilknytning til, forslag om ny vergemålslov og forslag til regler om representasjon for enslige mindreårige asylsøkere.

Departementet ser også behovet for å foreta en mer helhetlig vurdering av om kravet om politiattest etter barnevernloven § 6-10 bør utvides til å omfatte andre straffebud enn de seksuelle overgrep mot barn, herunder voldtekt, som i dag er omfattet. Dette er imidlertid en vurdering som reiser mange spørsmål av både etisk, prinsipiell og praktisk karakter. Dette er videre en vurdering som bør sees i sammenheng med andre krav om

politiattest overfor personer som skal ha oppgaver knyttet til barn.

En interdepartemental arbeidsgruppe ledet av Barne- og likestillingsdepartementet har foretatt en helhetlig gjennomgang av krav om politiattest for personer som skal ha oppgaver knyttet til mindreårige. Arbeidsgruppen har blant annet sett på om kravene bør utvides til å omfatte andre forhold enn seksuelle overgrep mot barn, og om det bør fremmes forslag til helhetlige løsninger for ordninger med politiattest. Departementet vil avvente oppfølging av denne rapporten og deretter komme tilbake til spørsmålet om en mer helhetlig utvidelse av kravet om politiattest etter barnevernloven § 6-10. På bakgrunn av dette anser departementet det ikke nå for hensiktsmessig å fremme forslag om at straffebudet om voldtekt eller straffebud om økonomisk kriminalitet skal tilføyes i barnevernloven § 6-10.

Departementet opprettholder etter dette forslaget om at det foretas tilføyelser i barnevernloven § 6-10 annet ledd som medfører at det innføres samme krav om politiattest i forhold til omsorgscentrene som de krav som i dag stilles til institusjonene etter barnevernloven, jf. utkastet til § 6-10 annet ledd.

Endringen i barnevernloven § 6-10 annet ledd vil bli fulgt opp med tilsvarende endring i politiattestforskriften.

11 Taushetsplikt og adgang til formidling av informasjon

11.1 Gjeldende rett

Ansatte i dagens mottak for enslige mindreårige asylsøkere har taushetsplikt etter forvaltningsloven §§ 13 – 13 f. Mottakene med kommunal driftsoperatør er forvaltningsorganer som omfattes av forvaltningsloven, mens mottakene med private driftsoperatører ikke er å anse som forvaltningsorganer. For ansatte i mottak med private driftsoperatører følger taushetsplikten derfor av reglement for drift av statlig mottak (Driftsreglementet), gjeldende fra 25. oktober 2006, punkt 4.2.4.

For ansatte ved dagens barneverninstitusjoner følger taushetsplikten av barnevernloven § 6-7. Det følger av barnevernloven § 6-7 første ledd at enhver som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan eller en institusjon etter barnevernloven, har taushetsplikt etter forvaltningsloven §§ 13 – 13 e. Det følger videre av barnevernloven § 6-7 tredje ledd første punktum at taushetsbelagte opplysninger til andre forvaltningsorganer, jf. forvaltningsloven § 13 b nr. 5 og 6, bare kan gis når dette er nødvendig for å fremme barneverntjenestens eller institusjonens oppgaver, eller for å forebygge vesentlig fare for liv eller alvorlig skade på noens helse. Adgangen til å gi opplysninger til andre forvaltningsorganer er således mer begrenset etter barnevernloven § 6-7 enn etter forvaltningsloven.

Et sentralt spørsmål er hvilke opplysninger ansatte ved dagens mottak kan formidle til utlendingsmyndighetene som behandler asylsaken. Når det gjelder Utlendingsdirektoratet, har mottakene i dag ingen *plikt* til å formidle opplysninger. I hvilken utstrekning ansatte ved dagens mottak har *adgang* til å formidle opplysninger til Utlendingsdirektoratet uten barnets eller vergens samtykke, avhenger imidlertid av om mottaket er drevet av kommunale eller private driftsoperatører.

For ansatte i mottak med kommunal driftsoperatør beror adgangen til å formidle opplysninger på en tolkning av unntakene fra taushetsplikten etter forvaltningsloven §§ 13 b – 13 f. Det følger av uttalelse fra Lovavdelingen i Justisdepartementet av 4. august 2005, at adgangen til å formidle opplysninger for ansatte i mottak med kommunal driftsope-

ratør er begrenset. Det mest praktiske unntaket som kan åpne for formidling er forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 5. Om adgangen til å formidle opplysninger på grunnlag av dette unntaket skriver Lovavdelingen følgende:

«I henhold til fvl. § 13 b første ledd nr. 5 kan et forvaltningsorgan gi *andre forvaltningsorganer* opplysninger «om en persons forbindelse med organet og om avgjørelser som er truffet og ellers slike opplysninger som det er nødvendig å gi for å fremme avgiverorganets oppgaver etter lov, instruks eller oppnevningssgrunnlag».

Både de kommunale asylmottakene ... og UDI, er forvaltningsorganer etter forvaltningsloven og vil således falle innenfor bestemmelsens virkeområde. Det er imidlertid et vilkår for overlevering av taushetsbelagte opplysninger med hjemmel i bestemmelsens *første alternativ* at opplysningene angår en asylsøkers «forbindelse med» asylmottaket. Det er altså bare opplysninger som kan relateres til forholdet mellom asylsøkeren og asylmottaket som vil omfattes. Utenfor faller opplysninger om forhold fra før vedkommende kom i kontakt med asylmottaket og opplysninger som ikke kan sies å angå asylmottakets virksomhet.

Med hjemmel i bestemmelsens *annet alternativ* kan i utgangspunktet alle typer opplysninger utleveres, men bare i den utstrekning dette er «nødvendig» for å fremme *avgiverorganets* oppgaver. Taushetsbelagte opplysninger kan altså bare utleveres med hjemmel i bestemmelsens annet alternativ så langt dette anses som nødvendig for å fremme asylmottakets interesser. Det vil ikke være et tilstrekkelig grunnlag for utlevering av opplysningene kan ha interesse for UDI i deres saksbehandling.»

Når det gjelder ansatte i mottak med privat driftsoperatør, følger det av Driftsreglementets punkt 4.2.4 at ansatte i mottak ikke skal ha taushetsplikt overfor Utlendingsdirektoratet. Ansatte i mottak med private driftsoperatører har således en vid adgang til å formidle informasjon til Utlendingsdirektoratet.

I sin høringsuttalelse til NOU 2004:20 Ny utlendingslov av 6. juli 2005 foreslo Utlendingsdirektoratet at utlendingsloven også bør regulere mot-taksansattes taushetsplikt, idet dette vil være gun-

stig av informasjons- og personvern hensyn, samtidig som det vil avklare de ulike aktørenes roller og skape klarhet og åpenhet. I merknad til lovforslagets § 106 uttalte Utlendingsdirektoratet blant annet følgende:

«Reglement for drift av statlig mottak (Driftsreglementet) gjennomgikk en større revidering i løpet av 2002. En av endringene var et nytt vilkår som lyder «Taushetsplikten skal ikke gjelde overfor Utlendingsdirektoratet». Dette vilkåret har blitt oppfattet av noen mottak som at mottaksansatte har fått en ny «rolle». Den viktigste innsigelsen som er kommet er at direktoratet og mottakssystemet har ulike funksjoner, og at rollene av hensyn til personvernet ikke må blandes.

Utlendingsdirektoratet har organisert virksomheten slik at mottakene fungerer som viktige samarbeidspartnere i den praktiske innkvarteringen og tilretteleggingen, samt i ulike sider av saksbehandlingen. I denne sammenheng vil det være viktig for direktoratet at taushetsbelagt informasjon i visse tilfeller blir meddelt direktoratet. Dette er viktig blant annet for å verne flyktninginstituttet, i arbeidet mot organisert menneskesmugling, og i oppsporing av foreldre til enslige mindreårige asylsøkere.

Det er behov for å få avklart i hvilken grad det kan skje utveksling av opplysninger om personlige forhold knyttet til beboere, uten deres samtykke, fra ansatte på mottakene til Utlendingsdirektoratet. Informasjonsflyten mellom direktoratet og mottakene henger sammen med hvilke oppgaver som lovlig kan legges til mottakene og om mottakene er å anse som et eget rettssubjekt, eller en del av utlendingsforvaltningen i henhold til forvaltningsloven.»

Arbeids- og inkluderingsdepartementet fant at det på tidspunktet for fremleggelse av Ot.prp. nr. 75 (2006-2007) ikke forelå tilstrekkelig vurderingsgrunnlag for å utvide opplysningsplikten for offentlige myndigheter i tråd med forslaget i NOU 2004:20. Det ble derfor besluttet å utrede dette spørsmålet nærmere. Blant annet når det gjelder spørsmålet om utveksling av opplysninger mellom utlendingsmyndighetene og mottak, inneholder proposisjonen derfor kun en videreføring av gjeldende rett. Fremtidige endringsforslag ble imidlertid varslet, jf. proposisjonens side 338. Etter Arbeids- og inkluderingsdepartementets vurdering «synes det klart ønskelig å fastsette videre unntak fra ulike taushetspliktbestemmelser enn hva man har i dag.»

11.2 Forslaget i høringsnotatet

Barne- og likestillingsdepartementet tok i høringsnotatet utgangspunkt i at ansatte ved omsorgssentrene, på lik linje med ansatte i dagens mottak med kommunal driftsoperatør, bør ha taushetsplikt etter forvaltningsloven § 13. Så lenge omsorgssentrene eies og drives av statlig regional barnevernmyndighet, vil taushetsplikten etter forvaltningsloven følge direkte av forvaltningsloven. En regulering i barnevernloven § 6-7 medfører imidlertid at dette også vil gjelde dersom driften skulle bli overlatt til private.

Departementet foreslo at det foretas en tilføyelse i barnevernloven § 6-7 første ledd og tredje ledd første punktum som medfører at enhver som utfører tjeneste eller arbeid for et omsorgssenter vil ha taushetsplikt etter forvaltningsloven §§ 13 til 13e, med de begrensninger som gjelder i forhold til forvaltningsloven § 13 b nr. 5 og 6.

Forslaget innebærer at omsorgssenterets ansattes adgang til å formidle taushetsbelagte opplysninger om barnet til andre avhenger av at det foreligger samtykke, eller at senteret har annen hjemmel til å videreformidle opplysningene. Det følger av forvaltningsloven § 13 a nr. 1 at dersom den som har krav på taushet samtykker i at opplysningene gjøres kjent for andre, oppheves taushetsplikten så langt som samtykket gjelder. Fra departementets side ble det gitt uttrykk for at omsorgssenterets ansatte, så langt som mulig og hensiktsmessig, bør basere sin videreformidling av opplysninger om barnets personlige forhold på slikt samtykke.

Når det oppstår spørsmål om å formidle opplysninger til andre offentlige instanser og tjenester, vil det først bli behov for å vurdere adgangen etter § 6-7 tredje ledd første punktum dersom det ikke foreligger samtykke eller annet hjemmelsgrunnlag for å formidle opplysningene.

Departementet foreslo videre en tilføyelse i barnevernloven § 2-3 sjuende ledd. Barnevernloven § 2-3 sjuende ledd omhandler den rett statlige sentrale og regionale myndigheter etter barnevernloven og fylkesmannen har til å kreve at alle institusjoner som omfattes av barnevernloven kapittel 5, uten hinder av taushetsplikt, gir de opplysninger som er nødvendige for at myndighetene skal kunne utføre sine oppgaver etter loven. Bestemmelsen regulerer videre disse myndighetenes rett til å kreve adgang til samtlige institusjoner som går inn under kapittel 5. Etter departementets oppfatning burde de samme regler gjelde i forhold til omsorgssentre for mindreårige etter kapittel 5 A, og forslaget til endring ivaretar derfor dette.

11.3 Høringsinstansenes syn

Omsorgssenterets taushetsplikt og adgang til å formidle informasjon er kommentert i åtte høringsuttalelser. På den ene siden står *NGOU-nettverket* som påpeker at de vil være svært bekymret for enhver endring av ordlyden som kan fortolkes dit hen at taushetsplikten uthules, samt *Barneombudet* som mener at det bør innføres et krav om at informasjon bare skal kunne formidles til utlendingsmyndighetene når vergen samtykker. På den andre siden står *Utlendingsdirektoratet* som er opptatt av at all nødvendig informasjon må gjøres kjent for dem uten hinder av taushetsplikten. Dette for at de skal få et best mulig grunnlag for å avgjøre hvorvidt et barn skal få tillatelse til opphold i Norge.

Fylkesmannen i Oslo og Akershus uttrykker sin støtte til departementets forslag og uttaler følgende:

«Vi ser at spørsmålene rundt taushetsplikt og opplysningsplikt er grundig drøftet. Videre slutter vi oss til at det er omsorgssenteret som må foreta den konkrete vurderingen av om kravene etter barnevernloven § 6-7 tredje ledd første punktum er oppfylt når det gjelder hvilke opplysninger UDI skal få fra omsorgssenteret. Vi ønsker oss imidlertid at vergens rolle kommer tydeligere frem i denne prosessen.»

Barneombudet støtter også forslaget, men mener at det i tillegg må innføres et krav om at vergen samtykker:

«En forutsetning for at barna skal kunne bearbeide sine erfaringer er at barna kan føle seg trygge på at de kan snakke med fagfolk der de bor om sine opplevelser, for eksempel knyttet til hvordan de kom seg til Norge. Dersom barna er redd for at informasjonen gis videre til utlendingsmyndighetene, vil de naturlig nok kvie seg for å fortelle. Det er derfor bra at det legges opp til at det er de samme regler for adgangen til å formidle opplysninger til andre forvaltningsorgan som for andre barnevernsinstusjoner, jf barnevernloven § 6-7 tredje ledd første punktum. Det vil normalt bety at dersom det ikke foreligger samtykke, kan opplysninger kun gis dersom det er nødvendig for å fremme barnevernets oppgaver. Departementet konkretiserer dette ved å gi eksempler på når man vil kunne tenke seg at det vil være det beste for barnet at det formidles opplysninger til utlendingsmyndighetene. Eksempelene som gis er svært runde, og gir ikke klare føringer. Barneombudet er bekymret for at dette vil gjøre at det er uklart og lite forutsigbart for barnet og de ansatte når informasjon faktisk kan gis. For å sikre at det kun gis informasjon til utlendings-

myndighetene når det er til det beste for barnet, bør det være krav om at vergen skal samtykke til at informasjonen gis.»

Politidirektoratet bemerker at forslaget pålegger omsorgssenteret et stort ansvar som medfører behov for opplæring av omsorgssenterets ansatte:

«Det fremgår av høringsnotatet at barneloven § 6-7 tredje ledd gir omsorgssenteret adgang til å formidle opplysninger som bidrar til å ivareta det aktuelle barns beste, herunder opplysninger som er nødvendige for å ivareta barnets beste ved behandlingen av asylsøknaden. Det påpekes videre at det uansett er omsorgssenteret som må foreta den konkrete vurderingen av hvorvidt kravene er oppfylt slik at opplysningen bør videreformidles til utlendingsmyndighetene. Til dette vil vi, i likhet med PU, bemerke at dette pålegger omsorgssenteret et stort ansvar. Omsorgssenteret er ikke part i asylsaken og det vil kunne være vanskelig å vurdere hva som er barnets beste uten å ha tilgang til alle opplysningene i saken. Utlendingsdirektoratet (UDI) har samtidig også en selvstendig plikt til å vurdere og å legge vekt på barnets beste ved behandlingen av asylsøknaden og opplysninger fra omsorgssenteret vil kunne gi direktoratet et bedre grunnlag for denne vurderingen.

Som eksempel kan nevnes at omsorgssenteret får vite at et barn har hatt kontakt med sine foreldre etter ankomst Norge. Spørsmålet må kunne reises om senteret vil være i stand til å ta stilling til om en familiegjenforening med foreldrene vil være til beste for barnet, uten nærmere kjenneskap til foreldrenes situasjon og tilgang til øvrige opplysninger i saken. Dersom opplysningen om kontakten med foreldrene derimot videreformidles til UDI, vil dette kunne føre til at foreldrene blir sporet opp og at deres situasjon kan kartlegges. UDI vil dermed ha et bedre grunnlag for å vurdere barnets beste ved behandlingen av asylsøknaden.

Det er viktig at omsorgssenterets ansatte får tilstrekkelig opplæring i UDIs arbeid med asylsøknader fra enslige mindreårige, herunder arbeidet med å oppspore eventuelle foreldre, landkunnskap og regelverket. Det er også viktig at de ansatte får opplæring i arbeidet mot organisert menneskesmugling og menneskehandel. En slik opplæring vil bidra til at omsorgssenteret får et bedre grunnlag å treffe avgjørelsen på.»

Utlendingsdirektoratet mener på sin side at det er ønskelig med en klarere hjemmel enn i dag om at nødvendige opplysninger må gjøres kjent for direktoratet:

«Utlendingsdirektoratet har merket seg departementets forslag til taushetsplikt og adgang til formidling av informasjon. Ifølge foreslått tekst til barnevernloven § 6-7 er det et vilkår at opplysninger bare kan gis *når det er nødvendig for å fremme omsorgssenterets oppgaver*. Det er således omsorgssenteret som i hvert enkelt tilfelle skal vurdere og ta standpunkt til formidling av opplysninger til utlendingsmyndighetene. Utlendingsdirektoratet stiller spørsmål ved dette.

Et omsorgssenter har en funksjon som er fundamentalt annerledes enn andre barneverninstitusjoner. Utlendingsdirektoratet vil påpeke at hensikten med barnas tilstedeværelse i Norge er å få prøvd sin asylsøknad. All erfaring tilsier at dette er særs viktig for barnet, uavhengig av andre forhold. I en slik vurdering bør det legges avgjørende vekt på hva som er nødvendig av hensyn til barnet. Dette hensynet er imidlertid ikke spesielt utdypet i høringsnotatet. Fra Utlendingsdirektoratets ståsted oppfattes det som svært viktig at utlendingsmyndighetene og omsorgssenteret samarbeider godt og utveksler relevant informasjon.

.....

Utlendingsdirektoratet er oppmerksom på at barn i utlendingsforvaltningen er en sårbar gruppe, og at det særlig gjelder de barna som kommer alene til Norge. Utlendingsdirektoratet har derfor et spesielt fokus på barn og et mål om å prioritere søknader fra denne gruppen. I behandlingen av en søknad fra en enslig mindreårig asylsøker, står direktoratet overfor en rekke vanskelige vurderingstemaer. I en slik vurdering vil barnets beste være et grunnleggende, og ofte avgjørende hensyn.

Utlendingsdirektoratet kan vise til at konsekvensene av et avslag, med påfølgende retur for barnet, alltid vurderes. I denne vurderingen sees det hen til de aktuelle omsorgspersonenes evne og vilje til å dra omsorg for den enslige mindreårig. Hvis forutsetningene for retur av ulike grunner ikke er oppfylt, anses det å være til barnets beste å være i Norge. Utlendingsdirektoratet har lyktes i å oppspore barns foreldre i enkelte saker. Men i de tilfellene hvor direktoratet ikke har funnet omsorgssituasjonen som forsvarlig og tilfredsstillende, har barnet fått en tillatelse i Norge.

For å få et best mulig vurderingsgrunnlag for å fatte et vedtak, og herunder vurdere hva som er til det enkelte barns beste, er det imidlertid helt avgjørende at all relevant informasjon om barnet kommer frem. Det vises i den forbindelse til at forvaltningen har et ansvar og en plikt til å sørge for at saken er så godt opplyst som mulig, jf forvaltningsloven § 17 første ledd.

Når det gjelder enslige mindreårig asylsøkere vil det være Utlendingsdirektoratet som i utgangspunktet har ansvaret for å innhente den nødvendige informasjon om barns forhold. Det inkluderer blant annet hva barnet har reist fra, hvorfor barnet søker asyl og i enkelte tilfeller om barnet faktisk er mindreårig. Videre har norske myndigheter en plikt til å utrede om barnet har foreldre som kan gi det forsvarlig omsorg. Når disse forholdene forblir uavklart for barnets asylsak, kan det påføre barnet ytterligere belastning og usikkerhet.

Utlendingsdirektoratet mener derfor det verken er riktig eller forsvarlig at omsorgssenteret alene skal vurdere om relevant informasjon om barnets sak bør gjøres kjent for direktoratet. På tross av forskjellig ståsted, bør både direktoratet og omsorgssenteret ha ett felles mål om å finne en god og varig løsning for barna innenfor det regelverket og de forpliktelsene som gjelder.»

11.4 Departementets vurdering

I sitt arbeid med å ivareta den daglige omsorgen for de enslige mindreårig asylsøkerne, vil de ansatte ved omsorgssenteret opparbeide seg opplysninger om barnas personlige forhold. Slike opplysninger bør, både av hensyn til barnets integritet og personvern og av hensyn til tillitsforholdet mellom barna og de ansatte ved omsorgssenteret, være underlagt taushetsplikt.

Omsorgssenteret vil imidlertid ha behov for å formidle opplysninger om barnas personlige forhold til andre instanser og tjenester som også har oppgaver knyttet til barna, herunder blant annet til barnehagen, skolen, helsetjenesten og den kommunale barneverntjenesten. Omsorgssenteret vil videre ha behov for å formidle opplysninger til utlendingsmyndighetene som behandler barnets asylsak, til de instanser som skal bistå ved bosetting eller eventuell retur av barnet, samt til politiet - for eksempel i tilfeller der barnet forsvinner fra omsorgssenteret eller der det oppstår mistanke om at barnet kan være utsatt for menneskehandel. Omsorgssenteret må derfor ha adgang til å formidle slike opplysninger til andre instanser og tjenester.

De høringsinstansene som har kritiske synspunkter rundt taushetsplikten og adgangen til å formidle opplysninger, har sine synspunkter knyttet opp mot omsorgssenterets adgang til å formidle taushetsbelagte opplysninger til utlendingsmyndighetene når det ikke foreligger samtykke.

Departementet er enig med Utlendingsdirektoratet i at det er viktig for barnet at informasjon som kan ha betydning for utlendingsmyndighetenes vurdering av barnets asylsøknad, formidles til utlendingsmyndighetene. Omsorgssenteret bør derfor orientere barnet og vergen om viktigheten av dette og oppmuntre barnet og vergen til å formidle slik informasjon til utlendingsmyndighetene.

Når omsorgssenteret får taushetsbelagt informasjon som kan ha betydning for utlendingsmyndighetenes vurdering av et barns asylsøknad, bør omsorgssenteret ha klar rutine på å forsøke å innhente et samtykke som vil gi omsorgssenteret adgang til å formidle informasjonen. Samtykkekompetansen vil ligge hos vergen, samt barnet når det er over 15 år. Det vil således etter forslaget kun være i de tilfellene der det *ikke* foreligger et slikt samtykke at det vil kunne oppstå behov for å vurdere om opplysningene likevel skal formidles til utlendingsmyndighetene med hjemmel i barnevernloven § 6-7 tredje ledd første punktum.

Etter § 6-7 tredje ledd første punktum vil det være omsorgssenteret som vil måtte vurdere og ta standpunkt til om opplysningene kan, og i så fall skal, videreformidles til utlendingsmyndighetene. Spørsmålet om hvorvidt opplysningene kan videreformidles vil avhenge av en konkret vurdering av om formidling til utlendingsmyndighetene vurderes å være nødvendig for å fremme omsorgssenterets oppgaver, eller for å forebygge vesentlig fare for liv eller alvorlig skade på noens helse. I praksis er det første alternativ det vil være aktuelt å vurdere.

Omsorgssenterets hovedoppgaver skal være å utøve den daglige omsorgen for barna, herunder å gi dem en trygg omsorgsbasis preget av forutsigbarhet og varme. Videre skal senteret gi behandling for traumer, savn og vanskelige opplevelser, hjelp til å tilpasse seg det norske samfunnet samt gi barna grunnlag for en best mulig bosetting eller retur.

For at omsorgssenteret skal kunne oppfylle disse hovedoppgavene er det etter departementets oppfatning viktig å etablere et tillitsforhold mellom de ansatte på omsorgssenteret og det enkelte barn. Et slikt tillitsforhold er en forutsetning for at barnet skal føle trygghet og tørre å åpne seg, noe som er av sentral betydning for muligheten til å kunne gi barnet nødvendig behandling for traumer, savn og vanskelige opplevelser. Muligheten for å oppnå et slikt tillitsforhold vil blant annet avhenge av at det enkelte barn i alminnelighet kan stole på at personlige opplysninger som gis i fortrolighet til de ansatte, og som det ikke samtykkes i at kan videreformidles, ikke blir videreformidlet.

Ut i fra en generell vurdering av hva som kan ansees å være nødvendig for å fremme omsorgssenterets oppgaver, mener departementet at § 6-7 tredje ledd første punktum gir omsorgssenteret en adgang til å formidle opplysninger til utlendingsmyndighetene i visse tilfeller. Adgangen vil kunne foreligge dersom omsorgssenteret finner at formidling av opplysningene etter en konkret vurdering er nødvendig for å ivareta barnets beste, herunder å ivareta barnets beste ved behandlingen av asylsøknaden eller å sikre barnet en best mulig bosetting eller retur.

Hvorvidt formidling av opplysninger er nødvendig for å ivareta barnets beste ved behandlingen av asylsaken kan i enkelte tilfeller være vanskelig å ta stilling til. For at omsorgssenterets ansatte skal stå best mulig rustet til å foreta denne vurderingen, er det viktig at de ansatte får tilstrekkelig kunnskap om utlendingsmyndighetenes grundige arbeid med asylsøknader fra enslige mindreårige, herunder at hensynet til barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved vurderingen av barnas asylsøknad.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet utreder for tiden en rekke ulike spørsmål knyttet til opplysningsplikt og utveksling av personopplysninger mellom (nasjonale og utenlandske) offentlige myndigheter, herunder spørsmålet om utveksling av opplysninger mellom utlendingsmyndighetene og mottak/omsorgssentre.

Dersom denne utredningen avdekker at det er behov for andre unntak fra taushetsplikten enn det som foreslås her, og/eller opplysningsplikt i nærmere angitte situasjoner, vil regjeringen komme tilbake til Stortinget med dette. Inntil et slikt behov eventuelt er avdekket, foreslås det at det foretas en tilføyelse i barnevernloven § 6-7 første ledd og tredje ledd første punktum, som medfører at enhver som utfører tjeneste eller arbeid for et omsorgssenter vil ha taushetsplikt etter forvaltningsloven §§ 13 til 13e, med de begrensninger som gjelder i forhold til forvaltningsloven § 13 b nr. 5 og 6. Forslaget medfører at taushetsplikten for de som utfører tjenester eller arbeid for omsorgssenteret reguleres sammen med og likt med taushetsplikten for enhver annen som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan eller en institusjon etter barnevernloven.

Med utgangspunkt i omsorgssenterets adgang til å formidle opplysninger til andre myndigheter, understreker departementet at det er viktig å sikre gode rutiner for utveksling av opplysninger mellom omsorgssenteret og andre instanser og tjenester som også har oppgaver knyttet til å ivareta barna.

Departementet opprettholder videre forslaget om at det foretas en tilføyelse i barnevernloven § 2-3 sjuende ledd, som gir statlige sentrale og regionale myndigheter etter barnevernloven, samt fylkesmannen, adgang til å kreve at omsorgssenteret, uten hinder av taushetsplikt, gir de opplysninger som er nødvendige for at myndighetene skal kunne utføre sine oppgaver etter loven. Tilføyelsen

gir videre disse myndighetene rett til å kreve adgang til omsorgssenteret. Forslaget medfører at myndighetene får samme adgang til å kreve opplysninger fra og adgang til omsorgssentre som omfattes av barnevernloven kapittel 5 A, som den de har i forhold til institusjoner som omfattes av barnevernloven kapittel 5.

12 Kartlegging som grunnlag for en etterfølgende bosetting

12.1 Gjeldende rett

Mottakene utarbeider i dag en individuell kartleggings- og tiltaksplan (IKTP) for den enkelte enslige mindreårige asylsøker i asylmottak. Dette arbeidet er ikke lovfestet. Utlendingsdirektoratet har imidlertid utgitt en veileder for utarbeidelsen av planen.

Formålet med planen er å gi enslige mindreårige asylsøkere et tilpasset omsorgstilbud og å forberede og tilrettelegge for en eventuell bosetting. Planen brukes av:

- Mottakspersonalet – som har den daglige omsorgen for den enslige mindreårige
- Utlendingsmyndighetene – i forbindelse med oppfølgingen av beboere i mottak og vedtak om bosettingskommune
- Bosettingskommunen – i forbindelse med bosetting
- Vergen – som skal påse at mottaket iverksetter IKTP-arbeidet for å ivareta den enslige mindreåriges rettigheter

Planen utarbeides av mottaket i samarbeid med den enslige mindreårige selv. Oversendelse til utlendingsmyndighetene og bosettingskommunen forutsetter at den enslige mindreåriges verge har gitt sitt skriftlige samtykke.

Hovedvekten av planen ligger på kartleggingsdelen, som benyttes som et hjelpemiddel både i forbindelse med oppfølgingen i mottak og i forbindelse med bosettingsarbeidet. Tiltaksplanen benyttes i forbindelse med oppfølgingen i mottak, og skal inneholde en plan over konkrete tiltak som skal iverksettes for å følge opp spesielle forhold knyttet til den enslige mindreårige.

12.2 Forslaget i høringsnotatet

Departementets forslag om at det for fremtiden skal treffes vedtak om oppfølging av barnet mens det oppholder seg på omsorgssenteret, medfører at tiltaksdelen av planen erstattes av vedtaket. Med utgangspunkt i dette foreslo departementet at omsorgssenteret bør videreføre arbeidet med kart-

leggingsdelen som grunnlag for en eventuell etterfølgende bosetting i en kommune.

Departementet bemerket at en god kartlegging av barnets situasjon og behov er en viktig forutsetning for en best mulig bosetting, og at omsorgssenteret gjennom sin daglige omsorg for barnet vil være den instans som er best egnet til å foreta denne. Departementet foreslo på denne bakgrunn lovfestet at omsorgssenteret i løpet av barnets opphold på senteret skal foreta en kartlegging av barnets situasjon og behov som grunnlag for en etterfølgende bosetting i en kommune, jf. høringsnotatets forslag til § 5A-7 første ledd.

Departementet uttalte at dersom omsorgssenteret ser behov for at det iverksettes tiltak etter barnevernloven kapittel 4 når barnet skal bosettes i en kommune, bør dette fremgå klart av kartleggingen.

Departementet uttalte videre at kartleggingen bør utarbeides i samarbeid med barnet. Oversendelse til aktuelle myndigheter, herunder Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) som har ansvaret for bosetting av enslige mindreårige, samt den aktuelle bosettingskommunen, bør videre bygge på samtykke, jf. høringsnotatets forslag til § 5A-7 annet ledd. Departementet bemerket at dette innebærer at både barnet selv, ut i fra alder og modenhet, og vergen bør trekkes aktivt inn i kartleggingsarbeidet, og at oversendelse av kartleggingen til andre myndigheter forutsetter skriftlig samtykke fra vergen, samt fra barnet selv når det er over 15 år.

12.3 Høringsinstansenes syn

Våler overformynderi peker på at vergen også må være delaktig i utarbeidelsen av kartleggingen og ikke bare samtykke i en eventuell oversendelse. Dette mener de bør fremgå av loven. *Moss overformynderi* er av samme oppfatning.

Fylkesmannen i Buskerud støtter departementets forslag om at kartleggingen ikke kan oversendes andre myndigheter uten samtykke.

Barne- ungdoms- og familieetaten (Bufetat) region øst uttaler:

«Det fremgår av bestemmelsen at omsorgssenteret skal foreta en kartlegging av barnet under oppholdet. Videre fremgår det at oversendelse av denne kartleggingen til aktuelle myndigheter forutsetter samtykke både fra barnets verge og fra barnet selv. Det er foreslått at det skal gjelde samme taushetsplikt/opplysningsrett for de ansatte ved omsorgssenteret som for ansatte i barneverninstitusjon, jf barnevernloven § 6-7. Bufetat region øst mener det er viktig å se forslaget i sammenheng med det som er angitt som omsorgssenterets oppgaver. Det vises her til høringsnotatet pkt 4.1 s 11, hvor det fremkommer at en av omsorgssenterets oppgaver er å gi barna grunnlag for en best mulig bosetting. Vi foreslår derfor at § 5A-7 endres slik at det ikke er behov for samtykke fra barnet for å oversende slik kartlegging når oversendelsen er avgrenset til de forvaltningsorganer som har behov for slike opplysninger (Integrerings- og mangfoldsdirektoratet og ev kommunen som skal ta imot barnet) for å sikre best mulig bosetting. Dette innebærer at dersom omsorgssenteret vurderer at det er nødvendig å gi opplysninger til Integrerings- og mangfoldsdirektoratet eller en kommune for å få gjennomført en bosetting av barnet, kan disse gis uten at barnet samtykker.»

NGOU-nettverket mener kartleggingen også bør omfatte nødvendig kartlegging for forberedelse av eventuell retur til hjemlandet, og at dette bør tas inn i lovteksten.

12.4 Departementets vurdering

Det fremgår av høringsnotatets forslag til § 5A-7 at kartleggingen skal utarbeides i samarbeid med barnet, og at oversendelse til aktuelle myndigheter forutsetter samtykke. Dette innebærer at vergen skal trekkes aktivt inn i kartleggingsarbeidet, og at

vergen skriftlig må samtykke til oversendelse til aktuelle myndigheter.

Departementet fastholder at oversendelse av kartleggingen skal kreve samtykke. Dette fordi kartleggingen skal utarbeides i nært samarbeid med barnet og vergen, og fordi krav om samtykke også er regelen i dag. Skulle det være slik at barnet/vergen ikke gir samtykke til oversendelse av kartleggingen, vil omsorgssenteret etter forslaget til endring i barnevernloven § 6-7 ha anledning til å gi konkrete opplysninger til bosettingsmyndighetene når omsorgssenteret finner at dette er nødvendig for å fremme omsorgssenterets oppgaver i forhold til barnet.

Departementet ser at det av pedagogiske hensyn kunne være ønskelig å presisere vergens oppgave i selve lovteksten, men finner at det inntil videre ikke vil være hensiktsmessig. Grunnen til dette er det arbeidet som for tiden pågår i tilknytning til ny vergemålslov, se punkt 5.5.3 innledningsvis.

Formålet med omsorgssenterets kartlegging av barnets situasjon og behov, er etter departementets syn å tilrettelegge for en best mulig bosetting. Det er imidlertid ikke noe i veien for at opplysningene som er innhentet i kartleggingen, også kan benyttes i forbindelse med at barnet skal returneres til hjemlandet. Det forutsetter imidlertid at det foreligger samtykke til dette.

I forbindelse med bosetting må den kommunale barneverntjenesten foreta en barnevernfaglig vurdering av bosettingstiltakene. Kartleggingen vil ligge til grunn for denne vurderingen.

På denne bakgrunn opprettholder departementet høringsnotatets forslag om at omsorgssenteret i samarbeid med barnet skal utarbeide en kartlegging av barnets situasjon og behov som grunnlag for en etterfølgende bosetting. Departementet opprettholder også forslaget om at oversendelse av kartleggingen til aktuelle myndigheter forutsetter samtykke og presiserer at dette må være skriftlig, jf. utkastet til § 5A-6.

13 Omsorgssenteret som plasseringsalternativ ved vedtak etter barnevernloven kapittel 4

13.1 Gjeldende rett

Barnevernloven inneholder bestemmelser om hva som er lovlige plasseringsalternativer ved vedtak om plassering av barn utenfor hjemmet etter barnevernloven kapittel 4. Dersom en plassering skjer frivillig, dvs. med samtykke fra den private part, kan barnet plasseres i fosterhjem, institusjon eller senter for foreldre og barn, jf. barnevernloven § 4-4 femte ledd. Etter vedtak om omsorgsovertakelse, jf. barnevernloven § 4-12 eller § 4-8 annet og tredje ledd, kan barnet plasseres i fosterhjem, i institusjon eller i opplærings- eller behandlingstilstand når dette er nødvendig fordi barnet er funksjonshemmet, jf. barnevernloven § 4-14. Det er i praksis lagt til grunn at samme plasseringsalternativer som etter § 4-14 gjelder ved midlertidige vedtak i akutt-situasjoner, jf. barnevernloven § 4-6 annet ledd.

13.2 Forslaget i høringsnotatet

Barne- og likestillingsdepartementet foreslo i høringsnotatet å endre § 4-4 femte ledd og § 4-14 slik at omsorgssenteret blir inntatt som lovlig plasseringssted ved vedtak om frivillig plassering utenfor hjemmet etter § 4-4 femte ledd, og ved vedtak om omsorgsovertakelse, jf. § 4-12 og § 4-8 annet og tredje ledd. Forslaget til endring av § 4-14 innebærer at også plasseringer utenfor hjemmet ved midlertidige vedtak i akutt-situasjoner, jf. § 4-6 annet ledd, omfattes, jf. punkt 13.1 avslutningsvis. Departementet viste til at en ved dette vil kunne dra nytte av den kompetanse som finnes på omsorgssentrene også for andre grupper barn med likeartede behov som enslige mindreårige asylsøkere, for eksempel barn som blir vedtatt plassert utenfor hjemmet mens de bor i asylmottak med sine foreldre.

Det ble videre foreslått presiseringer i loven slik at plassering i omsorgssenter på ovennevnte grunnlag blir likestilt med plassering i institusjon hva gjelder reglene om omsorgen i foreldrenes sted etter omsorgsovertakelse, jf. § 4-18, reglene om inntak og utskrivning, jf. § 5-4, og de alminnelige

reglene om utgiftsfordeling i kapittel 9. Disse presiseringene ble inntatt i høringsnotatets forslag til § 5A-10.

13.3 Høringsinstansenes syn

Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) region øst ønsker en nærmere presisering av hvilke barn dette kan dreie seg om. De uttaler følgende:

«... Ut i fra de eksemplene som er nevnt i høringsnotatet s 32 i forhold til hvilke andre barn enn enslige mindreårige asylsøkere dette kan være, legger Bufetat Region øst til grunn at det er ment at omsorgssenteret i utgangspunktet skal benyttes for barn som har en uavklart oppholdsstatus, eller som ennå ikke har fått utpekt noen bosettingskommune. Bufetat region øst ser at det vil kunne være en fordel at mindreårige som har kommet til landet for å søke asyl sammen med foreldrene eller andre med foreldreansvaret skal kunne gis tilbud om plassering på omsorgssenteret dersom det viser seg at den eller de som barnet kom sammen med ikke gir barnet god nok omsorg. Enslige mindreårige asylsøkere er i en situasjon som på flere punkter skiller seg klart fra den situasjon andre barn som ivaretas av barnevernet er i, jf. det som er uttalt i høringsnotatet punkt 1.2 s 4. På denne bakgrunn ønsker Bufetat region øst at det avklares og presiseres fra departementets side at andre målgrupper kun kan plasseres på omsorgssenteret når dette er faglig forsvarlig, og at det i vurderingen tas spesielt hensyn til de enslige mindreårige asylsøkerne som allerede bor på omsorgssenteret.»

Høgskolen i Østfold er også noe kritisk til forslaget. De uttaler blant annet:

«Vi mener at det er uproblematisk å kunne anvende sentrene som plasseringsalternativ ved kortere plasseringer etter §§ 4-4 (5), 4-6 eller 4-8, men at det fortrinnsvis bør anvendes andre tiltak ved behov for langvarig institusjonsbehandling. Det bør fortrinnsvis vurderes å utelate § 4-12 som plasseringsalternativ, ev. avgrense det til barn som har en tilknytning til

omsorgssenteret forut for omsorgsovertakelsen.»

Utlendingsdirektoratet er negativ til forslaget. De sier blant annet følgende:

«Utlendingsdirektoratet vil i utgangspunktet fraråde at omsorgssenteret brukes som plasseringsalternativ for andre grupper barn. Barn med tradisjonell barnevernsproblematikk vil ha andre behov og forutsetninger enn majoriteten av enslige mindreårige. Blanding av disse gruppene vil lett kunne føre til negativ sosialisering for de enslige mindreårige. Det er ikke ukomplisert å bruke omsorgssenteret til for eksempel barn som ikke kan bo hos foreldrene mens de bor i mottak. Denne gruppen stiller med helt andre forutsetninger enn barn som kommer som enslige mindreårige til Norge. Utlendingsdirektoratet er derfor av den oppfatning at det vil være klart uheldig hvis barn med til dels stor atferdsproblematikk oppholder seg på omsorgssenteret. Direktoratet kan opplyse at det også har vært negative erfaringer på Vårli mottak med etterlatte barn som har vært lenge i mottak og som «behersker» systemet. De får lett dominans over de andre barna og stiller andre krav til oppfølging av personalet.»

Trondheim kommune mener departementets forslag favner for vidt. *Sjøvegan mottak* uttaler at de ikke tror det er heldig å blande enslige mindreårige asylsøkere med andre barn, da disse gruppene i utgangspunktet har ulike behov og derfor vil trenge ulike oppfølgingstiltak.

Organisasjonen for Private Barneverntiltak støtter ikke forslaget i forhold til barn som er i mottak med sine foreldre. Organisasjonen peker på at disse barna er i en situasjon og har en problematikk svært forskjellig fra enslige mindreårige asylsøkere, at de har behov for andre løsninger, og at det lett kan oppstå et anstrengt forhold mellom dem og de enslige mindreårige asylsøkerne.

13.4 Departementets vurdering

Departementet ser at det kan reises enkelte innvendinger mot at *andre barn enn enslige mindreårige asylsøkere* skal kunne plasseres på omsorgssentrene når det er fattet vedtak etter barnevernloven kapittel 4. Departementet vil imidlertid presisere at forslaget intensjon var å åpne opp for at omsorgssenteret skulle kunne brukes som plasseringssted for barn med likeartede behov som enslige mindreårige asylsøkere. Som aktuelt eksempel viste departementet til barn som med hjemmel i barnevernloven kapittel 4, blir vedtatt

plassert utenfor hjemmet mens de bor i asylmottak sammen med sine foreldre. Departementet foreslo ikke en adgang til å plassere i omsorgssenter på grunnlag av alvorlige atferdsvansker hos barnet, jf. barnevernloven § 4-24 eller § 4-26.

Det er etter departementets oppfatning viktig at det åpnes for at barn med likeartede behov som enslige mindreårige asylsøkere skal kunne plasseres på omsorgssenter, slik at også disse kan dra nytte av den særlige kompetanse omsorgssentrene vil besitte. Etter departementets oppfatning vil dette spesielt kunne gjelde barn som har vært kort tid i asylmottak med sine foreldre når det blir fattet vedtak om å plassere dem utenfor hjemmet, og som derfor vil ha liten kjennskap til norsk språk og kultur, og liten tilknytning til lokalmiljøet. Disse barna vil være i samme situasjon som enslige mindreårige asylsøkere i den forstand at deres oppholdsstatus i Norge er uavklart, slik at opphold på et omsorgssenter vil være aktuelt til deres søknad om opphold i Norge er avgjort, og de blir bosatt i en kommune eller forlater landet. Disse barna vil dessuten, på liknende måte som enslige mindreårige asylsøkere, kunne ha opplevd flukt og traumer.

Departementet er ut i fra ovennevnte hensyn av den oppfatning at loven bør åpne opp for muligheten til også å plassere barn som ikke er kommet til Norge som enslige mindreårige asylsøkere, på omsorgssentrene. Departementet vil imidlertid presisere at avgjørelsen vil måtte bero på en konkret vurdering i det enkelte tilfelle ut i fra hva som er best for barnet, og ut i fra hensynet til sentrenes ivaretagelse av de som allerede bor der.

Forslaget gjør det også mulig å plassere enslige mindreårige asylsøkere på omsorgssenter i tilfeller der det blir nødvendig å fatte vedtak etter barnevernloven kapittel 4. Dette kan for eksempel gjelde der barnevernet fratar en følgeperson omsorgsansvaret, jf. punkt 3.11, eller private som barnet ønsker å bo hos ikke blir godkjent som fosterhjem, jf. punkt 3.9.

Departementet finner det på denne bakgrunn riktig å opprettholde høringsnotatets forslag om at omsorgssenteret skal være lovlig plasseringssted ved vedtak om frivillig plassering utenfor hjemmet etter § 4-4 femte ledd, og ved vedtak om omsorgsovertakelse, jf. § 4-14, jf. § 4-12 og § 4-8 annet og tredje ledd. Denne lovendringen vil også omfatte midlertidige vedtak i akutsituasjoner, jf. § 4-6 annet ledd, idet det i praksis er lagt til grunn at plasseringsstedet etter denne typen vedtak må velges innenfor alternativene i § 4-14. Det vises til utkastet til § 4-4 femte ledd og § 4-14 bokstav d.

Som en følge av ovennevnte forslag opprettholder departementet også høringsnotatets forslag til nødvendige presiseringer i § 5A-10, slik at det blir gjort tydelig at plasseringer i omsorgssenter på ovennevnte grunnlag undergis samme regler som plasseringer i institusjon. Av forslaget følger at reglene om omsorgen i foreldrenes sted etter

omsorgsovertakelse, jf. § 4-18, reglene om inntak og utskrivning, jf. § 5-4, og de alminnelige reglene om utgiftsfordeling i kapittel 9, skal gjelde for plasseringer i omsorgssenteret på tilsvarende måte som for plasseringer i institusjon, jf. utkastet til § 5A-10.

14 Økonomiske og administrative konsekvenser

Ved beregningen av økonomiske konsekvenser må det tas forbehold om at enkelte forutsetninger vil kunne endre seg. Dette vil spesielt gjelde antall ankomster av enslige mindreårige asylsøkere, ekstra omkostninger ved spesialtilpasning for funksjonshemmede barn og traumatiserte barn, eller andre uforutsette forhold.

Driftsutgiftene ved å overføre ansvaret for enslige mindreårige asylsøkere i mottaksfasen fra utlendingsmyndighetene til barnevernet vil avhenge av antall ankomster og antall plasser som etableres for denne gruppen. Gjennomsnittlig årlig driftsutgift per plass i omsorgssenteret for de yngste barna er for 2008 beregnet til 1,73 mill kroner. Beregningen er basert på gjennomsnittlig utgift per plass i det statlige barnevernets institusjoner

(som inkluderer lønn, husleie, strøm, mat osv.), samt utgifter knyttet til de flyktningsspesifikke oppgavene i omsorgssentrene som blant annet vil inkludere kompetansehevende tiltak for ansatte. Av de som kommer antas ca. 30 barn å være under 15 år, jf. St.prp. nr. 1 (2007-2008).

For enslige mindreårige asylsøkere under 15 år er det etablert et omsorgssenter på Eidsvoll med ca. 30 plasser. Eidsvoll omsorgssenter for barn har i 2008 et brutto driftsbudsjett på 53,1 mill kroner.

Regjeringen tar sikte på at barnevernet skal overta ansvaret for de enslige mindreårige asylsøkerne over 15 år i løpet av 2009. Regjeringen vil komme tilbake til de konkrete budsjettbehovene i de årlige budsjettene.

15 Merknader til de enkelte paragrafer

15.1 Til endringene i barnevernloven

Til § 2-3 fjerde ledd bokstav c

Forslaget til endring innebærer at det fremgår av bokstav c at det også tilligger fylkesmannen å føre tilsyn med omsorgssentre for mindreårige etter kapittel 5 A, på samme måte som fylkesmannen har ansvar for å føre tilsyn med barneverninstitusjoner etter kapittel 5. For øvrig vises det til § 5A-7.

Til § 2-3 sjuende ledd

Forslaget til endring innebærer at statlige sentrale og regionale barnevernmyndigheter og fylkesmannen har rett til å kreve at også omsorgssentre for mindreårige etter kapittel 5 A, uten hinder av taushetsplikt, gir de opplysninger som er nødvendige for at myndighetene skal kunne utføre sine oppgaver etter loven. Videre innebærer forslaget til endring at de samme myndigheter har rett til å kreve adgang til omsorgssentre for mindreårige etter kapittel 5 A, på samme måte som de har adgang til barneverninstitusjoner etter kapittel 5.

Til § 4-4 femte ledd første punktum

Det fremgår av bestemmelsen hvilke plasseringsalternativer som er aktuelle når barn plasseres utenfor hjemmet etter samtykke fra den private part. Forslaget til endring medfører at omsorgssentre for mindreårige kan brukes som plasseringssted i slike tilfeller. Departementet ønsker med dette å åpne for at også andre barn enn enslige mindreårig asylsøkere kan plasseres på omsorgssenter. Om omsorgssenter vil være egnet plasseringssted for det enkelte barn, må avgjøres etter en konkret vurdering i hvert enkelt tilfelle. Det vises til de generelle merknadene under punkt 13.4 for nærmere om denne vurderingen.

Når et omsorgssenter brukes som plasseringssted etter vedtak hjemlet i barnevernloven § 4-4 femte ledd, vil de alminnelige reglene i barnvernloven for vedtak om plassering utenfor hjemmet gjelde. Det er imidlertid nødvendig med enkelte presiseringer i loven for å tydeliggjøre dette. Det vises til de spesielle merknadene til § 5A-10 og de generelle merknadene under punkt 13.4.

Til § 4-14 bokstav d

§ 4-14 regulerer hva som er lovlige plasseringssteder etter vedtak om omsorgsovertakelse med hjemmel i barnevernloven § 4-8 annet og tredje ledd og § 4-12. Forslaget til tilføyelse av bokstav d innebærer at også omsorgssentre for mindreårige kan brukes som plasseringssted i slike tilfeller. Det er ut i fra uttalelser i forarbeidene til barnevernloven, Ot. prp. nr. 44 (1991-1992), lagt til grunn i praksis at plasseringsalternativene etter § 4-14 også gjelder ved akutt plasseringer etter lovens § 4-6 annet ledd. Departementet anser derfor omsorgssentre som lovlig plasseringssted også i slike tilfeller.

Departementet har med forslaget til endring ønsket å åpne opp for at også andre barn enn enslige mindreårige skal kunne plasseres på omsorgssenter. Når det gjelder den konkrete vurderingen av om et slikt senter vil være egnet plasseringssted for det enkelte barn, jf. barnevernloven § 4-15, vises det til de generelle merknadene under punkt 13.4.

For øvrig vises det til de spesielle merknadene til § 4-4 femte ledd første punktum.

Til § 5A-1

Første ledd pålegger statlig regional barnevernmyndighet å gi barn som har kommet til Norge og søkt asyl uten foreldre eller andre med foreldreansvar, tilbud om opphold på et omsorgssenter for mindreårige. Denne gruppen barn kalles enslige mindreårige asylsøkere. Det skal ikke fattes vedtak som grunnlag for plassering på omsorgssenteret. Adgangen til opphold på senteret følger direkte av bestemmelsen.

Det følger av tredje ledd at bestemmelsen i første omgang kun skal gjelde enslige mindreårige som var under 15 år da de fremmet sin asylsøknad. Bestemmelsen delegerer til Kongen å beslutte når bestemmelsen også skal gjelde for barn mellom 15 og 18 år.

Det er utlendingsmyndighetene som vurderer asylsøkerens alder.

Annet ledd angir tidsperioden den enslige mindreårige kan oppholde seg på omsorgssenteret. Dette er fra den enslige mindreårige blir overført

fra utlendingsmyndighetene, og til han/hun blir bosatt i en kommune, eller forlater riket etter avslått søknad. Den enslige mindreårige asylsøkeren kan bli overført fra politiets utlendingsenhet rett etter registrering av asylsøknaden, men kan også bli overført etter å ha oppholdt seg en periode i utlendingsmyndighetenes mottak. Eksempel på sistnevnte kan være en enslig mindreårig som blir overført til omsorgssenteret etter først å ha blitt plassert i ordinært mottak sammen med en voksen følgeperson.

Alle enslige mindreårige asylsøkere over 15 år skal først overføres til utlendingsmyndighetenes transittmottak. De som utlendingsmyndighetene antar at er under 18 år vil deretter få tilbud om opphold på et omsorgssenter.

Enslige mindreårige asylsøkere som fyller 18 år mens de bor på senteret, skal ha anledning til å fortsette å bo der frem til de blir bosatt i en kommune eller forlater riket.

For øvrig vises det til de generelle merknadene i kapittel 3.

Til § 5A-2

Bestemmelsen slår fast at når en enslig mindreårig asylsøker har opphold i et omsorgssenter, har statlig regional barnevernmyndighet omsorgen for barnet. Videre følger det av bestemmelsen at omsorgssenteret skal utøve omsorgen på vegne av statlig regional barnevernmyndighet.

Det å ha omsorgen for barnet mens det har opphold på omsorgssenteret innebærer å ha ansvaret for å ivareta barnets daglige behov for omsorg og oppfølging, og å gi det ekstra omsorg og oppfølging når det er sykt eller har særlige behov som tilsier det. Å ha omsorgen for barnet innebærer videre å følge opp saker av personlig karakter som er knyttet opp mot den daglige omsorgen i forhold til for eksempel barnehage, skole, fritid samt eventuell behandling innenfor helsevesenet.

Omsorgen omfatter all nødvendig ivaretagelse og oppfølging av barnet som ikke ligger til andre myndigheter eller vergen. Vergen er en stedfortreder for foreldrene når det gjelder de juridiske sider av foreldreansvaret og vil ha ansvar for å følge opp saker av mer personlig karakter dersom ikke omsorgssenteret følger dem opp.

For øvrig vises det til de generelle merknadene i kapittel 5.

Annet ledd oppstiller en standard for den omsorg og oppfølging omsorgssenteret skal gi det enkelte barn. Annet ledd vil blant annet ligge til grunn for det oppfølgingsvedtak statlig regional barnevernmyndighet skal treffe, for fylkesmannens

behandling av klager på vedtakene, samt for fylkesmannens tilsyn med det enkelte barn på senteret.

Til § 5A-3

Bestemmelsens første ledd pålegger omsorgssenteret å foreta en individuell vurdering av det enkelte barns situasjon og behov så snart det ankommer senteret. Bestemmelsen pålegger videre omsorgssenteret å ivareta behovene på best mulig måte også i den første perioden inntil det er foretatt en nærmere utredning og truffet et oppfølgingsvedtak etter § 5A-4. Oppfølgingsvedtaket skal treffes innen seks uker etter barnets ankomst til senteret. Første ledd gjelder således frem til dette.

Viser det seg ved ankomst at barnet har behov som omsorgssenteret ikke kan ivareta, skal senteret varsle den kommunale barneverntjenesten for vurdering av om det bør iverksettes tiltak etter barnevernloven kapittel 4, jf. bestemmelsens annet ledd. Dette kan for eksempel gjelde barn som har rus- eller alvorlige atferdsproblemer, barn som trenger ekstra omsorg på grunn av lav alder eller spesielle behov, eller der det foreligger forhold som tyder på at et barn er offer for menneskehandel. I sistnevnte tilfeller må også lokalt politi varsles, for å få vurdert barnets risikosituasjon og behov for å iverksette nødvendige tiltak. Det vises til de generelle merknadene under punkt 3.12.3.

Det følger også av annet ledd at omsorgssenteret skal trekke inn den kommunale barneverntjenesten dersom en enslig mindreårig asylsøker ønsker å bo privat i stedet for å bo på senteret. Det vises for øvrig til de generelle merknadene under punkt 3.4.2.

Til § 5A-4

Bestemmelsen pålegger statlig regional barnevernmyndighet å fatte vedtak om hva slags oppfølging det enkelte barn skal ha mens det bor på senteret. Formålet med vedtaket er å bidra til å sikre en reell utredning av det enkelte barns situasjon og behov, og at omsorgssenterets individuelle oppfølgingsplikt i forhold til hvert enkelte barn skal bli konkretisert og tydeliggjort.

Vedtaket skal ta utgangspunkt i det enkelte barns individuelle behov og konkretisere hva det enkelte barn har et særlig behov for. Enkelte barn vil for eksempel kunne ha større konsentrasjonsproblemer som medfører behov for ekstra tett oppfølging eller iverksetting av særlige tiltak i forhold til skolearbeid. Andre barn vil kunne ha angstproblemer av en slik karakter at det er behov for spesielt trygge rammer og rutiner rundt barnet. Noen barn vil videre kunne ha så alvorlige traumer at de

har behov for mer omfattende behandling, enkelte vil kunne ha behov for spesiell medisinsk oppfølging som følge av fysiske skader eller kroniske sykdommer, og enkelte vil kunne ha særlige vansker som medfører behov for iverksetting av en mer omfattende utredning.

Vedtaket kan ikke pålegge andre instanser enn omsorgssenteret plikter. Det kan således ikke gå ut på at andre instanser og tjenester skal gjennomføre visse tiltak eller en viss behandling, men at omsorgssenteret skal ta konkrete initiativ overfor disse instansene eller tjenestene.

Vedtaket vil være et enkeltvedtak i forvaltningslovens forstand, jf. forvaltningsloven § 2, jf. barnevernloven § 6-1. Det innebærer at de alminnelige reglene for enkeltvedtak gjelder.

Når det gjelder saksbehandlingen, følger det av bestemmelsen at omsorgssenteret i samarbeid med barnet skal utrede dets situasjon og behov, og utarbeide et forslag til oppfølging. Det betyr at også vergen, som barnets representant, skal trekkes inn. I hvilken grad barnet skal trekkes inn, vil avhenge av dets alder og modenhet, jf. barnevernloven § 6-3.

De personer på omsorgssenteret som skal foreta utredningen av barnets situasjon og behov og utarbeide forslaget til oppfølging, skal utgjøre en egen utredningsenhet som skal være direkte underlagt statlig regional barnevernmyndighet.

Omsorgssenteret skal oversende sitt forslag til statlig regional barnevernmyndighet innen tre uker etter barnets ankomst til senteret. Statlig regional barnevernmyndighet skal deretter treffe sitt vedtak innen seks uker etter barnets ankomst til senteret. Statlig regional barnevernmyndighet skal foreta en selvstendig vurdering av saken ut i fra senterets utredning og forslag.

Det følger av bestemmelsens annet ledd at oppfølgingsvedtaket skal ligge til grunn for den videre oppfølgingen av barnet på senteret. Vedtaket vil også ligge til grunn for fylkesmannens tilsyn med det enkelte barn på senteret, jf. § 5A-7.

Vedtaket kan påklages til fylkesmannen i det fylket omsorgssenteret ligger, jf. barnevernloven § 6-5. Det vises til de spesielle merknadene til § 6-5.

For øvrig vises det til de generelle merknadene under punkt 4.3.2.

Til § 5A-5

Både omsorgssenteret og statlig regional barnevernmyndighet pålegges i første ledd å følge det enkelte barns utvikling nøye. Ved vesentlige endringer i barnets behov skal det om nødvendig tref-

fes nytt oppfølgingsvedtak. Dette skal skje i henhold til reglene i § 5A-4.

Det følger av bestemmelsens annet ledd at omsorgssenteret under hele barnets opphold har plikt til å trekke inn den kommunale barneverntjenesten for vurdering av om det bør iverksettes tiltak etter barnevernloven kapittel 4, dersom det viser seg at barnet har behov som senteret ikke kan ivareta på en tilfredsstillende måte, eller barnet ønsker å bo et annet sted enn omsorgssenteret. Annet ledd regulerer hele perioden barnet oppholder seg på omsorgssenteret, mens ankomstperioden er regulert særskilt av § 5A-3 annet ledd.

Til § 5A-6

Det følger av bestemmelsen at omsorgssenteret har plikt til å foreta en kartlegging av barnets situasjon og behov som grunnlag for en eventuell etterfølgende bosetting i en kommune.

Det følger videre av bestemmelsens annet ledd at kartleggingen skal utarbeides i samarbeid med barnet. Dette innebærer at også vergen, som barnets representant, skal trekkes inn. I hvilken grad barnet skal trekkes inn, vil avhenge av dets alder og modenhet, jf. barnevernloven § 6-3.

Oversendelse av kartleggingen til aktuelle myndigheter forutsetter samtykke fra vergen og fra barnet selv, dersom han/hun har fylt 15 år og forstår hva saken gjelder, jf. barnevernloven § 6-3 annet ledd. Samtykket må være skriftlig.

For øvrig vises det til de generelle merknadene under punkt 12.4.

Til § 5A-7

Det følger av bestemmelsen at barnevernlovens regler for institusjoner med hensyn til tilsyn, jf. § 5-7, godkjenning av private og kommunale aktører, jf. § 5-8, beboernes rettigheter under oppholdet, jf. § 5-9, samt generelle krav, jf. § 5-10, alle med tilhørende forskrifter, gjelder tilsvarende for omsorgssentre.

Når det gjelder barnevernloven § 5-8 om godkjenning av private og kommunale institusjoner, vises det til at § 5A-8 tar høyde for at private og kommunale aktører også kan drive omsorgssentre.

Til § 5A-8

Bestemmelsen pålegger statlig regional barnevernmyndighet ansvar for at det etableres og drives omsorgssentre for mindreårige, på samme måte som myndigheten har ansvar for at det etableres og drives institusjoner etter barnevernloven, jf. barnevernloven § 5-1. Bestemmelsen innebærer

ikke en plikt for statlig regional barnevernmyndighet til selv å drive sentrene. Forutsetningen for å anvende private eller kommunale omsorgssentre, er at de blir godkjent etter reglene i barnevernloven § 5-8, jf. § 5A-7.

Til § 5A-9

Bestemmelsen slår fast at utgiftene forbundet med at enslige mindreårige asylsøkere oppholder seg i omsorgssenter i medhold av § 5A-1, dekkes av statlig regional barnevernmyndighet.

Om betalingsansvar der barn er plassert i et omsorgssenter i medhold av vedtak etter barnevernloven kapittel 4, jf. § 4-4 femte ledd og § 4-14 bokstav d, vises det til § 5A-10 og merknadene til denne.

Til § 5A-10

Det følger av forslaget til endringer i barnevernloven § 4-4 femte ledd og § 4-14 at omsorgssenteret skal kunne brukes som plasseringssted ved vedtak etter §§ 4-4 femte ledd, 4-8 annet og tredje ledd og 4-12. Det vil si i de tilfeller der den kommunale barneverntjenesten eller fylkesnemnda for sosiale saker har fattet vedtak om plassering av barn utenfor hjemmet. Forslaget til endring av § 4-14 innebærer at omsorgssenteret også blir lovlig plasseringssted ved midlertidige vedtak i akutsituasjoner etter § 4-6 annet ledd, idet det i praksis er lagt til grunn at plasseringsalternativene i § 4-14 også gjelder i disse tilfellene. Departementet har imidlertid ikke foreslått at omsorgssenteret skal kunne brukes som plasseringssted der grunnlaget for plasseringen er alvorlige atferdsvansker hos barnet, jf. barnevernloven § 4-24 og § 4-26. Det vises for øvrig de spesielle merknadene til endringene av § 4-4 femte ledd og § 4-14.

Ved plassering i et omsorgssenter på grunnlag av ovennevnte vedtak etter barnevernloven kapittel 4, er det barnevernlovens alminnelige regler om saksbehandling, vedtaksmyndighet, oppfølging, utgiftsfordeling mv. som kommer til anvendelse, og ikke de særlige reglene i kapittel 5 A. Det er imidlertid nødvendig med enkelte presiseringer i loven for å tydeliggjøre at plassering i et omsorgssenter på disse grunnlagene er likestilt med plasseringer i barneverninstitusjon på samme grunnlag. Dette gjelder blant annet i forhold til reglene om inntak og utskrivning, jf. § 5-4, om utgiftsfordeling, jf. kapittel 9, og om omsorgsansvaret i foreldrenes sted etter omsorgsovertakelse, jf. § 4-18. Det følger av forslaget til § 5A-10 at disse bestemmelsene skal gjelde tilsvarende ved plassering i omsorgssenter som i institusjon. Bestemmelsen i § 4-18 vil imid-

lertid bare komme til anvendelse der barnet er plassert i omsorgssenter etter vedtak om omsorgsovertakelse.

Det følger av forslaget til § 5A-7 at barnevernloven § 5-7 om tilsyn og § 5-9 om beboernes rettigheter og bruk av tvang under oppholdet skal gjelde for omsorgssenteret. Det er derfor ikke nødvendige med ytterligere presisering i loven for at disse reglene også skal gjelde ved plassering av barn i et omsorgssenter i medhold av lovens kapittel 4.

Departementet vil ellers bemerke at de øvrige reglene i kapittel 5A om statlig regional barnevernmyndighets og omsorgssenterets ansvar og plikter i forhold til det enkelte barn, kun gjelder der barnet har tatt opphold i omsorgssenteret i medhold av § 5A-1.

Det vises for øvrig til de generelle merknadene under punkt 13.4.

Til § 6-2

Det følger av bestemmelsen at for private institusjoner som er godkjent etter § 5-8, gjelder forvaltningsloven for klientsaker, med de særregler som er fastsatt i § 6-1. Forslaget til endring innebærer at samme regler skal gjelde for omsorgssentre for mindreårige som blir godkjent etter barnevernloven § 5A-7, jf. § 5-8. Endringen er foreslått da det i fremtiden kan tenkes at det kan bli aktuelt å ta i bruk private eller kommunale omsorgssentre etter godkjenning, jf. merknadene til § 5A-8.

Til § 6-5 første ledd

Forslaget til endring innebærer at oppfølgingsvedtak fattet av statlig regional barnevernmyndighet, jf. § 5A-4, kan påklages til fylkesmannen. Klageorganet skal være fylkesmannen i det fylket omsorgssenteret ligger.

Klageadgang har vergen og barnet selv, dersom barnet har fylt 15 år og forstår hva saken gjelder, jf. barnevernloven § 6-3 annet ledd.

Det følger av § 6-6 at fylkesmannen kan prøve alle sider av vedtaket. Dette innebærer at fylkesmannen både kan overprøve vurderingen av hva som er barnets situasjon og behov, og om den vedtatte oppfølging bidrar til å ivareta barnets behov.

Det vises for øvrig til de generelle merknadene under punkt 4.3.2.

Til § 6-7 første ledd og tredje ledd første punktum

Forslaget til endring innebærer at enhver som utfører tjeneste eller arbeid for et omsorgssenter etter kapittel 5 A, vil ha samme taushetsplikt som enhver som utfører tjeneste eller arbeid for en barneverninstitusjon etter kapittel 5. Forslaget til endring vil

omfatte omsorgssentre drevet av statlige regional barnevernmyndighet, og private og kommunale omsorgssentre som blir godkjent etter barnevernloven § 5A-7, jf. § 5-8.

Forslaget medfører at enhver som utfører tjeneste eller arbeid for et omsorgssenter vil ha taushetsplikt etter forvaltningsloven §§ 13 til 13e, med de begrensninger som gjelder i forhold til forvaltningsloven § 13 b nr. 5 og 6.

Forslaget innebærer at omsorgssenterets ansattes adgang til å formidle taushetsbelagte opplysninger om barnet til andre avhenger av at det foreligger samtykke, eller at senteret har annen hjemmel til å videreformidle opplysningene.

Det vises for øvrig til de generelle merknadene under punkt 11.4.

Til § 6-10 annet ledd

§ 6-10 annet ledd første punktum inneholder krav om tilfredsstillende politiattest for den som skal ansettes i en barneverninstitusjon. Det følger av annet ledd annet punktum at det kan kreves politiattest fra andre som utfører oppgaver for en institusjon, dersom de har direkte kontakt med barn og unge som oppholder seg på institusjonen.

Forslaget til endring innebærer at det stilles samme krav om politiattest i forhold til omsorgssentre etter kapittel 5 A som i forhold til barneverninstitusjoner etter kapittel 5. Kravet om politiattest vil etter forslaget også omfatte omsorgssentre drevet av statlig regional barnevernmyndighet, og kommunale og private omsorgssentre som godkjennes etter lovens § 5A-7, jf. § 5-8.

Det vises for øvrig til generelle merknader under punkt 10.4.

Til § 7-2 annet ledd

I forbindelse med endringer i domstolloven, jf. Ot.prp. nr. 22 (2006-2007) Om lov om endringer i domstolloven mv. (valg og uttaking av lekdommere) som trådte i kraft 1. juli 2007, oppsto en lovteknisk feil i barnevernloven § 7-2. I særmerkningen til § 7-2, jf. Ot.prp. nr. 22 (2006-2007) pkt. 12.2, ble det uttalt:

«Henvisningen i § 7-2 annet ledd til domstolloven § 64 er erstattet med en henvisning til § 66 første ledd, idet det er denne som innholdsmessig tilsvarende gjelder § 64.»

Vedtaket om endring i samsvar med forslaget ble gjort i den da gjeldende § 7-2 annet ledd i barnevernloven. Gjeldende kapittel 7 i barnevernloven ble 1. januar 2008 erstattet med nytt kapittel 7, jf. lov 2006-12-01 nr 65: Lov om endringer i barnevernloven og sosialtjenesteloven mv. (saksbe-

handlingsregler for fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker mv.). Det er nødvendig å rette opp ny § 7-2 annet ledd slik at henvisningen til domstolloven samsvarer med forslaget fremmet i Ot.prp. nr. 22 (2006-2007), og at denne endres fra § 64 til § 66 første ledd. Dette innebærer således kun en lovteknisk endring.

15.2 Til endringen i angrerettloven

Til § 7 a

Den foreslåtte endringen er retting av en feil i lovteksten.

Angrerettloven § 7 a ble tatt inn i angrerettloven i 2005 i forbindelse med gjennomføringen av Europaparlaments- og rådsdirektiv 2002/65/EF om fjernsalg av finansielle tjenester til forbrukere. Direktivet pålegger blant annet selgere av finansielle tjenester opplysningsplikt dersom avtaler med forbrukere om kjøp av finansielle tjenester inngås ved fjernsalg. Det er fjernsalg der forberedelse og inngåelse av en avtale skjer uten at selger og forbruker møter hverandre fysisk, eksempelvis på Internett eller telefon. Forutsetningen er at tjenesteyter i sin markedsføring tilbyr eller legger opp til at det inngås avtaler på denne måten. Direktivet oppstiller blant annet detaljerte krav til hvilke opplysninger forbrukere skal få, og de samme kravene skal gjenspeiles i norsk rett.

Etter sin gjennomgang av den norske gjennomføringsloven gjorde EFTAs Overvåkningsorgan (ESA) oppmerksom på at direktivet artikkel 3 nr. 3 bokstav b fjerde strekpunkt ikke var tatt inn i den norske lovteksten. Barne- og likestillingsdepartementet, som har ansvaret for gjennomføringen av direktivet i norsk rett, fant at den aktuelle bestemmelsen ved en inkurie ikke var tatt med i den relevante opplistingen i angrerettloven § 7 a tredje ledd.

Angrerettloven § 7 a er utformet slik at forbrukeren før avtaleinngåelse skal få en rekke opplysninger, i bestemmelsen er de listet opp som bokstav a til r. I telefonsamtaler kan forbrukeren samtykke i at ikke alle opplysninger gis i samtalen. Tjenesteyteren da skal uansett gi opplysningene skriftlig i etterkant og før forbrukeren blir bundet av avtalen. Noen av opplysningene skal imidlertid forbrukeren få i telefonsamtalen uansett, og det er på dette punktet den norske bestemmelsen mangler en henvisning og derfor ikke samsvarer med direktivet. Etter direktivet skal tjenesteyteren opplyse om at det i tillegg til prisen, som inkluderer skatter og avgifter som betales gjennom tjeneste-

yteren, kan finnes andre avgifter og/eller kostnader som ikke betales gjennom eller blir pålagt gjennom tjenesteyteren. Dette opplysningskravet følger ikke av angrerettloven fordi dette konkrete punktet ikke står på listen over opplysninger forbrukeren uansett skal få.

Forslaget innebærer at angrerettloven § 7 a tredje ledd endres ved at det tas inn en henvisning til § 7 a første ledd bokstav f. Angrerettloven bringes med dette i samsvar med direktivet om fjernsalg av finansielle tjenester.

Barne- og likestillingsdepartementet

tilrår:

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om endringer i lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester mv.

Vi **HARALD**, Norges Konge,

stadfester:

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester mv. i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om endringer i lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester mv.

I

I lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester gjøres følgende endringer:

§ 2-3 fjerde ledd bokstav c skal lyde:

- c) føre tilsyn med institusjoner etter kapittel 5 og omsorgssentre for mindreårige etter kapittel 5 A.

§ 2-3 sjuende ledd skal lyde:

Departementet kan kreve at kommunale organer som hører under loven, uten hinder av taushetsplikt, gir de opplysninger og meldinger som er nødvendige for at departementet skal kunne utføre sine oppgaver etter første ledd. Statlige sentrale myndigheter, statlige regionale myndigheter og fylkesmannen kan kreve at alle institusjoner som omfattes av kapittel 5 i loven, og omsorgssentre for mindreårige som omfattes av kapittel 5 A i loven, uten hinder av taushetsplikt, gir de opplysninger og meldinger som er nødvendige for at myndighetene skal kunne utføre sine oppgaver etter loven. Disse myndigheter kan også kreve adgang til alle institusjoner som går inn under kapittel 5, og omsorgssentre for mindreårige som går inn under kapittel 5 A.

§ 4-4 femte ledd første punktum skal lyde:

Når vilkårene i annet ledd er til stede, og dersom behovene ikke kan løses ved andre hjelpetiltak, kan barneverntjenesten også formidle plass i fosterhjem, institusjon, omsorgssentre for mindreårige eller i senter for foreldre og barn.

§ 4-14 bokstav b, c og ny bokstav d skal lyde:

- b) i institusjon, jf. § 5-1 og § 5-8,
c) i opplærings- eller behandlingsinstitusjon når dette er nødvendig fordi barnet er funksjonshemmet, eller
d) i omsorgssentre for mindreårige, jf. kapittel 5 A.

Nytt kapittel 5 A skal lyde:

Kapittel 5 A Omsorgssentre for mindreårige

§ 5A-1 Opphold på omsorgssentre for mindreårige

Statlig regional barnevernmyndighet skal gi barn som har kommet til riket og søkt asyl uten foreldre eller andre med foreldreansvar, tilbud om opphold på et omsorgssenter for mindreårige.

Tilbudet skal gjelde fra barnet blir overført fra utlendingsmyndighetene til statlig regional barnevernmyndighet frem til det blir bosatt i en kommune eller forlater riket.

Bestemmelsen gjelder barn som er under 15 år når asylsøknaden fremmes. For barn over 15 år gjelder bestemmelsen fra den tid Kongen bestemmer.

§ 5A-2 Ansvar for omsorgen

Når barnet har opphold på et omsorgssenter, har statlig regional barnevernmyndighet omsorgen for barnet. På vegne av statlig regional barnevernmyndighet skal omsorgssenteret utøve omsorgen.

Omsorgssenteret skal gi barnet god omsorg og trygghet og bidra til at det får den oppfølgingen og behandlingen det har behov for.

§ 5A-3 Ansvar for å ivareta barnets behov ved ankomst

Omsorgssenteret skal ved barnets ankomst til senteret vurdere barnets situasjon og behov og ivareta behovene på best mulig måte også før det foreligger oppfølgingsvedtak etter § 5A-4.

Dersom barnets behov etter omsorgssenterets vurdering ikke kan ivaretas på en tilfredsstillende måte på omsorgssenteret, eller barnet ønsker opphold utenfor omsorgssenteret, skal omsorgssenteret varsle barneverntjenesten for vurdering av om det bør iverksettes særlige tiltak etter kapittel 4.

§ 5A-4 Oppfølgingsvedtak

Omsorgssenteret skal i samarbeid med barnet utrede barnets situasjon og behov og utarbeide et forslag til oppfølging av barnet mens det oppholder seg på omsorgssenteret. Forslaget skal oversendes statlig regional barnevernmyndighet innen tre uker etter barnets ankomst til senteret. Statlig regi-

onal barnevernmyndighet skal innen seks uker etter barnets ankomst til senteret treffe vedtak om oppfølging av barnet mens det oppholder seg på senteret.

Oppfølgingsvedtaket skal ligge til grunn for den videre oppfølgingen av barnet på omsorgssenteret.

§ 5A-5 Ansvar for å følge barnets utvikling under oppholdet på omsorgssenteret

Omsorgssenteret og statlig regional barnevernmyndighet skal følge barnets utvikling nøye. Ved vesentlige endringer i barnets behov for oppfølging skal det om nødvendig treffes nytt oppfølgingsvedtak i tråd med § 5A-4 første ledd.

Dersom barnets utvikling medfører at barnets behov etter omsorgssenterets vurdering ikke lenger kan ivaretas på en tilfredsstillende måte på omsorgssenteret, eller barnet ønsker opphold utenfor omsorgssenteret, skal omsorgssenteret i stedet varsle barneverntjenesten for vurdering av om det bør iverksettes særlige tiltak etter kapittel 4.

§ 5A-6 Kartlegging

Omsorgssenteret skal i løpet av barnets opphold på senteret foreta en kartlegging av barnets situasjon og behov som grunnlag for en etterfølgende bosetting i en kommune.

Kartleggingen skal utarbeides i samarbeid med barnet. Oversendelse av kartleggingen til aktuelle myndigheter forutsetter skriftlig samtykke.

§ 5A-7 Tilsyn, godkjenning, rettigheter under oppholdet og krav til kvalitet

Lovens §§ 5-7, 5-8, 5-9 og 5-10 med tilhørende forskrifter gjelder tilsvarende for omsorgssentre som for institusjoner.

§ 5A-8 Ansvar for etablering og drift

Statlig regional barnevernmyndighet har ansvar for at det etableres og drives omsorgssentre for mindreårige.

§ 5A-9 Økonomisk ansvar

Utgiftene forbundet med opphold i omsorgssenter i medhold av § 5A-1 dekkes av statlig regional barnevernmyndighet.

§ 5A-10 Plassering i omsorgssenter etter lovens kapittel 4

Ved plassering av barn i omsorgssenter ved vedtak etter kapittel 4 gjelder § 4-18 om ansvaret

for omsorgen i foreldrenes sted, § 5-4 om inntak og utskriving og bestemmelsene i kapittel 9 om utgiftsfordeling tilsvarende som ved plassering i institusjon.

§ 6-2 skal lyde:

§ 6-2 Anvendelse av forvaltningsloven på private institusjoner og private omsorgssentre for mindreårige

For private institusjoner og private omsorgssentre for mindreårige som er godkjent etter § 5-8, gjelder forvaltningsloven for klientsaker, med de særregler som er fastsatt i denne loven, jf. § 6-1.

Overskriften til § 6-5 skal lyde:

Klage over barneverntjenestens og statlig regional barnevernmyndighets vedtak

§ 6-5 første ledd skal lyde:

Enkeltvedtak som barneverntjenesten har truffet, og oppfølgingsvedtak som statlig regional barnevernmyndighet har truffet, kan påklages til fylkesmannen.

§ 6-7 første ledd skal lyde:

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan eller en institusjon eller et omsorgssenter for mindreårige etter denne loven, har taushetsplikt etter forvaltningsloven §§ 13 til 13 e. Overtredelse straffes etter straffeloven § 121.

6-7 tredje ledd første punktum skal lyde:

Opplysninger til andre forvaltningsorganer, jf. forvaltningsloven § 13 b nr. 5 og 6, kan bare gis når dette er nødvendig for å fremme barneverntjenestens, institusjonens eller omsorgssenteret for mindreåriges oppgaver, eller for å forebygge vesentlig fare for liv eller alvorlig skade for noens helse.

§ 6-10 annet ledd skal lyde:

Den som skal ansettes i en institusjon som er omfattet av § 5-1, i en privat eller kommunal institusjon som er godkjent etter § 5-8, eller et omsorgssenter for mindreårige etter kapittel 5 A, skal legge fram tilfredsstillende politiattest. Det kan kreves politiattest også fra andre som utfører oppgaver for institusjonen eller omsorgssenteret for mindreårige, og som har direkte kontakt med barn og unge som oppholder seg der.

§ 7-2 annet ledd skal lyde:

Departementet oppnevner utvalg som nevnt i første ledd bokstav b og c. Oppnevningen gjelder for fire år om gangen. Medlemmer til utvalg som

nevnt i første ledd bokstav c, skal tas fra utvalget for meddommere som velges i henhold til domstol-
loven § 66 første ledd.

II

I lov 21. desember 2000 nr. 105 om opplysnings-
plikt og angrerett m.v. ved fjernsalg og salg utenfor
fast utsalgssted gjøres følgende endring:

§ 7 a tredje ledd første punktum skal lyde:

Forutsatt at forbrukeren uttrykkelig har gitt
sitt samtykke til dette, kan tjenesteyteren i telefon-
samtaler nøye seg med å gi opplysningene nevnt i
første ledd bokstav a, c, d, e, f og j.

III

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestem-
mer.

